

که ریم شازلی

گه وړه پژی

وهرگیرانی : نیچیروان جاسم وهلی

238

posts

19.2k

followers

7

following

Promote

Edit Profile

PDF کتابی پھرک فہرمی

Public Figure

لٹرہ

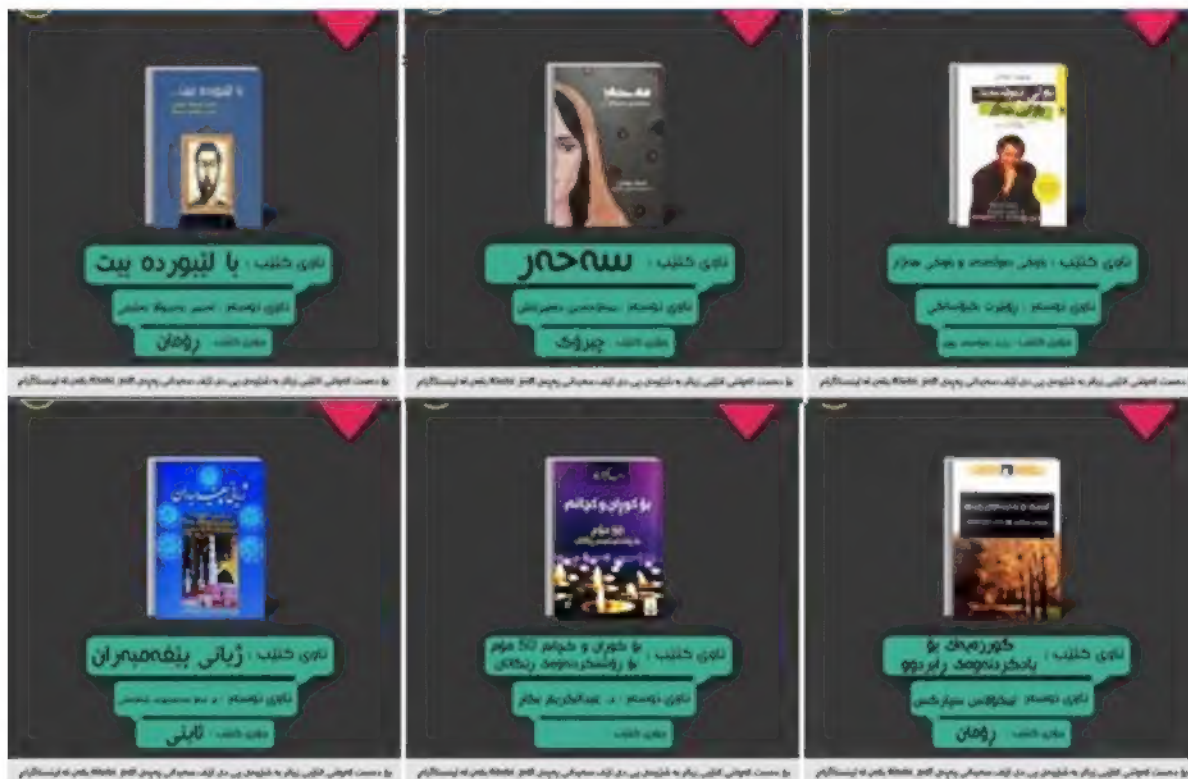
باشترین و بہسودترین و پُر خوینہترین کتبہکان

بہ خوڑابی و بہ شیوہک PDF داگرہ

Ganjyna

لینکی کتبہکان 📌 نم لینکہ بکرموہہ بُو داگرتنی کتبہکان

drive.google.com/folderview?id=1gk8e3nSJGJLu36xeLUjwdbjgTSVslbo_

گهوره بڙي

ووسيني

ڪهريم شاههلي

وهرگيراني

نيچيرون جاسم وهلي

چاپي يهڪم

۲۰۲۰

Northern Regional - Iraq / Council of Ministers
Ministry of Culture & Youth - G.D. of Public Libraries

معارف کی روشنی میں - جلد اول
 سید کاظم علی شاہ صاحب دہلوی
 وزارت معارف و اوقاف
 پرنٹنگ پریس، گورنمنٹ پرنٹنگ پریس، لاہور
 ۱۹۶۱ء

الحمد لله
القاريح

۲۲۲

ژماره‌ی سهارین درا به‌کشی (په‌روړده‌ی ژېړانه) له‌وه‌رگیزانۍ (هندین هه‌زان) به تیرازی (۱۰۰۰) دانه به ناوهرؤکی
(په‌روړده‌ی) له چاپ‌خاله‌که‌تان چاپ بکړیت به‌مه‌رجیک (۵) دانه بؤبه‌شی سهارین ډه‌وانه بکهن
له‌گه‌ل رېژماندا...

۱۳۵	زماره‌ی سپاردن
۲۰۲۰	سال

فہم

۱- لووسراوی سمرود، دهله کی له پهرې دوومې کتبه کې ده کو خوی دادملرت، په هیومي مکان.
۲- هرچا پخانه پک پاهند نه بیت بهار نه وهی (ه) داله له کتبه کې، چارکی تر زماره ی سياری نادرین.

~~۳. سرریز جواهر محمد~~
~~E/میرزا جواهری گشتی کبکازو گشتورمان~~
۲۰۲۰/۱

Sandals

تاریخ: ۱۳۸۵/۰۵/۰۵
محل: تهران
موضوع: ...

library.kurdistan@yahoo.com
Iraq - KRG - Erbil - Behind MOCY

عربی کوردستان - هژال - ههولێز - شەماری کوردستان - پەشت و قازم رۆخاوی و لایق
 اللهیم کوردستان العراق - لایق - شەرق کوردستان - عەلی و زە نەقە و الشەب

پیشکە شکردن

بۆ ئەوانەى وا دەبینن شتێك نیه نه گۆردریٲ..

بۆ ئەوانەى شەونخونییان دەکرد و بیر دەکەنەوه له وهى چۆن

دەکرٲ ژیان دواى هاتنیان باشتەر بیٲ له پیش هاتنیان..

بۆ ئەوانەى جیاوازییان خولقاند.. وازیان له بەشى خۆیان

دەهینا، تا وشەى راستى بالا بیٲ..

گه پانتیک به دوی گه وره ییدا..

باری زه مانه پیاوانیک دینیتته کایه وه خه لکی ناگادار ده که نه وه،

شیواوی لا ده به ن، به پیکه وه یی بیر ده که نه وه،

به ویسته وه کار ده که ن، شته کان مه لئاوه شیننه وه تا نه وه ی
مه به ستیان بیت به دهستی ده هیئن؟!

عه بدولپه حمان که واکیبی

پاسپاردە..

لە كۆندە يەككە لە داناكان گوتى لە پياويك بوولە تالارى
پەشيمانيدا دەيگوت: ((بريا چاوم بە يەككە دەكەوت پىم بليت)).

داناكە وەلامى دايەو و گوتى: خۆزگە بە خۆت كارت بەو كەرد، ى
لەگەلتدا بوول، ئەمەش راستىيە.. لەگەل ھەمووماندا پىنیشاندەرە.

جياكارىي چاكە بەگويرەي ئەو يە وە لە خۆي بكات پوون و راستگۇ
بىت، بە جۆريك پىويستى بە بەلگەي سەلماندى خوي يا
جەختكردنەو ي بەھاكەي، يا پوونكردنەو لەسەري نەبىت!!

ئەمەش بە سروشتى لە بەھاي مەعريفى كەم ناكاتەو.. بەلكوو
بەرزى دەكاتەو بۆ ئاستى بەھاي كار و كۆلنەدان.

وا گومان مەبە تەنيا تۆ لەسەر پىگەي راستىدايت:

ھەلسە.. جيگەي خۆت لەنيو ھاوپى مەزنەكانتدا بکەو، گومانى
خراب بە سەردەمەكەت مەبە، وا دامەنى تۆ ((بولبولى لەناو
قەلەپەشان)) دا، يا تۆ ((سالحي لەنيو سەموود)) دا!

ژیانی مرقایه تی به گه وره دانانریت ته نیا بۆ ئه و قاره مانیه تیپانه
نه بیت، که له چاکه وه سه رچاوه ده گرن و به پیتی مه به سته کانی کار
ده کن..

((جهنگیزخان)) نزم کرایه وه و ((بوزا)) به رز کرایه وه..

ناویانگی ((ناپلیۆن بۆناپارت)) پیچرایه وه و نافوده نگی ((پاستیر))
بلاو بووه وه.

گۆچانه که ی ((هیلته)) شکیترا و په شته ماله که ی ((غاندی)) پیروژ
کرا.

میژوو ناگه پیته وه لای سته مکار و خاوه ن ده سه لات بوه ستیت..
به لکوو له گه ل خاوه ن جوامیری و راستیدایه.

خالد محمەد خالد

فرمیسکت بسپرہ وہ گریان و ہاوار سوودت پی ناگہین
 بہ ویستہ وہ پیگہ بگرہ بہر و مہلی پیگہ چون دہ بیست
 خاوەن هیوا پۆژیک مەولی دابیت و داناییەکی پێریستی
 نەخێر هیچ کات مەرۆش شکست ناهێنیت کە ئامانجەکی شکۆدار بیت

نیدرالہیم توفان

لە دەستپېڭدا

بارىقخەگە بە نزيكەيى لە ئاۋەپاستى ئەۋەتكەنى سەدەي پابىرۋو
دەستى پېڭرد

كاتىك لە كىتېخانەكاندا ئەۋەي پېي دەگوتىت كىتېبەكانى
پەرەپېدانی مړۋى بە شىۋەيەكى سەرنجراكىش كەۋتە بەرچاۋمان،
لۋاى چەند سالىكى كەم پېڭلامى خۈول و سېمىنارەكان دەستى
پېڭرد، كە باسى بەدەرخستنى دىۋە شاراۋەكەي ناخيان بۇ
دەكرىن و لە ھەموو شۈيىنىك دەۋرىان دابووين.

لە ماۋەي دە سالى كۆتاييدا* بېنىمان چۆن ئەم بارودۇخە
ھاۋشىۋەي شىتىكى ۋەكۆر (مۆدىلى جلوبەرگ)ى لى ھاتۋە و ھەر
يەكە لە ئىمە كاردانەۋەي خۋى بە ((ئەرىنى يان ئەرىنى)) بەرانبەر
بەم بابەتە ھەيە.

لەبەرئەۋەي يەكېكم لە بايەخپېدەرانى زانستە مړۋىيەكان و ھەۋادارى
ھەموو شىتىك، كە لە توانايدا ھەبېت ژيانى مړۋە باشتر بكات. دىتمان
لەو تافگە لەبەرپۇيشتۋەي كىتېب و خۈولەكانى پەرەپېدانی مړۋىي
دىۋىكى ئەرىنى و پوۋىيەكى ئەرىنى ھەيە!

---

* مەبەست كاتى نووسىنى كىتېبەكەيە (و).

ھەرچى سۈرە ئىزىنىيەكەيە ئەوا ئەم تىزە وای کرد خەلکى گەنجان
 بە شىۋەيەكى وردىر زياتر سەرنجى ناۋەپۇكەكى بدەن، مان
 دەدرىت بۇ ئامازەدان بە كەموكۇپى گىيانى، جەخت دەكرىتەر
 لەۋەى گرفتى متەئەبەخۇبۈۋى ھەيە، يا كىشەى لە پەيۋەندىي
 كۆمەلەيتىدا ھەيە، ياخود دووچارى شەلەژانى دەروۋنى ھاتۋە
 لەنىۋان بەھاكانى پابردۈ و ئالنگارىيەكانى ژيانى نویدا، لە دوايىدا
 خەلکى تەماشای ناۋەپۇك دەكەن و تیرەكانيان بە شىۋەيەكى تەۋار
 و تىكراپى ئامادجى كۆمەلگە ناپىكەن.

ھەزەرەكە ئەۋەيە ھەريەك لە ئىمە ھەست بکات ۋەك پىۋىست نىيە،
 پاشان وای دەبينىت لەبەردەم بەريەستەكەيدا ئەركى گۇرپانكارىي
 ئەم كەموكۇپىيە شتىكى گەرەيە، لە لایەكى تىرى گىرنگەۋە داۋات لى
 دەكات ئەۋىش ئەۋەيە پەرەپىدانی خودى دەروۋنناسى لە خەلکى
 نىزىك كىرۋەتەۋە و وای لى كىرۋون خەلکى بىروايان پىي ھەبىت، لە
 كاتىكدا مامۇستاكانى دەروۋنناسى و پايۋىژكارانى دەروۋنى ھىچ
 ھەنگاۋىكىيان بۇ بلاۋكردنەۋەى پۇشنىبىرىي دەروۋندروستى لەنىۋ
 خەلکىدا ئەناۋە، بەۋە ۋازيان ھىناۋە لە پىشتى مېزە پاراۋەكانياندا
 بن و چاۋەپىي ئەۋە بن ئەخۇشيان بۇ بھىنرىتە بەر دەرگەى
 تۇرپىنگە.

ۋەك گەۋاھىدەرىكى بارۋىخەكە بزاۋتى ((پەرەپىدانی مۇۋىي))
 پوۋىەكى گىرنگى ھەيە ئاكرىت فەرامۇش بىكرىت، بەداخەۋە

ههواره بزی په خنه په کی نږدی ناباهه تی ههواره، نه مه وای گرد
ههنگاره کانی پاشه کښه نه کات و پیڅه که ی قایم تر گرد، بزیه که ورته
ههله ی نږدو کاره ساتنمیزه وه |

بزیه پوچکه رایې ده بینین، که گه نجه کان ده خویننه وه و له ناوړه ی
به شداریو ده ترسن، نږدتر بایه خ به بانگ شه ده دهن زیاتر له
به هاکی، گوته ی له قوتوونراوی بی لیکدانه وه ده کړن. بارودوخه که
په ره ی سهند گه یشته قوناغیکې مه ترسیداری هاوشیوه ی
نه شته رگه ریه کانی چاندن، بزیه بینیمان نه وه ی له باره ی شتیکه وه
قسه بۆ که سیڅ ده کات خوی نیه تی و به لینی خه ونکه لی ناواقعیان
پی ده دات، ناسناویکی کردووه ته پیشناو خوی بۆ خوی دانا شیوه،
په نکه بانگ شه ی به ده ستهینانی پروانامه ی دکتورش لیږه و له ویدا
بکات.

جگه له هه موو نه وانه مه ترسیدارتر په فتاری کڅرکېږ و نووسه رانه له
دوو پېچکه وه:

هرچی په که میانه لپرسینه وه ی ویسته کانی خه لکه و
ناکادار کردنه وه یانه په دریزایی کات سه باره ت به هه بونی
سهرکه وتنی شانازیپیکراو و سهرزه نشته کردنیان له سهر نه و
بارودوخه ی تییدان، به بی سهرنجدانی بابه تیپانه ی باری نیستا و
دانانی پلانی کاری پاسته قینه بۆ زالبوون به سهریدا، که وای کردووه

بۆشایه کی گهواره له نیوان تیۆر و واقیعدا دروست بێت. به شداربورد
 دوو چاری جۆریك له حالهتی زێده داڕوخان یا نه گونجان ده بینت
 له وهی پیشكهشی دهكریت، جا بۆ نا، پاهینهی شیکپۆش به
 درێژایی کات دهیهوێت پیمان بلیت بارودۆخه که ئاسانه، ئه
 بارودۆخه یهیه ناتوانیت بپیته کۆسپی پێگه مان، بێ ئه وهی
 نه خشه پێگه یه کی راسته قینه مان پێ بدات، به درێژایی کات پشت به
 بابته تیۆری و ئامار و چیرۆکی نامۆ ده به ستییت. به لێ شانازی
 پیکراوه، به لام چاره سه رێکی ئاماده ی پێ نییه بۆ ئه و باره ی
 تییداین.

پێچکه مه تر سیداره که ی تر هه میشه جه ختکردنه وه یانه له سه ر ئه و
 هزده ی (ژماره ۱) بیت و به ستنه وه ی به سه رکه وتن و ناوبانگه وه و
 فه رامۆشکردنی به های سه رکه وتنه بچوکه که له که بووه کان و هه موو
 کات ئامازه دانیان به وه ی تۆ پاشکه وتووی و تاوه کوو وا بیت که س
 گوێی له سه رکه وتنت نابیت، چونکه تۆ وه ک پێویست نیت!

جێگه ی داخه بزواتی کۆمه لی ده ورو به رمان به م ئاراسته ده پوات و
 ئه و تافکه له به رپۆشتووه ی بانگه شه ی بازارگه ری، که له هه موو
 لایه که وه ده وری داوین هه مان چه مکه مان لا دووپات ده کاته وه ئییه
 که مه تر خه مین به رانبه ر به خۆمان، چونکه خاوه نی ئۆتۆمبیلی
 گرانبه ها و قیلا ی سه ر دجرا کیش نین و ناتوانین پشوو ی کۆتاییی
 هه فته له که ل هاپێ نزیکه کانمان لێره و له ویدا به سه ر به رین.

هه مو ئه مە ی به شیوه یه کی ئاوستانه وای لی کردووین ئه دجامی
له گیسدانی هه ل و هه ولدانی گه یشتنه به و خه ون و ئاواتانه ی کۆمه ل
بۆی داپشتووین، مه تر سیدار تر ئه وه یه بووه ته هۆکارێکی ئاکاری له م
کۆششه ئاگرنگه دا، هه ل له یه کجار زیاتر نایه ت وه ک پێیان گوتووین،
ئاگریت به بیانووی ئه وه ی ویزدان یان ئاکار پوه به پوه مان ده بیته وه
له دهستی بدهین، داوامان لی ده که ن هه ل له دهست بدهین.. بۆیه
ده لێن جیگه ی داخه !

به مجۆره یان به شیوه ی تر په ره پێدانی خودی داوی لی کردووین به
دریژایی کات له پا که پا کدا بین، له کاتی ته رکیزکردن بۆ هێنانه
کایه ی ئه و سه رکه وتنه ی پێیان گوتووین سه ره پای ئه وه ی ئێمه
پێوه ی ده نالێنین و ئێمه مامه له له گه ل بژارده کا ندا ده که یین، به ریار وا
نییه ئێمه له خه و هه ل بسین بیه نه فیلباز، یاد به دئا کار، به لکو و په نا
بۆ فیلی ((بیانو و هێنانه وه)) ده به یین هه زار ناوی لی ده نیین تا
بتوانین ئه و بۆشاییه ی له نیوان ئاواته گه وره کا نمان و ویزدانه
ماندوو هه کا نمان هه یه پری بکه ی نه وه، خۆمان فریو ده ده یین له میانه ی
جه ختکردنه وه له سه ره ئه وه ی دژ به ریه ک له گه ل ویزدانماندا نابینین
کارێکی نکۆلی لێ نه کراوه له م سه رده مه ماندا.. به داخه وه ئێمه به
دوا ی سه رکه وتنێک ده گه پێین بۆ خه لکی سه له مینین نه ک بۆ خۆمان
که ئێمه له لوتکه داین و هه میشه شایسته ی با شترین.

نه گهر كه ميگه پاهمينين ده بينين نهو پرسياره چونه كه هولا
 ده دهين وه لامي بدهينهوه نهو پرسيارهش كومه ل ايمان دهكات (تر
 كتي؟)، زگر گرنكي نادهين به وه لامدانهوهي پرسياره كه به
 راستي زگر پتويستي به وه لامدانهوه ههيه تهويش (من كيم؟)، جا
 وه لامي پرسيارى يه كام پهيوهسته به پيگهي ئيشوكار، ژماره
 بانكي، بهر هويشچووني پيشهيهي، له كاتيكا وه لامي پرسيارى
 نووهم به شيوهيهكي سهرهكي پهيوهسته به ساهماندني كومه ليك
 به هاي تر و ناشته وايي دهروونت له گه ل خوتدا و توانات له سهر
 بهرنگاري نهك بيانو هينانهوه كه پتي گهيشتي و شانازي پتوه
 بكي.

به داخهوه، كومه لي دهورمان و خوولهكاني په ره پيداني خودي
 نهو هيان پي نهگوتين مرؤ له سهر زهوي هه موو نهوهي دهيه ويت
 به دهستي ناهيتيت، دواي نهوه له سهر يهتي رينيشاندهري خوي بكات
 و پهفتاري كامل بكات، چونكه نهو له گهشتي بهره و جياوازيوونيدا
 كوشش دهكات.

هروهك پيمان نالين سهر كه وتن پرؤسه يهكي به دوايه كداهاتووه و
 ههنگاههكاني سهرهتا به سروشتي حال هيواش دهبن، پتويست
 ناكات دهروونمان زگر بشله زينين كاتيكا سهرناكهوين يان
 سهر كه وتنكه ليك به دهست ده مينين ناتوانين پتوانه ي بكهين،
 هروهك كهس گرنكي به نووپاكرسهوهي نهو هزوه نادات، كه

گرنگتر له به ده سته پنهانی سه رکه وتن، نه جامدانی نه و کاره به
پنویسته تر نه جامی بدهیت، به واتای نه وهی دلوامان لن کراوه
هول بدهین، هرچی به دیهاتنی نامانجه نه وه کاریکی تر، پهنگ
قهدهر له بهر داناییهک، که نیمه نایزانی بریاری شتیکی تری دابیت،
ناخمان به ناخ هه لکیشان سیخناخ نه که یین به وهی هه ولمان دا و پتی
نه که یشتین، نه که وینه ته لهی نه و ژیا نهی پۆلی قوریانی تیدا بگپین
و چاوه پتی قهدهر بکه یین پوویه پوومان بیته وه.

کۆمهالی ده ورمان گرنگی نادهن به ناگادارکردنه وه مان سه بارهت به
به های کاره مرۆپیه کان و نه گرنگی ده دهن به ناسوودهیی له
یارمه تیدانی نه وی تر، نه به به های قوریانیدان و چاکه ویستی، نه
گرنگیی به خشین و کاریگری له سهر نه وانی تر و نه پالفته کردنی
ده روونت له پیناوی پارسستی گیانت له شیواوی ژیا نی مادی.

به پیچه وانه وه، هه موو نه وهی له ده ورته هه ول ده دات نه و هزرت
له بیر بیاته وه، که بۆ سالانیکی دیاریکراو له سهر زه وی ده ژیت،
گه وره ترین سه رکه وتوووه کان، مرۆفه کاریگه ره کان، که جیاوازییان
خولقاند ته نیا جگه له کاره باشه کانیا ن که ژیا ننامه کانیا ن جه ختی
له سهر ده که نه وه و یادیان بهرز پاگرتوون و پئگی که سانی تریان
پۆشن کردوو ته وه، هیچی تریان له دوا دا نه ماوه ته وه.

تالنگاری راسته قینه له سهر زهوی نه ویه هه ریهك له ئیمه بیهك
 مریه کی چاك، سهر دهكه ویت و بهره و سهره وه ههنگاو بنیت به لێ،
 به لام سهركه و تن نه ویه هیزی گوزارشتکردنی بهما و بنه ماکانی هه
 بیه خشیت و هه ره ولێك بۆ پێکه وه گریدانی نه م راستیهی کوششی
 بۆ ده کریت و به ره لهستی دوزمنی پی ده کریت، کهواته بۆچی
 هه ریهك له ئیمه سوودمه ند ده بیته نه گه ر که و ده بیته له چای
 خه لکی و بچووک بیته له چای خۆیدا!؟

گه و ده بژی

ده کریت بپرسین: ئایا گه و ده یی پێناسه ی هه یه، پێکه ی نه دگاره کانی
 زانراوه، نه خشه یه کی هه یه له سهری به وین؟

وه لامه یه کلاکه ره وه که م نه ویه: به لێ!

گه و ده یی به پێی پێناسه ی خۆم نه ویه هه ریهك ئیمه بیهته
 نمونه ییهك بۆ نه ویه هه لێ گرتووه، خاوه نی جوامیڤری و زیره کی و
 تاگایی بیته، نه ویه لێ ده به خشیت به گوێره ی نه و تا مراز و
 به مرانه یه، که هه یه تی.

گه و ده یی نه ویه ههنگاری خیرا بهاویژیت به ره و نه و تا مانه جی
 پێناسه ی راسته قینه ی خۆتی تیدا ده بینیت، نه ویه توانای
 جیاکرنه وه ی تا مانج و تا وات و مه به ستت هه بیته، نه ویه نه وانی تر

مەڭلە دەردەن بېخەنە سەر ئاستى ئاگايت، ئەمە دەركىرىنى تەۋرە
بە زىانت و چۆنىەتتى زىانت.

مىڭلى مەزىن، لە ئاخەۋە خاۋەنى ويىستى چاڭە و خراپەيە، لە
دەروونىدا ئارەزو و ويىستى خراپەيى كۆن و خۇشەويىستى خود
مەيە ۋەك تەۋاۋى دروستكراۋانى خودا، لەگەل دەروونى لە شەپى
بەردەۋامدايە تا پەرۋەردەيى بىكات، گەورە مەلە دەكات و تۆبەش
دەكات، دەكەۋىت و ھەلىشەستىتەۋە، خۇشەويىستى دەكات و
پەيىشى لەگەل خەك دەبىتەۋە، پەرۋەپەرۋە دەبىتەۋە و پاشدەكات،
ئەۋ بونەۋەرىكى ئەفسانەيى نىيە، جگە لەۋە تا لەگەل كاتى
دەستىكى زالبون بەسەر گىانى و بىركىرنەۋە و پەفتارىدا، تا
كاتىك دىت ۋاى لى دىت تاكوۋەلەكانىشى گەورەيە لە تىپوانىنى
خۇيدا ھاۋشىۋەي گەورەيەكەيەتى، شەرمناۋەر و نەنگىيەن نىن،
تەنەت ئەگەر پىۋىستىيان بە پەشىمانى و داۋاى لىخۇشبوۋنىش
مەبىت.

ھارپىم گومان دەكەم ئىستا كاتى ئەۋە ھات بىت كاروبارەكان بە
شىۋەي پاستەقىنەي خۇيان بېيىن، بەشىكى بى ئومىدبوۋنى
پايدىۋومان لە زىدە نمونەيىبوۋنمان و ھەۋلەدانى داۋاكردنى دەروونى
خۇمان و ئەۋانى ترەۋە بوۋە بۇ ئەنجامدانى شتەنكى باش بە
بەردەۋامى و مامەلەكەلەكەل بەرەستە مەۋىيەكان بە شىۋەيەكى
زىاد لە پىۋىست توند.

لڙه دا جياوازي هه به له نښوان باوه پيوونی هه ربه له نښه به
 نمونه په کی به رز له گه له هه ولدان بؤ بوونه نمونه یی و له نښوان
 په کگرتن له گه له به ها به رزه کان و داواکاری ته وانه ی دوه وروبه دم تا
 بینه چاکه خواز له هه موو بار ټکیاندا، ته هه به باره کی له سهر خولمان
 و ته وانی تریش گران کړدوه، ته گهر ته ماشای ژياننامی
 پیغه مبه رمان محمه دت (دروودی خوی له سهر بیت) کړد بیت
 ده بینین به پیچه وانه ی ته وه ی هه ندیک ده یه ویت تیمان بگه یه نیت نه ر
 به کومه لیک له شوینک وته و هاوه لانی دوه وره درابوو، پاسته له
 بار ټکی به رزیوونه وه ی به رده وامی دوه روونی و گیانی و پرفتاری
 بوون، به لام له کوتاییدا کومه لیک مرقف بوون، هه له یان ده کړد و
 ده چوونه لای پیغه مبه ر تا بویان پاست بکاته وه، بانگی ده کړدن،
 هانی ده دان تا له که وتنه کاند هه ستنه وه و کاروانه که ته واو بکن.
 جار ټکیان په کی له هاوه له کانی پیغه مبه ر مه ی خوارد بووه وه
 هینایان بؤ لای پیغه مبه ر، به لای پیغه مبه ر خه مبار بوو و په ننگه له
 هاوه له که شی توپه بوویت، به لام به توندی دژی هر هه ولایکی
 ناماده بووان وه ستایه وه سووکیه تی و سهر کونه ی ته و پیاوه بکن.
 لڙه دا گه وره یی ماموستا دهر ده که ویت، سهره پای ته وه ی پیغه مبه ر
 شهر عدار ټزه ره و یاساکان داده پیریت و جیبه جییان ده کات، به لام له
 باری لاوازی مرقفایه تی تیگه یشته، درکی به وه کړد گه وره یی
 پاسته قینه له مرقفا هه مرقفیک ته وه نییه له بوونی خویدا
 به رده وام چاک و پاک بیت، به لکوو به گویره ی کوششی خویه تی بؤ

پاککردنه وهی چه په لیبی گیانی کاتیک دووکه لی ژوان درژده ده کیشیت
و شه پی دهره وونی لیکه و تهی خراپی ده بیت.

گه وره یی له پېرگرامی نایینی و دونیا پیدا به پتی بینینی خرم
موقنیک نییه لیدانه کانی مردن، که له لایه ن ژیان و به رانه ره که په وه
پتی ده که ویت بکیشیت و به لیدانیکي تیکشکینر له هه موو
که په کاندایا ته وه، به لکوو که سیکه له زدریه ی که په کاندایا ته وه
و توانای بۆ سرینه وهی شوینه واری خراپی پابر دوو هه په له پیناوی
نیستا و نه و ناینده یه ی چاوه پتی ده کات.

له کونه وه فتریان کردوین خه ون به سه لاهه ددینی نه یوبی و
قوتووز* و نوره ددین مه حمود**.. ببینین، پتیا ن گوتوین نه وانه
مه زنی راسته قینه ن.

له هه موو شتیکدا نمونه یان پیشکه ش کردوین، باریان قورس
کردوین، پاشان راستیه کی گرنگیان فه راموش کردووه نه ویش
نه وه یه هه ری که له وانه به ته نیا سه رکه و تنیان به ده ست نه هیناوه،
به لکوو به کومه لیک سه رکرده ی تری گه وره ده ور درابوون، به لام

---

* په کیکه له سولتانه کانی مه مالیکه کان و ناوی ته وای (قوتووز مه حمود کوپی

خواریزم شاه) په له سه ده ی سپژده دا ژیاوه و له سه مه رقه ند له دایکبووه و له

فه لستین کچی دواپی کردووه. (و)

** ناوی ته وای (نوره ددین مه حمود کوپی عیماده دین زهنگی) په له سالی ۱۱۸۸

له شاری موسل له دایکبووه و ۱۱۷۴ له شاری دیمه شق کچی دواپی کردووه. (و)

ميژوو ستمكاره، سووره له سهر تهركيز خستنه سهر ((كاسيرى
كاميرا)) و كه سه په مزه كان و فه راموشكردنى هه موو نه وانى نو.

ميژووى ستمكار كه باسى قاره مانیه تيبه كانى شمشيرمان بۆ ده كات
و پالوانیه تيبه كانى ژيانى شكومه ندانه له بير ده كات. سه رقالمان
ده كات به ئومىدى ده ستهكوت و گرنگى نادات به تۆمار كردنى نه و
شكستانه ي له پيشينه ي نه و پروداوه دا بوون و به شيكى بنچينه ي
بووه له به ده ستهپنانى نه و ده ستهكوته. ميژوو چاوانمان كویر
ده كات تا ببينه به شيك له و له ميانه ي نه و به خشش و قه له مپازانه
هه لاویردكراوانه وهك نه وه ي نه وه بنچينه ي به ره و پيشچوون و
گه ورییه.

جوانه، كهواته با بزانه ي ميژووى پاسته قينه نه وه يه له نه رشيپى
شكردا تۆمار ده كريت و له تۆمارى ویرداندا ده نووسریتته وه و له
په پاوه كانى فریشتهدا ده پارێزريت و له كۆتاجاردا له به رده م خودادا
داده نريت.

لە بەرايیدا ھاوار ھەبوو!

بەلى..

ژيانمان بە ھاوار دەست پێدەكات!

ھەموومان دەزانين و لە ساتى يەكەمى بوونمانەو، بەوپەرى توانامانەو بە بەرزترین شیۆ دەنگمان بەرز دەکەینەو. بە دەنگە تیزەکانمان دەر بە گوێى موزدەپێدراوى گوێگر دەدەين، بە خوشەوێستى و خوشحالییەو دەستەکان لە خۆیمان دەگرن.

دواى سالانىك زۆر بخايەنیت يان کەم، دەستانىكى تر دەمانسپێرنە جینگەيەكى تر، دەکریت بێدەنگى ئاوينشانى ئەو دیمەنە بێت، دەنگمان هیچ بوونىكى نابێت، بێدەنگیەكى خەمبارانە و ھەندىك فرمیسك، ورتەورت بە نزاى لێخۆشبوون پاشان.. ھەمووشت كۆتایى دێت..

ھەمانە لەبەر دەکریت و وەك ھەرگیز سەردانى ئەم زەویيەى نەکردووە، کەس يادى ئاکاتەو.

ھەندىكى تر يادى لە نێو خوشەوێستان و ھاوێکانى بەرز پادەگىریت، سۆز و مېھرەبانى خواى بۆ دەنێریت، نزاى بۆ دەکریت ژيانى ئەولای باشتەر بێت، لە ئامیژى سۆزى خودای مېھرەباندا.

پۇلى سېيەم بە قىنەۋە يادى دەكرىتەۋە، ئەفرەتى بۇ دەنئىزىت
جەخت لەۋە دەكرىتەۋە زەۋى بى ئەۋ ئارامترە!

دوا پۇل دەمبىنئەۋە كەمە ئەۋەپە كە نامرېت.. كارە مەزىنەكان
ھىنانى پىۋە دەكەن، ژياننامەى بەرز پادەگىرن، خەلكى پادى
دەكەن ۋەك ئەۋەى زىندوۋە ۋ ئەمردوۋە.

لە ھەمور پۇزىكدا كەسىك يان پتر لە خۇشەۋىستانى زىاد دەبىت، بە
بەردەۋامى بۇ خەلك دەۋىت، بەرەۋ چاكسازى ئاراستەيان دەكات،
بۇ خوانى مەزىنئىتى بانگەيشتيان دەكات كە خۇى ئامادەى كردوۋە،
گىيانى ۋ خوین ۋ پاستگوىى خۇى تىدا بەجى دەھىلئىت.. شتىكى
مەزىنە!

ئەۋانە خاۋەنەنى پىرسىكى گەۋرەن، پەسەندەرانى بىنەما
گەۋرەكانن، ئەۋان خاۋەنى ھىزە بەرزەكانن، لە گىيانى خۇيان
دەكەن بە بەريان، خواستيان دەھەژىنئىت، ئارەزوۋيان تاۋ پىي
دەمىنئىت، ئازاپەتى كىپە دەدات.

بۇي دەژىن ۋ بە ئەۋەۋە دەژىن، بۇيان دەژىت ۋ پىيان دەژىت.

ئەۋان خاۋەنەنى بۇاردەى قورس ۋ پىگەى سەخت ۋ ترسى
بەردەۋامن..

بۆيە بېياردان بەۋەي بە گەورەيى بېيىت، بېياردىكى ئاسان و سادە
نېيە، پېۋىستى بە جۇشاندانى گيان و خودت مەيە، سەرلەنۇي بە پېيى
ئەۋەي لەسەرى دەپۇيت و بېۋات پېيى مەيە خۇت دابېرئەۋە،
ئەۋەي لايەتى... مەموۋتان لە يەكتىرىدا دەتۈيئەۋە.

ژيان.. و ئاشتى!

خالىدى كېرى ۋەلىد (خو لىي پازى بىت) ۋەكۈر جەنگاۋەرىكى
بەجەرگ ژيا، لە شەردا نەشكاۋە، نە پېش مۇسلمانىۋونى نە دۋاي
مۇسلمانىۋونى، شەمشىر لە دەستىدا شكاۋە، چەندان مەسپ لە
ژىرىدا بوۋنە، بە بلىمەتتى خۇي چەندان ۋردەكارىي دەگمەنى لە
پلاندانى سەريازىدا داپشت و چەندان سەركردەي دانا و سوارچاكي
نەترسى پىگەياند.

بەلام سەرەپاي ئەۋەي ژيانى سەرشار بوو لە ئەگەرى مردن و
سەدانجار مردن پوۋبەپوۋى بوۋەتەۋە، بەلام لە ھىمىندا لەسەر
جىگەدا مرد، لەبىرى نەچۈو پېش ئەۋەي بۇ دواجار چاۋى لىك بىت
گالتە بە مەمو ترستۆكىكى كاريگەر بە ئاشتى بىكات و بلىت:

((ئاۋا و ئاۋا ماندوۋ بوۋم، جىگەي بىستىك لە جەستەمدا نېيە يا
شەمشىر لىي دراۋە، يا تىرى بەركەۋتوۋە، يا ھىمى پىدا چەقىۋە،
ئەۋەش مەم لەسەر جىگەي تازەي مەركم دەمرم، ۋەك چۈن خوشتر
دەمرىت، چاۋانى ترستۆك ناچنە خە)).

چاوانیک ناچنه خەو که دەرکیان بەوہ نہ کردبیت گیان هیی خودایه،
 پێژداریمان بە دەستی خودایه.. بە ترس و لەرزین و شپەرزەیی و
 بیمەوہ بژییت، پرسیکی نہبیت بۆی بژییت، یاخود بیروباوەڕیک
 خۆی بۆ تەرخان بکات تا بالا بیت و بژییت!

خالیدی شمشیری خوا پێمان پادەگەینیت لەخۆبردوویی زۆر
 دروستت دەکات، بەلکوو گەورەیی پاسبەقینەت پێ دەبەخشیت، ئەو
 هێمایانە ی جەنگەکانی ژیان لەسەر جەستەت بەجێ دەهێلن ئەوانن
 لە یادەوهریی دنیادا ژياننامەت دەنەخشین و یادت لە زەوی .. و
 ئاسمان شکۆدار دەکەن.

ژیانت پرسی تۆیە!

ئەوہ دەلێن: ((پرسی تۆ ژیانته)) هەردووکی پاستە: لە گۆشەپەکی
 ئاوەزدا بیروباوەڕ و چوارچێوەکان جێگیر دەکات، کە دەمانجولێن
 و هەماندەسورپێن و بەو پێگەپەمان دەبەن بپرومان پێیەتی.

بۆیە ئەمە ((پرسی تەمەنیەتی)) کە دەولەمەند بژییت، ببینیت
 هەموو شتێک ببەخشیت تا بژییت.. لەپیناوی پرسەکەی.

ئەو ژیانە پابەند کراوە بە ئاویانگ و ئاومێنان و درەوشانەوہی
 ئەستێرە، مەراییی بۆ ئەمە دەکات و دواي ئەوہ دەکەوێت، دەروون
 ئارام نابیت تەنیا بە بەدەستھێنانی نہبیت ئەویش.. خەونی تەمەنە.

..... گهوره بژی

ئەوی تر تەریکیز دەخاتە سەر پۆلەکانی، پرسى تەمەنى ئەوێ بە
ئارامى و ئاسوودەیی بژین، وا لە خۆی دەکات وەك ئامێر بێ
وەستان بخولیتەو، لە پیناوی ئەوێ ژيانىكى شایستەى
پێزدارانەیان بۆ دابین بکات.

ئەوێ پالم پێو دەنیت پرسىارت لى بکەم، ئەرى تو و...
پرسەکت چىیە؟

ئای بۆ لە دەستچوونى تەمەن ئەگەر وەلامدانەوێکەت ئامادە، پەون،
ئاشکرا نەبیت..

ئای بۆ لە دەستچوونى دووهم ئەگەر وەلامدانەوێکەت بە گوێرەى
خواست یان ویست یان ئاگاییت نەبیت.

ئای بۆ لە دەستچوونى سییەم ئەگەر پرسەکت ژيانت نەبیت! یان لە
مەمان خانەى دوتیادا بیت لە وێژداندا.

لەبارەى ژيانەو پرسىار لە گەورەکان بکە و پیت پادەگەیهنن بە
چارەسەرى ناوەند پازى مەبە!

تو یان گەورەى یان ئەو نیت.

گەورەى وشەیهكى ناوەرۆك بەتال نییە، بە سادەى گوزارشت لەو
بیروباوەرە دەکات، کە پیتی دەژییت و ئەو هزرەیه بۆی دەژییت،

پېم بلى به چ شتيك ده ژييت و بۆي ده ژييت، نهوا پادهي گه ورييت
پي ده ليم.. به مجوره باره كان مه لده سه نكي نرييت!

ماوپېم مړوځ ناگاته سنووري مړوځايه تپي راسته قينه نه گه ر بړواي به
مزي گه وريي نه بيت و هولي خوي نه خاته گه پ له پيناوي
سه ركه وتنيډا.

مه روهك ((مارتن لوسه ر كينگ*)) جهخت له سه ر نه وه ده كاته وه
((مړوځ نه گه ر شتيك نه موزي ته وه له مردن به رگريي لي بكات نه وه
شاياني ژيان نيه)).

شوپنيك بۆ خوت بگره!

له وانه يه بلتييت: بارودوخي ژيان كوتي كردووم و شه په
سته مكاره كانى زه فريان پي بردووم.

داني پيدا ده نيم ژيان سه خته و بارودوخه كان قورسن، به لام نه مه
شتيكي نوي نيه!

---

* چالاكيني ته مريكيي به په گه ز نه فريايي بوو له بواي مافه كانى مړوځدا، له ۱۹۲۹ له
ته مريكا له دايكبووه و خاوه نى خه لاتي توبله بۆ ناشتي، له ۱۹۶۴ تيرو كراوه. (و)
** عه نته رهي كوپي شه داد كوپي قه پادي عه بسى له ۵۲۵ زييى له دايكبووه،
يه كيكه له شاعيره عه ربه كانى پيش نيسلام و به شيعري سوارچاكي به ناويانگ بووه
و به يه كيكه له سوارچاكه به ناويانگه كان داده نرييت، له ۶۰۸ كړچي دوايى كړدووه.

ئەم سىرۇشتى ژيانە و ئاگۇرپىرىت، كە مەينەتى و پەنج و ماندووى و
ئارەھەتتە...

بەلام ئى ھارپىم، تۆ بەو جۆرەيت، كە پىگەى خۆت دىارى
دەكەيت، ئەگەر ژيانە بەو جۆرە نەگوزەرانە كە ئارەزووى دەكەيت،
ئەمە سىرۇشتى ئەو پىنىشانە رەكانى ژيانە ھىشتا جەخت لەو
دەكەنەو خاوەنانى مەبەستە گەورەكان نە مەرجەكانى ژيانە قبول
دەكەن و نە بە ئاسانى بە مۆلەتەكانى بارودۇخەكان پازى دەبن...

گەورەبىيان زۆر سەختەرە لەوہى بە لىدانەكانى پۇژگار بىشكىن!

تۆ و نمونەيەك بە ناوى ((عەنتەرە**))!

لە سەدەى پىنجەمى زايىنىدا عەرەب ئاودارتىن سوارچاكى خۆى لە
مىژوودا ناسى و ئەویش ((عەنتەرەى كوپى شەداد))، باوكى
سوارچاكان، ئەوہى ئامى سەرسووپمانى بۆ ھەلدەكىشريت و
سەرسامەن بە شىعرەكانى، بە شەمشىرە بىرەرەكەى بەرزى و شانازى
نیشان داو، ئەوہى يەكەمىن كەس بوو داد و داواى بۆ براوہ و
داوين كەس بوو بىرى لە دەستكەوتى جەنگ دەكردەوہ ئەگەر
دابەش بىكرايە.

ئەوہى شەپى بىنى پىت دەلەيت كە چاپۇشىم لە شەپ كىرد و دەستم
لە دەستكەوت ھەلگرت.

ئەوئى جىيى تىپرامانە ئەوئىيە ((ئەنتەرە)) وەك كۆيلەيەكى
پەشپىست لەدايكبوو، زانىنەكەي شەفاعەتى بۆ نەكرد، كە كۆپى
يەككە لە خانەدانەكانى نىمچە دورگەي عەرەبىيە ((شەدادى كۆپى
عەمرو كۆپى مەعاويەي كۆپى مەخزوم)).

تەنانەت ھىچ پىاويكى نەجىبزادە دانى پىدا نەدەنا دواي ئەوئى
يەككە لە كەنيزەكان گرتىە خۆي، بەلكوو بە بەندەش بانگى دەكرا.

((ئەنتەرە)) زىا و ھەستى بە نامۆيى دەكرد، لە ماسولكەكانىدا
خويىنى ئازايەتى دەگەرا، لە ھەمان كاتدا لەسەرى نووسرا بوو بە
كۆيلەيى بژيىت، ((ئەنتەرە)) خۆي پادەستى بارى واقع نەكرد،
ياخى بوو، فىرى شمشىروەشاندىن بوو، وەك سوارچاكان پەمى
دەھاويشت، بەلكوو بە شىوئەيەكى ھەستىپىكراو زۆريش بەسەرياندا
زال و سەرکەوتوو بوو، فىرى شىعر بوو و لە ھەموو شاعىرانى
سەردەمەكەي دەرکەوتوتر بوو، بە ئامادەگىيەو دەدەنيشت و
چاوەپى ھەلى دەكرد.

تا پۆژىك خۆي و ھۆزەكەي لە شەپىكدا دەستكەوتيان بەركەوت، لە
كاتى دابەشكردنى دەستكەوتەكە، بەشى خۆيان بۆ نەنارد و
گوتيان: وەككو شەركەپانى ئىمە بەشى ناكەويىت، چونكە كۆيلەيە،
لەو كاتەدا ((ئەنتەرە)) سەيرى باوكى كرد ھىچ كاردانەوئەيەكى لى
نەبىنى، بۆيە بە تەنيا و دوود لە ئەوان دانىشت، تەنيا سەعاتىك پۆژ

مايو و تيرهی ((تهی)) دای به سهریاندا و هۆزهکهی ((عهنتهره)) ی پەرت کرد، کوشتار و برینداریکێ زۆری لی کردن، ((عهنتهره)) به نیلهی چاوی سهرنجی باوکی دا داوای به هاناوه چوونی لی دهکرد و پێی دهگوت: ئهی ((عهنتهره)) هێرشیان بۆ بهره، ((عهنتهره)) شانی ههڵتهکاند و گوتی: بێرت چوو، من کۆیله، کۆیله بۆ هێرشکردن گونجاو نییه، بهلکوو بۆ شیردۆشین و بهستنی گوانی ئازهلان گونجاوه (واته کاری بهردهست)، باوکی پێی گوت: کۆیله جگه له تۆیه، کۆپم هێرش بهره و ئازاد به.

لێرهدا ((عهنتهره)) ئهو ههلهی قۆستهوه که چاوهپێی بوو.. به درێژایی تهمهنی به ئازادی ژیا، ئهمهش دواي ئهوهی ماوهیهکی زۆر خۆی بۆ چنگخستنی ئهو دهرفته ئاماده کرد.

ئهی هاوڕێم پەنگه بارودۆخهکان به پێچهوانهی ئهوهی ئارهزووهکانت دهیهوێت بهوات.

پەنگه بهریهست ههبن، کۆسپ له پێگهتدا ههبن، بهلام ئالنگاریی پاستهقینه توانای تۆیه له بهگهپخستی ئهو ئومێدهی له ناخندایه که بهسەر ئهو داڕمانهی له ئاسۆوه دهرهوشیتهوه، بهوام پێی بکه ههموو داڕوخانهکانی جیهان ناتوانن شکست پێی بهێنن مادام نهگیشتهوهته ناخی گیانت، وهك ئهوهی ههبوو.. ((عهنتهره)).

نەكەى لاوازىيەت..

بەرانبەر لیدانەكانى ژيان و نیشانەكانى دوزمن و تۆمەتەكانى لایەنى
بەرانبەر.. پێویست ناكات ھەرگیز وەك بێھێزىك لای خوا سكاللا
بگەیت.

خوا نزاى داواى پشتبەستن پێى، ھانا بردن بۆ ھێزى، پەنا بردن بۆ
ھێمنى ئەوى خۆش دەوێت، بەلام خوا ناوى شكۆدار بێت پقى
لە نزاى ملکہ چى لاوازی سەر شوپى دەبێتەو..

گێردراوەتەو پۆژىك دوو كەس لای پێغەمبەر (دروودى خواى لەسەر
بێت) ناكۆكییان دەبێت و پێغەمبەر قەزاوەتى بۆ كردن، ئەو پیاوھى
بپارى بەسەردا درا گوتى: ((خوا بەسمە و ئەو كارچىبەجىكەرىكى
چاكە)).

لێرەدا پێغەمبەر (دروودى خواى لەسەر بێت) فەرمووى: خوا
سەرزەنشتى لاوازی دەكات، بەلام لەسەرتە وریا بێت، ئەگەر
بارودۆخەكان بەسەرتدا زال بوو، بلى: خودا بەسمە و ئەو
كارچىبەجىكەرىكى چاكە.

خوا سەرزەنشتى لاوازی دەكات، سەرزەنشتى سەرەوتن دەكات،
سەرزەنشتى كەم توانایی دەكات.. سەرزەنشتى بێھێزى و بى
ھەلویستى دەكات دەكات.

پاشان پیغه مبر (دروودی خوی له سهر بیټ) پووی تی دهکات و
ده فرموویت: ((له سهرته وریا بیت، له سهرته ژیر و خاوه ن پلان
بیت، له سهرته هکاره کان به کاریه ینیت، به سهر شوپی و فه تاوی
ده ست له خوت به ر مه ده))..

پاشان پیغه مبر (دروودی خوی له سهر بیټ) له گه لیدا
ناموزگارییه که کوتایی پی ده هیئت به وهی نه گهر کاروباره کان به
جوریک که وتنه وه، نه گهر سهر که وتنت به ده ست نه هیئا لیړه دا دواي
نه وهی مه ولت دا له وهی له سهرت پیویست بوو له کوششکردن .. و
لیړه شدا کاره کان به ته وای بخه ده ستی خواوه و ده ست له توانا و
هیزت مه لگره ..

نه ی هاپریم .. خوا پقی له لاوازییه .. به م ده ست وازانه له ده رگی
ناوه ز و دلت ده دم ..

شکست مه خو .. چون خوا پقی له لاوازییه ..

خوت به ده ست وه مه ده .. چون خوا پقی له لاوازییه ..

خوا باوه پدارانی خوش ده ویت .. و باوه پدار وریای زرنکه ..

باوه پدار ناوه زی به گویره ی توانا کانی کار دهکات، نه گهر
ویسته که ی هاته جی سوپاس و ستایشی خوا دهکات، نه گهریش

سەرنەكەوت دەرك بەو دەكات سەرنەكەوتنەكەي بە تەواری خێری
پێو بوو...

پێچكەي گەوران و چاكسازان بەم شێوەیە بوو.

لەگەڵ هەموو ئەو لافاو بە تەوژمی دڵدا.. لە چاو ناختا
بچووكە!

سەیرە وا ببینیت كی لەناوماندا لە قەوارەي سروشتی خۆي
گەرەترە، لە سەیر سەیرترە كە سێك بدۆزیتەو لەگەڵ ویستەكاندا
پاست بكات، توانای لە چاو خۆیدا بوختان و هەلبەستراو.

ئەو گرنگە لە چاویدا گەرە دەبیت، جگە لەوێ لە چاوی خەلكیدا
.. بچووكە.

گەرە بە پاستی خەریکی سنووری گەرەیی خۆي نابیت، تەنیا
ئەگەر لە قەوارەي سروشتی خۆي دەریچیت.

نۆر متمانه مان بە خۆمانە، هەر چۆنێك بیت متمانهي متمانه دار لە
باشی هەلوێستییهو، دڵنیاپە لەو سەركەوتنەكەي و پشتیوانی
ئەو پاستییه، كە هەلی گرتوو، بەلام سەرەپای ئەمەش ئەو
دەزانیت ئەگەر چاودیویی خوا نەبیت نیشانهي سەر پێگەي لەبەر
چاوی دەبیت و پێگە هەلە دەكات.

مېهره بانېي خوا بۆ نه وهی گوتوويه تی: ((سه رسامبوون پېگره له زيادبوون))، هر کاتيک سه رسام بووی به وهی پيشکاشت کردوه و کردووته، نه و نه زانستت زياد دهکات نه بهرز دهبيتوه و نه بهره و پيش دهچيت، زانست پتويستی به خۆدامالين و خاکي بوون و ده رککردنی ته واره به وهی ئيمه له جيهانی تيگه يشتن و زانين بچووکين. خوا پلهی نه و شوينکه وتووه پيزداره ی پيغه مېهر بهرتر بکاته وه که له گرنگی سه رکونه کردن دهروون و بچووککردنه وهی و ترسان له دهروونمان ناگادارمان دهکاته وه به گوته ی:

((چاوم به چل هاوه لانی پيغه مېهر کهوت که سيان نه بوو گومانی نه ويان نه بيت که دوو بوون))!

نای نهی هاوپېم..

چل هاوه لی پيغه مېهر (دروودی خوی له سه ر بيت) پيغه مېهريان بينيوه و له گه لی ژيان، له گه ل نه وه شدا خویان دهخه نه ناو بازنه ی سه رکونه کردنه وه له ترسی نه وهی نه ک خۆبه گوره زانين و شانازی و به خۆ سه رسامبوونيان لی دهريکه ويیت و نه توانن بيشارنه وه..

پتويسته له سه رمان هه رده م دلنيا بين له ناخمان که ئيمه بچووکين، نه گه رمه زن بووين نه وه گه وره ده بين و بالا ده بين و گه وره بوون نه و مه به سته يه هه ولی بۆ ده ده بين و به پاستيش کار بۆ به ده سته ينانی ده که ين.

له باره ی به لگه ی گه وره ییته وه بۆم بدوی

باری خه لگی سه یره، له باره ی کاروباری زۆره وه قسه ده کهن،
دهرباره یان دنیا پر ده کهن له قسه، به لام له ناساندن و ورده کاری
و پوونکردنه وه.. شتیك ده لێن و مه به ستیان شتیکی تره..

جگه له پیناسه یان بۆ ئاسووده یی و بالابوون و دلنیا یی و گه وره یی!

پرسیار له هه زار مڕۆڤ بکه، هه زار وه لام ده درییته وه بی ئه وه ی هیچ
وه لامێك هاوشیوه ی ئه وی تر بیته، ئه مه پوویه کی نه ریئی و دیویکی
نه ریئی هه یه..

هه رچی نه ریئیه که یه ئیمه ناتوانین بکهینه به پێگه ی گه وره یی و
بالایی که ورده کارییه کانی به پوونی نازانین، بی ئه وه ی
نه خشه یه کمان هه بیته کاتیك شتیك له زه ینمان ئالۆسکا سه یری
بکهین یا نیشانه کانی سه ر پێگه پوون نه بوو..

به لام لایه نی نه ریئی ئه وه یه زۆری پێگه گه یشتن به مه به سته به رزه
شکۆمه نده کان، پانتایه کی فراوانمان پی ده به خشیته بۆ جیاوازی و
هه مه جۆری، ئه و جیاوازییه ی زه وی جوان ده کات، ئاوه دانیه کانی
پازاوه ده کات، ئیلهامی پێگه ی دامپنه رانه ی ناوازه مان بۆ دیت و له
ده روونی خۆماندا ده دۆزینه وه به گیانمان پێدا به ره و سه ره وه
ده چین..

ئالۋىزىكى تىرى مەترسىدار دەمىنىتتەۋە.. ئەۋىش لەبارەى چەمكى
گەورەبىيە لە زەينى ھەندىكدا و پەيوەستىي ئەۋە بە ھەلسانە
مەزىنەكان و بازىدائە بەھىزەكان و ھەنگاۋە گەورەكانەۋە، ئەمە
ناسناۋى ((گەورە))ى پى ئادىت تەنيا ئەۋە نەبىت دەنگى لە
ھۆكارەكانى پاگەياندن دەبىستىت و ناۋى بە ھەلگۆلراۋى لە يادگەى
دونيادا و ۋىنەى بە نەخشىكراۋى لە ھۆشيارىي خەلك دەمىنىتتەۋە..

نەخىر.. ((گەورە)) تەنيا ئەۋە نىيە شتە گەورەكان بە گەورەبىي
ئەنجام بدات..

((گەورە)) ئەۋەيە شتە سادەكان بە خوشەۋىستىيەكى گەورەۋە
ئەنجام بدات!

ئەۋ جوتىيارەى بە ئارەقەى ناۋچەۋانى زەۋىيەكانمان ئاۋدىر دەكات
و شەۋ دەگەرپىتەۋە بۆ مالەكەى لە چاندن و بەربوۋمەكەى لە
خواتىرسانى ھەيە.. ئەۋە مرقۇئىكى مەزىنە..

ئەۋ مامۇستايەى پىشۋانى لە نەۋەكانمان دەكات تا پىگەكانى
پىشكەۋتن و بىنەماكانى زانين لە ئاۋەزە كراۋەكانيان بىنەخشىنىت..
ئەۋە مرقۇئىكى مەزىنە..

ئەو شۆرشگىڭىزەي سىتەم پەت دەكاتهو.. ئەو فرمانبەرەي نىيازى
راستگۇيىيە.. ئەو فېرخوازەي بە دواي زانين و زانستەوہيە.. ھەر
يەك لەوانە گەورەن..

لېرەدا گويم لە پرسىارىك دەبىت و بە سەرسووپمانەوہ دەلېت:
كەواتە ھەموو خەلكى گەورەن؟!!

بەوہ وەلامى دەدەمەوہ دەلېم: بەلى.. بۆ نا.. لە لېكچوواندى
ئەوانەي پېشەوہ پوونە!

پووكەنماي گەورەيى

دەرفەتم پى بدە لەگەلت بگەپمەوہ بۆ ئەوہي قسەكانم بەوہ دەست
پېكرد ھەر يەك لە ئېمە پرسىكى بۆي بڑىت.

لە گەورەيى و بچووكيدا جياوازي ھەيە، ھەموو ويستېك خاوەنەكەي
ھەلى دەگرېت بەو پىيەي شايستەيە.

بەلام پىم خۆشە تېروانىنى خۆمت بە شىوہيەكى جياواز پى بلىم، بە
ھەندېك وردەكارىيەوہ.

واي دەبينم مرقۇ لە چوارگوشەي ((ويستەكان))دان لە نىوان ئەم
چوار چوارگوشەيەدا:

<p>۲ (ويسته ئاساييه كان)</p> <p>ئەو ەيە زۆر ئىك خەلكى تر تىيدا ھاويەشەن، ەك پەرەردە كەردنى نەو ەكان، دابىن كەردنى پىئويستىيە كانى ژيان.</p>	<p>۱ (ويسته ھىچە كان)</p> <p>پىرسەكەت بۇ تىركەردنى ئارەزۈۋەكانتە، گەنگى بە مەۋفەكانى تر نادەيت، گەنگ خۇتى، ئەگەر دۇنيا نەبىت سوۋدىكى راستەوخۇى خۇتى تىدا نىيە، بەرەۋ لاي ناچىت.</p>
<p>۴ (ويسته گەۋرە كان)</p> <p>ئەو مەبەستانەن قولايىيەكى ئايىنىيان ھەيە، خەزمەتى ئامانچىكى شىكۈمەندى پاىەبەرز دەكەن، لە ھەمان كاتدا خاۋەنەكەى نىازى ئەۋەيە ھەموو ئەۋەى پىشكەشى دەكات بۇ پەزامەندىى خۇدا و بەرزپاگرتنى ئايىنەكەيەتى.</p>	<p>۳ (ويسته شىكۈمەندە كان)</p> <p>خەزمەتتىكى مەبەستدارى مەۋيىيى شىكۈمەندايە، ەك لاپەردى سەم لەسەر مەۋف يان دابىن كەردنى خۇراك و پۇشاك بۇ ھەزاران... ھەر شىتەك كە ھەستى مەۋفايەتى دەجولئىنەت، نەجامدانى شىكۈمەندىيە.</p>

ھەر يەك لە ئىمە لە چوارگۈشەيەك لەم چوارگۈشانەدايە و بە پىي
 گۇرپانى قەناعەت و ويستەكانى لە نىۋانىدا جىگۇرپكى دەكات.

بەلام ھەز دەگەم ئاماژە بە ھەندىك خالى گەنگ بەدەم ئاوەگەر

تێپروانیم لات پەون بیئت:

ئەوێ یەگەم: ئەوێ من بە ئاسایی دەبینم تۆ بە شکرماند
دەیبینیت و ئەوێ من باوەریم بە گەورەیی ھەیە مەرج نییە ھەمان
پێگەى ناوازی لە دلتدا ھەبیئت، لەبەرئەوێ لە چاکە و میھرەبانیی
خوایە وای کردووە تێپروانیمان جیابیئت، بۆیە ویستەکان و
پرسەکانمان فرەییە، لەمەوێ دەولەمەندی و ھاندان دیتە کایەوێ و
پێگە لە بۆشایی و کەلینیش دەگریت، مەوفايەتی بە شیوەیەکی
تەواو لەسەر بنەمای پێویستی ھەر یەك لە ئێمە بۆ ھەولدانى
خاوەنەكەى و تێپروانیى و بەھرەكەى تەواو دەگریت.

ئەوێم: ھەموو مەوفايەك لەبارە بۆ ئەوێ بۆی دروست کراوە و
ویستی مەوفا ئەگەر ئەوێ ھەلێ گرتبوو مەیلی لێ نەبوو، ئەوا بێ
داوا و خواست دەستەووەستان دادەنیشیئت.

بە واتای ئەوێ خوا توانای دەروونی یا جەستەیی یا ماددی پێ دا
پالێ پێوە دەنیئت بۆ ناوازیی و بەرەوپێشچوون و بەرزبوونەوێ،
ھۆشیارییەکی قوول و تێپروانییەکی ھاوسەنگی ھەییە، توندە لە
بەرانبەر پێشھات و گەرفتەکان، بەمە دەتوانیئت سەر لە ھەر بێسویت
و ویست و بەھرەکانی بنووسیئتەوێ و چاکەى بەسەر ھەمووانەوێ
ھەبیئت.

نومه شایستهی نهوه نییه له کهسانی چوارگوشه‌ی یه‌که‌م و
دوره‌مدا بیت.

هرچی نهوه‌ی خوا توانای نهوه‌زی و دهروونیی دیاریکراوی پی
به‌خشیوه، له چوارگوشه‌ی دوره‌مدایه و نهوه‌ش نه‌وپه‌پی
تواناګانیه‌تی و مه‌به‌ستی هینده‌یه، نهوه‌نده‌ی به‌سه‌ خانویه‌کی
باش و گونجاو دروست بکات و پوله‌ګانی چاک په‌روه‌رده بکات، به‌مه
په‌نگه که‌مترینی نهوه نه‌نجام بدات، که خوا له‌سهری پی‌ویستی
کړبوه.

نو نالنگاریبانه‌ی، که پوه‌پوه‌ی که‌سانی چوارگوشه‌ی یه‌که‌م
ده‌بیته‌وه به‌و پاده‌یه نییه، که پوه‌پوه‌ی که‌سانی چوارگوشه‌ی
دوهم ده‌بیته‌وه، ه‌ردوکیان به‌ ناستی نه‌و مه‌ترسی و نالنگاریبانه
نییه، که پوه‌پوه‌ی که‌سانی دوو چوارگوشه‌کی دیکه ده‌بیته‌وه،
بویه گه‌وره‌ی پیزدارمان ((مه‌مه‌د غه‌زالی)) ناګادارمان ده‌کاته‌وه
به‌وه‌ی ((سه‌ختیه‌ګانی ژیان له ویسته‌ګانی گه‌وره پیاوان
مه‌لده‌کشیت و داده‌کشیت))، له‌سهرته خوت بخه‌یته نه‌و شوینه‌ی
بوی دروست کراویت.

تہوہ مارہ بلیم لہ زیرہ کی مرؤڈ تہوہیہ خوی بخاتہ شونینی
 دروست، یان وھکوو پیٹشہوا ٹینبو جھوڑی* (پرہمہستی خوی لہ
 بیت) گوتہیہتی: ((پیٹویستہ لہ سہر مرؤڈ بگاتہ تہوہ مہبہستی لہ
 توانای دایہ، تہگہر مرؤڈ بیتوانیایہ بگہیشتبایہ بہ ٹاسمانہکان، تہوہ
 کہموکوپہ بوو بوی لہ زہوی بمابایہ تہوہ)).

چاککردنی میلہت و تہتہوہکان پیٹویستی بہ تاکگہلی گہورہ مہیہ
 لہنتوانیاندا بجنہکن، بۆ تہوہی قہوارہیہکی پتہو و بہہیز دروست
 بکن، لہ مہموو مہترسییہک مہترسیتر تہوہیہ خاوەنانی بہہرہ و
 تواناکان و لیہاتوویہکان پاشہکشہ بکن و بہ پۆلی بچوک پازی بن
 لہ زیاندا و گورہ پانہکہ بۆ کہسانیک بہجی بہیلن کہ کہمتر توانای
 سہرکردایہ تیکردنیان مہیہ. خودا پلہی نووسہر ((مستہفا سادق
 پافیمی))[□] بہرز بکاتہوہ ٹاکاداری کردووینہ تہوہ بہوہی: ((مہروہک
 چون کہسانی خراب، کہ خرابہ دہکن زیان بہ خہلکی دہگہبہن،

* زانا و فہرموردہ ناس و میژوونوس بووہ، ناوی تہواوی تہبو فہرہج عہبدولپہ حمان
 کوپی تہبو حہسہن کوپی محہمد قورہ شیبی تہمیمی بہکرییہ، لہ ۱۱۱۶ لہ بہغدا لہ
 دایکبووہ و کومہلک بہرہمی مہیہ و لہ ۱۲۰۰ مہر لہ بہغدا کۆچی دوابی کردوہ.
 (و)

† نووسہریکی میسرپیہ، ناوی تہواوی مستہفا سادق کوپی عہبدولپہ زاق پافیمیہ، لہ
 ۱۸۸۰ لہ دایکبووہ و زیاتر لہ ۲۰ بہرہمی مہیہ و لہ ۱۹۳۷ کۆچی دوابی کردوہ.

گه وره بڙی .....

کسانى چاکيش کاتيک له چاکه کردن دوه ستن زيان به خه لکى
دوگه يه نن)).

گهوره بڙی

ژیانی گهوره هیچ نییه جگه له کومه لیک

مه لویست و په فتارگه لی راست، به کولنه دان و به رده وامی

ده گوډریت

بڼه نریتی چه سپاو و ټاکاری دروست و په فتاری دیار و به رچاو.

۱. چاو بېړه نه ستیره کان

گه چېکي نه نده لووسی هه ژار ((محه مدهی کوپی نه بوعامر))
وهستا و ته ماشای کوشکی زه هرای شوینگی خه لافهت و جیگی
بیداری پیاوانی حکومتی له نه نده لووس ده کرد، هاورپکی به زه یی
پیدا هاتنه وه و به خه نده وه پپی گوت: نهی محه مده سهرکردنی
نه ستیران بینایی چاو ده بات و بیهیزی ده کات!.

کوپی نه بوعامر وه لامیکی به کلاکه ره وهی دایه وه و پپی گوت:
به لکوو به میز و تیژی ده کات!.

نه و گه نجه خاوه ن ویسته راستی کرد، هه ولدانی بۆ پایه ی بهرز وای
کرد ویسته کانی له دلدا تاو بسیتن و خواسته کانی گر بگرن و پالی
پیوه بنینن بۆ به رهنکار یوونه وهی سهختی و پووبه پوویوونه وهی
مه ترسییه کان.

له بهر نه وه سهر نییه نه م گه نجه هه ژاره داماره دواي چند سالتیک
له سهر کورسی ده سولات داده نیشت و له میژوودا ناوی خوی وه ک
پاله وان و سهر کرده .. و جینشین ده نووسیته وه.

ناموزگاریم بۆت نه وه نییه چاو بېړینه پایه ی بهرز ته نیا نه ندیشه و
وه می جوان بیت، به لکوو نه مه پاسپارده یه کی پیغه مبه رانه ی قووله

بۆ شوینکه وتوانی ئەم نایینه، هەر پێغه مبهەر (دروودی خواى له سەر
بیئت) جهختی لی دهکاتهوه به گوتهی:

((خودا پایه رزی و شکومه ندیی کارویاره کانی خوش دهوێت و
رقی له بی بهایی کارویاره کان دهبیتهوه)).

خوا ویستن و به رهو پێشه وه چوونی خوش دهوێت، هه ره ها
په یوه ستبوونی دل به مه به ستی شکومه ندی پایه رزی مه زنیش..

رقی له مردوویی ویست و لاوازی خواست و که می و هیچی مه به ست
و داواخوازییه کان دهبیتهوه..

هه ره ک چۆن له پێشوو بۆم پوون کردیته وه گه وره یی مانای ئەوه
نییه پێویسته ببیته ئامانجی فلاشی کامیڤرا و ده رکه وتنی سەر
شاهه کانی ته له فزیۆن، به لکوو گه وره یی راسته قینه ئەوه یه به
سووربوونه وه کۆشش بۆ کاریکی شکومه ندانه بکه ییت، هه ول بده ییت
له ئەجامداندا داهێنەر و ناوازه بییت.

ئەى هاوڕێم خوا هیچ که سێک ڤاناسپێرێت به شتیك که
نه ییتوانییت، به لام ئەوه ئێمه یین که وا ده که یین..!

جاریك داواى شتیك ده که یین، که پێویست ناکات داواى بکه یین،
جارانى تر ئەوه ده که یین که به واقع پازى بین و ویسته کان ڤه ت

بەگەنەۋە و خۇمان بە قەناعاتەتھېنان بە كەمترین و نزمترین
پاڭھېننن...

مەندىك لە ئىمە ئاسوودەيى لە مەبوونى پەناگەيەكى ئارامدا دەيىنن،
بەرەنگارىي سەختىيەكان نابىنەۋە و پووبەپووى ئالنگارىيەكان
نابنەۋە تا بە مېمنى ژيانيان كۆتايى دىت.. كۆتايىەكى مېمن!.

بەبى ئەۋەي ئاگادارى بوونى خۆي بىت لەسەر زەۋى.. دۋاي
ماۋەيەك يادى لەبىر دەكرىت، لەبەرئەۋەي مېچ شىكۆمەندىيەكى نىيە
تا لە بىرەۋەرىدا جىي خۆيى بىكاتەۋە و بە شىكۆدارىيەۋە بوەستىت
بۆ ئەۋەي پىشكەشى كىردوۋە و دروستى كىردوۋە..

خا پلەي ئەۋ شاعىرە زىنگە بەمەستە بەرز بىكاتەۋە، كە ئاگادارمان
دەكاتەۋە حەۋانەۋەي پاستەقىنە لە دەستبەرداربوونى ماندوۋىي و
مەترسى و بەرەنگاربوونەۋە نىيە، بەلگۈر حەۋانەۋە بەۋانەۋەيە،
بۆيە دەلىت:

بۆ حەۋانەۋەي گەۋرە چاۋى كىردەۋە، نەيىپىنى

تەنيا لەسەر پىردى ماندوۋىي بەدەست دىت

سەبىرى دەرىپىنى ((حەۋانەۋەي گەۋرە)) بەكە و بۆ تىپوانىن
((حەۋانەي بچووك)) یش مەيە كەمبىنا و دوورنەبىن پەناي بۆ

ده بن، له ژیریدا په نا ده گرن، پشکيکی گه وړه و چاکه يکي به
نه ژمار له ده ستی خويان دده ن.

په نکه خوینه ری بیزار بلیت: ماندوو بووین له زوری قسه و تیور، تیر
بووین له هاندان و نازایه تی، قسه یه کی کرداریمان ده ویت...!

خودا کارت پاست بهینیت نه ی هاورپی نارازیم...چند جوامیر
شیرین و جوانیت...!

ته واوه... نه په یف سوودی هیه و نه پیت بهای هیه، نه
هاندانیش په رجوی هیه، مادام به ویا نه وه به ره و به رزی ناچین،
نه م نازایه تییه هه لقولاوه بکه به نه خشی کار و هه نکاوی کرداری،
نه ی هاورپم نه مهش نه رکه سه خته که ته...

ماموستا کلمان له قوتابخانه فیری پیت و په یقیان کردین، به لام
نه وه نیمه بووین پرسته و ده سته واژه مان ساز کرد، نه وان ده رگیان
کرده وه و نیمه ش نه وان به بووین پویشستین و چووینه ژووره وه...

له دلی هه رکه سی له نیمه دا خه ون هیه...ده توانم له سه ر نه مه
سویند بخوم...

به لام هه ندیک نه وه نازان خه ونه کان په یوه ستن به ویستی
خاوه نه کانیا...!

یه کیک له دانایان ده لیت: ((خه لکم جیا نه کړدووه ته وه ته نیا له
ویسته کانیاندا نه بیټ، نه وهی ویستی به رز بو بیټ پلهی به رز بووه،
کهس نه بووه مه گهر له ویسته کهی پازی بوویم))، نه م وشانه چند
کاریگرو پاستن، کاتیک ویستت ده بیټ.. نه و کات له بازپی که وړان
به مات ده بیټ.

نه ی هاورپم کیښه ی که ورده مان نه وه یه برپومان به خه ونه کانمان
نیه، پړزیان ناگرین، به پاستیان نازانین، نه گهر واپایه ده بویه له
هموو ده رگه یه کمان بدایه، پرسیارمان له هموو خاوه ن زانستیک
ده کړد، به دوا ی نه و هیژ و پړگه و پړیازانه دا ده که پراین و
ده ماندوزیه وه، که ده مانکه یه نیټه خه ونه کانمان.

جا له بهر نه وه ده تانبینین زور دلخوش ده بین و نیمه ده خوینینه وه یا
ده بیستین به پیتی نه و شته ی به ره و لوتکه هه لمان گرتووه، پاشان به
سه ختی و توندی له گال واقیعا پیکدا ده کیښن، تووړه ده بین و
قسه کهر تومه تبار ده کهین به وهی نمونه ییه و ژیان به شیوه ی
پاستینه ی خوی نابینیت، بړ نیمه شایانترین کار نه وه یه نه وه یه
نیمه سه رته پړزی خه ونه کانمان بگرین، پاشان سوړاغی نه و
پړگه یه مان بکهین نه و خه ونه ی لیه وه به دی ده هیټین..
پړگم بده پرسیارکی پوونت لی بکه م: پیغه مبه ر (دروودی خوی
له سر بیټ) چی به هاوه لانی به خشی به تاییه تی له سه رته ی
بانگه وازه که یدا؟

قسه يهك، به لينيك، مژده يهك.. به م جوړه بوو..!؟

بليڼ لا إله إلا الله سهرفراز ده بن.. نه مه بانگه وازه کي بوو.. به
سهرکه وتني تاينده هاني دان، به به هه شتي به لينپيدراو، به کړن
جينشين و به رزي..

پياويك له هوزي قورپه يش گوي له قسه کي ده بيت و له ناوړه زيدا
دهيکشييت، ده چيته توماره کاني بير و سوزي له گال نه و هزدي
نه و پياوه ساده لاوازه خستيه پوو له و کاته دا باوه پ ده هيتي يان
په تي ده کاته وه.

نه گهر بپواي به و هزده کړد و له ناخيدا پيگه يه کي به رچاي
داگيرکړد، ده رکي به وه کړد نه وه ي له رابردو پوويده شتيکه و
تاينده شتيکي تره، نه و قولي لي هالمالي و خوي ناماده کړد بژ
ماندووي و سه ختيه کان، نازاري ده کيشا مادام له پيناوي
سهرخستني هزده کي و هيتانه دي خه ونه کيه تي..

همان شت له ژياني هه مو که سيکدا به ده ست ديت، که بپواي به
خه ونه کي و وه ديهيتاني هيه، سهره تا به وشه کاني له هزده کان
ده دات له باره ي حه وانه وه و سره وتن، بزيه پووه گنماي ناوړه ي
ده گورپيت، وزه و ويسته کاني نوي ده بنه وه، به بي ترسي و بي زاري
به ره و مه به سته کي ده پوات هه رچهنده سه ختي و نالنگاريه کان
به ره و پووي بڼ.

ئەى ھارپىم چاۋ بېرە ئەستېردەكان.. ھەرگىز مەبە بەۋەى ھىچى
نېيە مادام تۆ دلىكى بەئاگا و ويستىكى لەمىژىنەت ھەيە..

سەيرى خۆشەويستەكەت محەمەد (دروودى خواى لەسەر بىت) بگە
فېرى بالاۋون و ويستى بەرزمان دەكات تەنانەت لە نزا و
ئاواتخواستنى سەرزارىشدا، بۆيە دەلەيت: ((ئەگەر داۋاتان لە خوا
کرد داۋاى فېردەوس بگەن.. چون ناوھپاستى بەھەشتە، بەرزترىنە
لە بەھەشتدا، لە سەرەۋەى عەرشى خوا ھەيە، لەوئۆھ پووبارەكانى
بەھەشت ھەلدەقولەين))، تەنانەت لە داۋا و نزاكەشت تەنى نزاى
بەھەشت و پەناگرتن لە ئاگرى لى مەكە، بەلكو داۋاى بەرزترىن و
ناۋەترىن پىگە و پلەى لى بگە..

خەمبار نەبىت بەۋەى پىگەى مەزنایەتى پىپوارى كەمە، ھەر بەو
جۆرەش پىشەنگەكانى پاستى كەمن.

ئەو دەربېرپنە تەنانەت پىغەمبەرىش (دروودى خواى لەسەر بىت)
جەخت لى دەكاتەۋە و بە گوتهى:

((خەلكى ۋەك حوشترى لاپ و لاۋاز وان، خەرىكە حوشترىكى

بارھەلگى بەھىزيان تىدا دەست نەكەوئەت)).

بەلى پىژەى ھەلكەوتوانى مەۋۇ لە بەخشىنيان و كەوردەبيان و
بالاۋونيان ۱٪ يا كەمترىشە..

پهنگه پټويست به پوونکردنه وهی قسه که نهکات جه ختکردنه وه
 له سهر خواست و ويست و ناواته به رزه کانت بؤ به رزه فپي و شانازی
 نيه و پټويست ناکات بؤيان به دواي نرخاندن و پاداشدا بگه پټيت،
 به لکوو ليگه ري با گه رمي دلت همووان له گشت شتيك ناگادار
 بکاته وه، ليگه پي بريسه که ويسته پرشنگداره کهي چاوت بؤيان
 دوپات بکاته وه چون دهبيت.

گه وره راسته قينه کان هرگيز وا نازانن به مانه وهيان گه وره دهبن،
 نهوان پؤلي دياريکراوي خويان له خزمه تي پرسه گه وره کانينان
 دهگيپن، داواي شکو و به رزي ناکه ن، به دواي پووناکي ده رکوتن و
 چه پله پيزان و هله له ليدان ناگه پين، چاوانيان به دواي
 نامانجه کاني خويانه وهيه، به دواي مه به سته به رزه کانه وه، به ره و
 پوي ههنگاو دهنين، به کولنه دانينان چيرؤکيكي تهواو دهنه خشينن
 وهک نهفسانه نه وهکان نه وه دواي نه وه بيگيپنه وه..

نه خاسمه وهستان له کار بؤ داواکردني پيدا هه لدان و چه پله ليدان
 بؤ گه وره کان پټويست نيه، خوا پله ي نه وه به رز بکاته وه نه وه ي به
 ناگادارکردنه وه وه گوتي:

((نه زانترين کهس به راستي نه و کهسه يه دواي پاداشتي
 له سهر دهکات))

گهوره بڙی ..... گهوره بڙی

له سهره وهی نه وده ش نه زانترین کهس به گه وړه یی نه و که سه یه داوا
له زیان بکات له که سایه تی به رز بکاته وه و به گه وړه یی وه
له باره یه وه بنووسیت...!

۲. له نیوان کهوتنی سهره تا.. و ویستی سووربوون

سهرکردهی قه لای تکریت له عیراق په لهی له دانیشتره که
 ده کرد تا له قه لاکه ده ریچن پیش نه وهی ته واو بوونی کانی مۆل
 دیاریکراوه که یان، سهرکرده که پیاوێک بوو، که له ماوهی ژبان
 پابردووی سهررداری قه لاکه بوو، فرمانی سولتانی پیگه یشتبوو
 ده ستهرداری قه لاکه بیټ و خوی و که سوکاره که ی به بی دواکه و تن
 جیی بهیلن.

کاتیك مالباته که خوشتره کانیان ناماده ده کرد و نامادهی په و بوون،
 ژنه که ی هاواری کرد و ژانی مندالبوونی گه یشتبووی، سهرکرده
 سه ری سووپما چی بکات وا خه ریکه خۆر گزنگ ده دات و هه لدیټ و
 ده سته پیکردنی پۆژیکي نوټ له به رژه وهندیان نییه نه گه ر نه وان
 هیشتا له ناو قه لاکه دا بن.

پیاوه که به و په پیی چاودی و دوودلییه وه چاوه پیی کرد تا ژنه که ی
 مندالی ببیټ، له گه ل خوی هه لیان بگریټ و بیانبات بو شوینی
 مه به ست نه ویش شاری ((به عله به ک)) ه له لوینان، له پیگه سهرکۆنه
 ژنه که ی کرد، نایه ویټ هه رگیز ده موچاوی منداله که ی ببینیټ و
 ناویشی لی نانیټ، که له و بارو دۆخه تازا راوییه ی تییدا بوون پاده ما به

..... گەورە بڑى

ژەنەكەى گوت: گومانم وا نىيە ئەم مندالە لەم بارودۆخە سەختەدا
بژييت!

پياوھەكە بە ھاتنە دونىاي ئەو ساوايە لەو شەوھە دلتنەكەدا
پەشبيندا، تەماشاي دەموچاوى نەكرد تا گەيشتنە شوپىنى
مەبەست..

بەلام قەدەر بۆچوونىكى جياوازي ھەبوو.. لەگەڵ گۆرانی پۆژگارددا
چاودىريکردنى بووھە کارىكى تر..

سالان پۆيشتن، ھەموو جىھان وەستان، بە پۆژھەلات و پۆژئاوايەوھ،
بە موسلمان و مەسيحييەوھ، بە پيژ و شكۆوھ، بۆ پياويك
چەمكەكانى سەركردايەتى و جەنگى گۆپى.. ئەويش سەركەوتوو
سەلاحەددىنى ئەيوپى بوو..

پياويك لە شەويكى خەمبارانەى دلتنەكە لەدايکبوو، چى کرد تا ببیته
ئەفسانەى دونيا و ئىلھامبەخشى سەركردەكان و فريادەپەسى
لىقەوماوان و ھىماي شکۆ و پيژ..؟!.

كارى دونيا سەيرە و ويستى قەدەريش سەيرە..

ھەمووان لە شەپكەى ژياندا دەگليين و خالى دەستپيكي ھەريەك لە
ئيمە جياوازە، ھەريەك بە پيى بار و دۆخ و سەردەمى خۆى، ئەمیان
لە مالى شکۆ و پيژ لەدايک دەبیت و خالى دەستپيكي لە بيشكەى

ٲاوريشمه وه دهست ٲى دهكات، ٲهويان له كڙخته يه كي بچرون
له سر پارچه كوتالٲكي بيژراو لاي خاوه نه كه ي له دايك ده بيت، خالي
دهستٲيكي سهخت و به نازار ده بيت..

ٲوژگار و سالان هاتن و چوون، نه گهر يه كه ميان نږي ٲيشكش
نه كرد، يا جياوازييه كي سازاند ناوي بهيندرٲت، له كاتيكا دووه ميان
به گياني هه لسانه وه و به ويستي بزوزه وه و به خواست و به
توندييه وه بي له شل و خاوي به ره وٲيش بجٲت..

ٲهنگه به ٲيچه وانه وه ش بيت..

دهكريٲ ٲٲرسين.. ٲايا ژيان دادٲه روه ر نيه، ٲايا قه ده ر لايه نگرى
كه سيك دهكات و ستم له كه سيكي تر دهكات؟!.

ٲايا نه وه دادٲه روه ريه وهك يهك له دايك ٲابين، ٲاشان
ليٲرسينه وه مان له گه ل دهكريٲ له سر نه وه ي له كڙتاييدا گه يشٲين
به كوى، بي له بهرچاوگرتنى نه و جياوازييه كه وره ييه ي له نيوان
دهستٲيكي من و دهستٲيكي جكه له مندا هه يه؟!.

وه لامى يه كلاكه روه نه وه يه.. نه خير.

خوا دادٲه روه ر قه ده ريش به هه مان شيوه.

خوا دادٲه روه ر ٲاسته.. و لايه كانى ته رازوى قه ده ر هاوسه نكن،
هه رچه نده لاي كه سى كه چبين وهك يهك نين..

ئەگەر خوا دەستپێکی ھەمووانی وەك یەك لێ نەکردوو، ئەوا بۆ
ھەریەك لە ئێمە قەرەبوویەکی گونجاری داناو، ئەوێ ھەولێ بۆ
ئەو قەرەبوو نەدابێت ناتوانێت ببینێت...!

دائەم بەدەیی قسەكەمەت بۆ پوون دەكەمەو...

وەرە سەرەتا لەسەر ئەو پێك بکەوین سەرکەوتن و بەرزبوونەو لە
ژیاندا خەلات و بەخشش نییە، بەلکوو بەری پەنجی دەست و
ئارەقەیی ناوچەوانە، ئەوێ ئەو بزانێت بە جۆریك کاروباری دونیای
بە پێ دەکات لە حەوانەوێ نزیك کەم دەکاتەو، لە بەرژەوێندی
حەوانەوێ دووری گەرە و دەیبەخشێت بە کار و پەنجدان، جاریك
ھەلە دەکات و جاریکیش سەرکەوتو دەبێت، لە ئەزموونەکانییەو
فێر دەبێت، لە ئێستای ھەلدەگرێت بۆ ئایندەو، لە ئەمرۆی بۆ
سبەو، ئەگەر ئەمەو کرد بە نەریت و تێکۆشان، قەرەبووی خواو
دەبینێت لەسەر شیوەو ھەل بەردەوام، لە کۆتایی ھێل و
بەدەستھێنانی ئامانج نزیك دەبێتەو. لە کاتیکدا پەنگە لە
سەرەتادا دەسپێکیکی بەشیکی زۆری حەوانەو و سەرکەوتن
بووبێت و ھێشتاش نەخشەپێگە و مەرجهکانی پیشپێکی
بخوینێتەو!.

وەرە ئەو ھاوڕێم با مێژوو بخوینێنەو...

مووسا (سلاوی خوای له سهر بیټ) به شیره خوری فپئ درایه ناو
 ده ریاوه، یوسف (سلاوی خوای له سهر بیټ) له بازای کویله کان
 فروشرا دواي نه وهی براكاني مردنيکی ترسناکيان بۆ ئاماده کړېږو،
 عيسا (سلاوی خوای له سهر بیټ) که هاته دونياوه له دايکېرونه کی
 به تۆمهت و گومان ده وره درابوو، گومانېردن له په چه له کی خوی ر
 شکوی دايکی، محمهد (دروودی خوای له سهر بیټ) ژيان به
 هه تیووی و سهختی پووبه پووی بووه وه...

وهك نه وهی په ياميک بيټ له خواوه ناوی شکودار بيټ نه وه مان
 بۆ دووپات بکاته وه ده ستيپکی به نازار زۆربه ی جار نه گه ر باش
 که لکی لی وهرېگيريت له وه و به دوا نه نجامی دره وشاوه ی ده بيټ

پيم وايه چيرۆکی عهنته رهم بۆ گيړاوите وه، که به کۆيله یی
 له دايکېوو که س پييدا هه لته ده نا تا پيگه ی گه وره یی و به رزی بگريته
 بهر، دواچار بووه نمونه ی نازايه تی و پيشه نگی و جه سووری...

نه مهت پي ده ليم نه ی هاوپي نازام تا ناگاداريی گيانت بيت تا
 نه که ويته داوی به راوردی نيوان دۆخی نه و و دۆخی نه وه ی پۆزگار
 پالی پيوه ناوه هه نديک ده سته وتی زووی هه بووه، به دلتيایيه وه
 تۆره ی تۆش ديت، په نکه نه و کات له وان دلخوشتري بيت هه نديک.
 تايبه تمه ندی ده ست ده خه يت له و کاته ی پيوستيت پييه تی نه و کات
 به های راسته قينه يانت بۆ ده رده که ويټ، به باشتري شيوه وه به ريان

گه وره بژی .....
.....

ده مینیت، به چاکتر له جگه له خۆت که لکیان لی وهرده گریت. چه ند
زۆر بوون ئهوانه ی گهنجیتیان به سهدان ههله وه ژیان تا ببه
کهسانی گه وره په تیان کرده وه ببه هه رشتیک.. یان هیچ شتیک.

خالی ده سته پیک پرسی تو نییه، نهنگی نییه به هه ژاری و کلۆلی
دهست پی بکهیت، نهنگی نه وه یه دهست پی بکهیت و نه و باره
به رده وام بیت..

نهنگی نه وه یه به دهستی بار و دۆخ و کاره ساته کانتیه و بنا لیتیت و
خۆشت له وه موو کوته ساختانه ئازاد نه کهیت.

ده لیم ساخته چونکه به پاستی ئاوايه هه رچه نده هیژ و
سه ختییه کهیت بۆ ده رکه وتوو. کۆلکه ی هاویه شی نیوان زۆربه ی
گه وره کان سه ره تایه کی ئازارای به تهنگوچه له مه یه، پیغه مبه رانی
خوا نمونه ی پیشه نگین.. و به مجۆره.

ئه گه ر گوته منی به نده یه کی لاواز له کوئی و ویستی پیغه مبه رانی
خوا ی پشتیوان به سروش له کوئی، وه لامت ده ده مه وه سه ره پرای
نکۆلی داواکه ت عه نته ره به کۆیله یی له دایکبوو، سه لاهه ددین له
شه ویک ی بی نه وا و به ده ختی هاته دنیا، پۆماننوس چارلز دیکنز*

---

* پۆماننوسیکی ئینگلیزییه، ناوی تهواوی چارلز جۆن هوفام دیکنزه له ۱۸۱۲ له

به پیتانیا له دایکبوو و جگه له ۱۲ پۆمان، کۆمه لیک کورته چیرۆک و شاتونامه شی بلاو

کردوه ته وه، له ۱۸۷۰ هه ر له به پیتانیا کۆچی داوی کردوه. (و)

گهوره ترين نووسهري ئينگليزي باوكي بهند كرابوو و وازي له
قوتابخانه هينا تا بڑيوى بو دايكي پهيدا بكات، هه موونه وانى به
دهستپيكيكى نازاربه خش دهستيان پي كرووه، كهسيان به پي
تسك بينيني ئيمه جيگه ئوميد و دهربازبوون له ناخوشى
نه بوون.

فهرموو نمونه ي نهشتاين**، نهديسون***، هيلين
كيلر****.

-
- ** زانابهكى بهناوبانگي بواري فيزيابه، له ١٨٧٩ له ئەلمانيا لهدايكبووه، خاوهنى
كۆمهليك تيور و دۆزينه وهى زانستيه و خهلاتى نوبلى له بواري فيزيادا بردووهتهوه،
له ١٩٥٥ له ئەمريكا كۆچى دوايى كرووه. (و)
- *** داهينهريكي ئەمريكاييه، له ١٨٤٧ لهدايكبووه، كۆمهليك داهينانى ههيه، لهوانه:
فۆتوگراف و گلۆپى كارهبايى.. هتد و له ١٩٣١ كۆچى دوايى كرووه. (و)
- **** نووسهر و چالاكيكى ئەمريكاييه له ١٨٨٠ لهدايكبووه، ههر له مندالييهوه
تووشى گرتى جهستهيى بووهوه، لهوانه لهدهستدانى تواناي بينين و بيستن و
..هتد، خاوهنى ١٨ كتيبه، له ١٩٦٨ كۆچى دوايى كرووه. (و)
- ***** پهكيكه له پيشهواكانى كۆكهروهيه فهرموودهكانى پيشهههيه، ناوى تهواوى
مههمد كورپى نيسماعيله، له ٨١٠ له بوخارا لهدايكبووه، ناسراوه به پيشهواى
باوهرداران له فهرمووده، له ٨٧٠ له سهمهرقههتد كۆچى دوايى كرووه. (و)
- ***** زانا و بيرمهنديكى هاوچهرخى ئيسلامييه، له ١٩١٧ له ميسر لهدايكبووه،
زياتر له ٤٠ كتيبي ههيه، له ١٩٩٦ له سعودييه كۆچى دوايى كرووه. (و)
- ***** بانگهواز و تيكۆشهريكي فهلهستينييه، له ١٩٣٦ له فهلهستين
لهدايكبووه، بنياتههري گهوره ترين زانكۆي ئيسلامييه و دامه زرينه و سهركردهي
بزوتنه وهى حماس بوو، له ٢٠٠٤ تيرۆر كرا. (و)

وا دادەنیم تۆ لە پۆلە کەمتەرخەمەکانی نیشتمان نیت، بۆ تۆ هیچی
تۆ ناچیت سۆراغی سەرەتاکانی ژيانی پيشەوا بوخاری **** و
شيخ محەمەد غەزالی **** و تیکۆشەر ئەحمەد
ياسين **** بکەیت.

جیاوازییە کەت پی دەلیم ئاواتەخوازم لە ئاوەزێ پانتایە کە هەبیت بۆ
پێکخستەوه، ژياننامە نووس و یادهوهرینووس ئەوانەن بە دوا
ژيانی گەورەکاندا دەچن، لای کاری زۆر سەیری ئەو گەورە
دەوێستن، بۆیە کاتی مردنی ئەو مەزنە و دەبیت زانراوه، بە
دەگەن ناپوونی تۆ دەکەوێت، هەرچی میژووی لە دایکبوونە زۆربە
جار و دەبیت یا ئەزانراوه یا جێی متمانە نییە، و دەزانم
نەینییە کەیت زانیوه..

بەلێ.. پۆزی لە دایکبوون پۆژیکی سادە ی جیگە ی سەرسوڕمان نییە،
کەس لە بەری ئەکات، پارچە گوشتیک بە خێرای هاتووە
دەروازە ی ژیان وەک ملیۆنان پارچە گوشتی تر، ئەو گیانە ی کە دێ
دا بە هەوای دنیا وەک گیانانی تر، لە گەڵ هەلسووپانی ژیان ئەو
پارچە گوشتە شیۆ دەگریت، سیماکانی کە سایە تی لێ
دەردەکەوێت و ئەدگەرەکانی دیاری دەکریت، تا کاتی مائاوا یی دیت
جیهان دەوستیت مائاوا یی لە گەورەکان دەکات بەرەو دوا
مەزلەگەیان، ئەم پۆزە خەمبارە لە یادگی میژوودا دەمینیتەوه.

گرنگ نییہ کھی گهوره له دایکبووه و چۆن له دایکبووه، گرنگ کھی
مرد و چۆن مرد، به ووش مردنی ده بیته بانگه وازیك به ووی زهوی
به شیک له چاکه و جوانییه کانی له دهست دا.

ئه گهر هاتنه دونیات به پووناکی و پازاندنه وه دهوره نه درابوو، را
بکه پۆژی مالتاوايیت له زهوی پۆژی دلتهنگیی جیهانیان بیته و پۆژی
شادومانیت بیته لای خودای جیهانیان.

۳ بخوینە

ئەمە يەكەمین ئەو وشانەيەى خوايە بۆ پياويك هەلى بژارد تا
خەلكى لە تاريكييه وه دەريهتنييت بەره و پووناكى..

بیرمەندی گهواره خالید محەمەد خالید* لە کتێبه کەى ((دە
پاسپارده)) دا دەپرسیت و دەلێت: ئەگەر وێنای ئەو مان بکردایە
پاسترین وشەگەلێک بکردایەنە دەستیپێکی سروش بۆ پیغه مەبەر
(دروودی خودای لەسەر بیّت) ئەوا دەبوایە ئەمانە بوایە: نوێژ بکە..
خودا بپرستە.. باوەر بهێنە

هەر چۆنێک بیّت ئەو هی پووی دا پیچەوانەى گومانەکان و
سەرسامکەری ئاوەزەکان بوو!!

کەواتە یەكەم پیسپاردنی پیغه مەبەر (دروودی خودای لەسەر بیّت) لە
خواکە یە وه پیی گەشت بیّت، ئەوا ((خویندە وه)) یە.. و یەكەم
وشە بەسەریدا خویندرا یە وه، ئەوا: ((بخوینە)) بوو!!

بۆیە ئەم وشە پێژدارە ((بخوینە)) بەلگە یە لەسەر سەرکەوتن و
شکۆمەندی و بالابوونی مرقفی پە یووست بە زانست و زانین و

---

* نووسەر و بیرمەندیکی هاوچەرخى ئیسلامییه، لە ۱۹۲۰ لە شارى شەرقییه ی ولاتی

میسر لە دایکبووه، نزیکەى ۴۰ کتیبى هەیه، لە ۱۹۹۶ هەر میسر کۆچی دواى

کردووه. (و)

مروٹی به ناگا و هوشيار، لادانی له و کاته وه دهست پی دهکات کاتیک
له و خاله وه دور ده که ویتته وه.

سهرنجراکیشترین شت له کتیبدا نه وه یه له ناواخنیدا پوخته ی مزدر
گوشراوی نه زمون و نهوپه پی دانایی و نهینیه کانی مه زنی
راسته قینه ی له خوگرتووه..

کاتیک دهستت بهرز ده بیته وه بۆ نه وه ی کتیبیک به دهستت وه
بگریت، راستیه که ی داوا ده که یت مه زنی که له گه لت دابنیشیت و
له باره ی گرنگترین و سهرنجراکیشترینی نه وانه ی فیری بووه و
گوتوویه تی و نووسیویه تی، قسه ت بۆ بکات. خوا نه وه سهرکه وتوو
بکات که له گه ل گوشه نشینه کانی دنیا داده نیشیت و رابه رایه تیان
دهکات، گوپیان لی ده گریت و گفتوگویان له گه لدا دهکات، له گه لیان
هاورا یا جیارا ده بیته، له و گفتوگویه دهرده چیت و زهینی فراوان
بووه و ناگایی قولتر بووه و هزره کانی ده مه زه ردبوونه ته وه و
رایه کانی پوونتر و هاوسه نگر بوونه.

له بهرته وه ی خوینه ری باش خوینه ری که به مانای نهنگی، نهنگی له
وته کانت نادۆزیتته وه، له نیوان لاپه په کانداهه رگیز بی بیرکردنه وه
له وه ی ده یخوینیتته وه، نافریت. ههروه ها که سیک نییه جله وی
ئاوه زی پادهستی نووسه ر و بیرمه ندیک بکات و به وه قه ناعه ت بکات
و به وه پانی بیت که نووسراوه، به لکوو خوینه ری باش خوینه ری که

دادەنىشېت و ئاۋەزى ئامادە دەكات بۆ پىكخستنى پايەكان و پالڧتەكردىيان، بۆيە دەبىننن ئەۋەى لەگەل ژيانىدا دەگونجىت قبولى دەكات و جىبەجىي دەكات و ئەۋەشى لەگەل ئاۋەزىدا ناكۆك بوو پەتى دەكاتەۋە، ھەر شتىك لاي ئالۆز يا سەخت بىت دەپرسىت، چونكە لە كۆتايىدا نووسەرىش ۋەك من و تو مرقۇفە. ئەو كىتپە ھىچ نىيە جگە لە ھزرىك كە خاۋەنەكەى ھەول دەدات پاست و دروست بىت، جا پەنگە قەناعەتى پى بكەين و بېرومان پى ھەبىت، لەۋانەشە دژ و پىچەۋانەى بىن.

گەورە باش دەرك بەۋە دەكات ئەۋە دووتوئى كىتپە بەرەو مەبەستەكەى ھەلى دەگرىت و شكاوئى نەزانى مرقۇفایەتى چاك دەكاتەۋە و بنىاتى تەلارى ھزرى تەۋاۋ دەكات.

گەورە ئەۋكەسەيە دەخوئىنئەۋە..

ھەر چۆنىك بىت پرسىارىكى گرىگ ھەيە دەبىت ئىستا بىكەم، ئەۋىش ئەۋەيە: ھەر كەسىك گلىنەى چاۋى بە لاپەرەكاندا گىپا خوئەرىكى باشە؟

ئايا خوئەرى باش ئەۋكەسەيە كىتپخانەيەكى گەورەى سەدان و ھەزاران كىتپى ھەبىت و بە لە ھاتن و پۆشتىندا بە كىتپەۋە بىبىنىت؟

پاسته‌کە ی خۆینه‌ری باش چەند خەسلەتییکی گرنکی هەیه، هەول
دەدات دەست بە هەندیکیان بگرێت، ئەوانیش:

یەكەم: خۆبەگەمزانیی هزی:

خۆبەگەمزانی لە خۆبەگەوره‌زانی و خۆه‌ئەن بەسەر زانست و
زانیندا دوری دەخاتەوه.. گه‌وره باش دەرک بەوه دەکات دانایی
تەنیا لە خاکی ئەو ئاوه‌زه‌دا نەبێت چووه‌ره ناکات، کە بە
خاکەناسی خاکیبوون کێلرابێت، پاشان تۆوه‌کە ی تێدا رەگ
داده‌کوێت و بە گەرمی لە لایەن ئاوه‌زه‌وه قبوول دەکرێت و بە
بەرە شیرین و گەشاوه‌کە ی لە هزر و بۆچوونه بەهادر و مەزنەکاندا
دەشنێتەوه.

کاتیك خۆینه‌ری ئێمە هەستی بە پێی پاشخانی هزی و پۆشنبیری و
پێویست نەبوونی بە خۆیندەوه کرد، پاستییەکە ی ئەوه لە لیواری
کەوتن و هەل‌دێراندا یە.

دووه‌م: توانای شیکردنەوه و ئەجەمگیری:

یەكێك لە خراپییەکان ئەوه یە ئەوه ی خۆیندوومانەتە قبوولی
دەکەین بێ ئەوه ی بە ئاوه‌ز کاری پێ بکەین، بۆ نموونه ئەگەر
بۆچوونێک یان هزریکت خۆیندەوه، پێویستە لەسەری پابووستیت بۆ
شیکردنەوه ی، ئەم شیکردنەوه یەش بە گوشتی‌نەری ئەو ئەزموونانە ی

پیشوو ده بیټ، که به خویندنه وه به ده ستمان هیټاوه، یاخود له
نه زمونه کانی ژبانی ده ورو به رمانه وه وهرمان گرتووه.

مه که وه ژیر کاریگری جادوی ده برپینی نووسه، ناوی هر چی
بیټ، پیگه که ی بپاریزه، که به ماندووبون و کوشش پیی
گه یشتووه، له گال نه وه شدا واز له زهینت بیټه وهرده گریټ و
هراموشیش ده کات، قبول ده کات و پره تیش ده کاته وه.

سییه م: خویندنه وه ی پیکخواو:

نه وه ی، که هه موو کاغه زیټ به رچاوی ده که ویټ ده یخوټته وه
خوینه ریکی باش نییه، به لکوو که سیکه به شیوه یه کی پیکخواوی
پیکوپټک ده خوینټته وه. مه به ست له پیکخستن دابه شکردنی
خویندنه وه که ته به سهر ته واوی بایه خپټدانه کانت و پسپوړپیه که ت.
پانتایه کی فراوان له خویندنه وه که ت ببه خشه به و بواره ی پسپوړپیت
تییدا هه یه، پانتایی کی که متر بۆ شتی که متر، بۆ نمونه ی نه گهر تۆ
بانگخوازیټ بیت پیویسته به شیکی زۆر له خویندنه وه که ت بۆ
کتیبه کانی فیه و بانگخوازی و تفسیر ته رخان بکه یت پاشان بۆ
کتیبه کانی نابووری و رامیاری و کومه لناسی به پله یه کی خوارتر
ته رخان بکه یت. پیویسته له سهرت کوششی خوت له خویندنه وه ی
نه و کتیبه نه به خه یته گهر که هه ژماری نه زمون و ناگاییت له بواری
کار و پسپوړپیه که ت زیاد ده که ن، پاشان به ره و زانسته کانی تر برؤ،

ئەو یان لی بخوینەوێه که دەبیته هەژمارێکی باش بۆت وا دەکات لە
 پەڕەندی و پێکەوهیی بیت لەگەڵ خاوەنانی بوارەکانی تێدا.
 بەمبۆرە تیگەیشتن بۆ ژیان بە فراوانبوونی لایەن و چالاکییەکانی
 زیاد دەکات. خویندەوێ پێکخراو شتیکی گرنکی لێت دەوێت
 ئەویش هەبوونی ئامانجە لە خویندەوێ، ئەگەر ئامانج
 بەرزبوونەوێ و جیاوازییون و گەورەییە، ئەوا خۆت هان دەدەیت بۆ
 پێکخستنی خویندەوێت بەو شیوەیە پێشتر گوتمان. ئەگەر لە
 خویندەوێ ئامانج نەبوو و تەنیا بۆ بەسەربردنی کات بوو، ئەوا
 تەنیا بۆ چیژ دەخوینیتەوێ بە چاپۆشین لەو سوودە لێی چاوەڕێ
 دەکرێت.

چۆلرەم: خویندەوێ پەفتارە:

خوینەری باش کە سێکە خویندەوێ دەکاتە پەفتاری ژیاڵی، ئەمە
 بێجگە لەوێ ئەرکی خویندەوێ هەیه هەول بۆ تەواوکردنی
 دەدات، هەرچەندە ئەو خولەکانی بۆ خویندەوێ تەرخانی دەکات
 کەم بیت، بەلام ئەو پێوێ پابەند دەبێت و بە شیوەیەکی نمونەیی
 بەکاری دەهێنێت. ئەمە هانم دەدات بۆ جەختکردنەوێ لەسەر
 ئەزموونیکی سەرنجپراکێش و بەرھەمداڕ ئەویش بەکارھێنانی
 زیرەکانی تۆیە بۆ کاتە لەدەستچوووەکان و مەبەستم لێی ئەو
 کاتانە یە کە بەسەریان دەبەیت لە چاوەڕوانیکردنی پزیشک یاخود لە
 ھۆیەکانی گواستنەوێ، دەکرێت ھوارپێتە کتێبیکی بچووکی گیرفان

بکیت و نه وکاتانه ی پی به سهر به ریت که زۆره ی جار بی
وهر به مینانیکی باش به فیرۆ ده پوات.

پینجه م: ته رکیز خستنه سهر چۆنیه تی نه ک چه ندیتی:

خوینهری باش شانازی به زۆری نه وه ی خویندوویه تیه وه ناکات،
به لکوره شانازی به و پاده یه وه ده کات که هه ولی داوه تی بگات له وه ی
خویندوویه تیه وه و به بیرۆکه یه که وه یاخود تیروانیکی تاییه ته وه
لئی ده رچیت. نووسهر ((عباس مه حمود عه قاده))^{*} له مباره یه وه
گوته یه کی سهرنجراکیشی هه یه، که ده لیت: ((نه گهر سیجار
کتیپیکی باش بخوینیته وه باشتهر بۆت له یه کجار خویندنه وه ی سی
کتیپی باش)).

سووده که ی نه وه یه تو به دووپاتکردنه وه ده توانیت باوهش به
هزره که دا بکیت و بچیته قولایی زهینی نووسهر وه. جگه له وه ی
لیره دا ناگادارکردنه وه یه که هه یه له سهر شتیکی گرنه ئه ویش نه وه یه
کتیبه لاپه ره که مه کان پتویست ناکات کاتیکی زۆری بۆ ته رخان
بکیت وه که پۆمانه کان و کتیپی پۆشنبیری گشتی و پۆژنامه و
نه وانی تر. له کاتیکیدا کتیپی هزری و زانستی قولیوونه وه و

---

^{*} نووسهر و شاعیر و بیرمه ند و پۆژنامه نووسیکی میسریه، له ۱۸۸۹ له شاری
"نه سوان" ی نه و ولاته له دایکبووه، کۆمه لکی زۆر کتیپی هه یه، له ۱۹۶۴ له شاری

قامیره کۆچی دوا یی کردوه. (و)

تہرکیزت لہ سہر پیوہست دہکات. لیڑہدا من باس لہ پیوہستیں
 چوونہ قولایی ہزرہ کہ دہکہم، نہ گہر تو دہتوانیت بہ خیرایی
 بخوینیتہوہ و بہ خیرایی تی بگہیت نہوا زورباشہ، نہ گہر توانای نہو
 دوہت نییہ، نہوا بایہخی زور ژمارہ مہدہ و تہرکیز بخہ سہرمانا و
 چہ مک و قولبوونہوہ.

شہ شہم: خوینہری باش کہ سیکہ لہ بارہی نہوہوہ قسہ لہ گہل
 خہلکی دہکات کہ خویندوویہ تیہوہ:

نہ زمون سہ لماندوویہ تی لہ و کاتہی نہوہی خویندووتہوہ یان
 خویندووتہ شروقی دہکہیت و قسہی لہ بارہوہ دہکہیت ناگاہی و
 تیگہیشتن و دہرککردنت بہ شیوہیہکی زور زیاد دہکات، کاتیگ
 ہزرہ کہ لہ سہرت دہردہچیٹ دہبیٹہ نامہیہک لہ سہر زارت و گوی و
 ناوہزی نہوی تر (کہ گویگرہ) پیشوازی لی دہکہن، کہ پہنگہ
 هاوڑات بیٹ و زیاتر بۆت پوون بکاتہوہ، یان پیچہوانہی تو بیٹ و
 گوشہیہکی قری ہزرہکات بۆ پوون بکاتہوہ تو ناگات لی نہبوہ.
 لہ کوتاییدا دہبینیت قسہکردنت لہ بارہی نہوہی خویندووتہوہ
 زانیاریہکان بہ شیوہیہکی باش لہ زہینتدا پیک دہخات و لہ
 چوارچیوہیہکی پیکخراودا دایان دہنیت، نامادہیان دہکات بۆت بۆ
 ہینانہوہیان بہ شیوہیہکی ناسان تا لہ ژیانندا سوودیان لی
 وہریگریٹ.

ئو كەسەى وىستى مەزىنبوونى ھەيە چارى لەوھە بېيتە
خوینەرىكى باش، ئەمەش نایەتە دى تەنیا دواى ئەوھ نەبیت جەخت
لەوھ بکاتەوھ بەرپرسيارىيەتیی سەرشانىيەتى بیر لەو وەشە
نوسراوانەى بەردەمى بکاتەوھ و بى قىبولکردن خۆى پادەستى ئەو
بیرانە نەكات كە خراونەتە ھوو، بەلكوو لەسەرى پىويستە زەينى بە
ئاگا بھینیتەوھ، ھەردەم بېرسیت و تىيىنى ئەوھ بکات كە
دەخوینیتەوھ.

سەرەشانەوھ

خوینەرى خراپ دوو جۆرە: جۆرىکیان بى پامان
دەخوینیتەوھ و ئەوھى بۆى دەگوتريت قىبولى دەكات و
بەتەواوى خۆى پادەستى دەكات، جۆرەكەى تر بۆ ئەوھ
دەخوینیتەوھ ھەلە و تىكەوتن و نەپىكان لە نوسەر بگريت،
خۆپەرستى بە زیرەکیى خۆیەوھ دەكات و شانازى بە
تواناییەوھ دەكات لە پاوکردنى ھەلەکاندا.

۴ خۆشه‌ویستی پرسیکی گه‌وره‌یه

به تیروانیڤنیکى قول ده‌توانین جه‌خت له‌وه بکه‌ینه‌وه هیچ
مروڤیكى گه‌وره و بالا و سه‌رکده نییه، له ناخیدا خۆشه‌ویستییه‌کى
بى سنوورى بۆ مروڤایه‌تى نه‌بیټ و هانى نه‌دات بۆ به‌ده‌مه‌وه‌چوونى
و شه‌وه‌خونی‌کردن له بیرکردنه‌وه بۆ چۆنیه‌تى پزگارکردنى.

خۆشه‌ویستی ناگریت له ده‌روونی‌که‌وه هه‌لبقولیت خۆى خوش نه‌وێت
و پیزانینى بۆ خۆى نه‌بیټ و به‌پوای به‌بالایى نه‌وه نه‌بیټ هه‌لى
گرتووه..

به‌لى خۆشه‌ویستی له ناخیکه‌وه هه‌لده‌قولیت خۆى خوش ده‌وێت!
سه‌یر نییه، چونکه نه‌وه‌ى خۆى خوش ده‌وێت خۆشه‌ویستییه‌که له
پیزانینى خودیه‌وه سه‌رچاوه ده‌گریت و ئاماژه‌یه‌کى به‌هیزه به‌وه‌ى
ئافریندراوى خواى مه‌زنه، بۆ ئامانجیکى گرنه‌گ و گه‌وره هاتووه.

پیشینان گوتویانه: نه‌وه‌ى هیچ نه‌بیټ هیچ نابەخشیت..

که‌وابیټ پیش نه‌وه‌ى ده‌ست بکه‌ین به‌به‌خشینه‌وه‌ى چه‌پکه گولێ
خۆشه‌ویستی و چاکه به‌سه‌ر خه‌لکید، با دلمان پڕ بکه‌ین له
خۆشه‌ویستی و چاکه..

به‌رامه‌ى یه‌که‌مى ئه‌م خۆشه‌ویستییه پێویسته خودى بیټ، پێویسته
به ئاراسته‌ى گیان و ناخه‌ بیټ..

گهوره بڑی ..... گهوره بڑی

تایا ئەرشیفیک له تاوانت و تۆماریکى پر له ههلهت و میژوویهکی
بهنازار له شکست ههیه؟

گوئى مه دهیه.. ئه ی کهواته بۆچی خوا لیخۆشبوون و تۆبه ی
داناوه؟؟

بهوام پى بکه هه موو ئه مانه نابینه کۆسپى پێگه ی دۆزینه وه ی
گه وره ییت و شیاندى به هره و تواناکانت تا له خزمه تی چاکه
به کاریان به ییت..

بهوام پى بکه..

تو ئه ی هاو پریم که سیکی جوانی.. که سیکی سه رنجراکیشی..
که سیکی باش و گه وره ی.

سه ره پای هه له و تیکه وتن و هه لخلیسکانت.. له گه ل ئه وه شدا ئه وه ی
چاکه یه ی له ناخندایه هه میشه له که وتنندا هه لته ده ستینیتته وه
له به رته وه ی که سی سه رنجراکیش و گه وره سه رده که ویت.

وهك ئه وه ی پیم ده لیت: به لام پابردووی به نازارم دوری
خستوومه ته وه و هه له کانم پوانینی به رده م چاوی لیل کردووم،
شه یتانانی مروه و جنۆکه زه ویی ژیر پیم پاده کیشن و

وه لامت ده ده مه وه به گوته ی: به لام!

ھەرچەندە ھېزە خراپەكانى دەورت ھول بەن كۆسپ بخەنە سەر
پېگەي گەشتەنت بەو شوپنە، بەلام تۆ بەو ھەژمارە چاكەيەي لە
ناختدايە ئاگاداريان دەكەيتەو، بە داواي لىخۆشبوونی بەردەوام
ئاگاداريان دەكەيتەو، بە پەشيمانبوونەو ھەردەمت ئاگاداريان
دەكەيتەو و بە مەيلىت بۆ نزيكبوونەو لە خوا، ھەرچەندە بۆ
ماوہيەك يان چەند ماوہيەك لىي دور كەوتبىتتەو...

ئەو دەستە پېر سۆزەي كە ھەستى خۆشەويستى دەيجولئىت
بەسەر خۆتى دوودلدا بەينە، متمانەت بە خۆت ھەبىت، متمانەت بەو
كۆگە خۆشەويستى و چاكەيەي ھەبىت، كە لە ناختدايە..

كۆگەي دلت پېر لە متمانە و خۆشەويستى و ئومىد بکە.. ئەمە
ھەنگاوى يەكەمە..

تېپوانىت بۆ ژىننامەي گەوران راست بکەو.. دەبينىت تىشكى
گەورەبيان تەنيا لە گيانىكى پېر لە ھىز و ئومىد و خۆشەويستى و
چاكبوون لەگەل خود و پىزانىنى تەواو بۆ خود دەرچووە،
بەپىچەوانەو ھىچ ستمكار و شەپانگىزىك نىيە پانتايەك تاريكى لە
ناخيدا نەبىت و وىرانىيەك كە بە دلى وينا ناكريت. گەورەيىخوارىشى
بە گومانەوہيە لە نۆرىنەي جاردە دەبىت فەرامۆشى و گالتهپىكردى
خود.

گهوره بڑى ..... گهوره بڑى

ئەى ھارپىم بە خوشەويستى پووبەپووى ھاوبەشەكانمان دەبينەوہ و
مەر بەويش بەرەنگارىيى پکا بەرەكانمان دەبينەوہ !

ھارەلانى پىغەمبەر لە پۆژىكدا كە بە دەستى زۆردارانى ھىزى
خراپەوہ ئازاريان دەچەشت وەستان و پاشان بە پىغەمبەرەكەيان
(درودى خوداي لەسەر بىت) گوت: ئەى پىغەمبەرى خودا! نزا لە
ھاوبەشەكانمان ناكەيت؟ پىغەمبەر پىي گوتن: من بۆ ئەفرەت
نەنئىراوم، بەلكوو من بۆ سۆز و مېرەباني پەوانە كراوم. ((موسليم
گىراوہ تىبەوہ))

مېرەباني لە دلىكەوہ ھەلدەقوليت.. خوشەويستى دەكات،
ھارپىيەتى دەكات، بيانوو بۆ بەرانبەر دەھىنئەوہ، چاپۆشى
دەكات، دەبووريت.

ھەز دەكەيت گەرە بىت ئەى ھارپىم؟ لەسەرتە ھەندىك باجى
گەرەبى بەدەيت، يەكەميان ئەوہ يە ويستى چاكە و خوشەويستى لە
ناختدا بەھىزتر و گەرەتر بىت لە ويستى خراپە لە دەروونى
كەسانى تر..

ئەو كەسەت خوش بويت، كە خەلكى وازيان لە خوشەويستى ئەو
ھىناوہ ئەوہ بەلگەيە لەسەر ئەوہى تۆ.. مرقى..
بەزەبىت بە سەرپىچىكارە گوناھبارەكاندا بىتەوہ..

به زه پیت به نه وانه بیته وه به که وتنه ناو زونگاوی به دپه فتاری و
ناله باری و خراپه پیس بوون..

خه می لابر دنی تۆزی سهر نهو دلانه هه لېگره، که زیان به سه ریاندرا
باراندوونی، تا گه وهه ری شاراوهدی ناخی مروّفه ده ربکه ویت، که
کهس وینای نه وه نه ده کرد هیشتا چاکه ی پیوه مابیت.

شتیکی گه وره نییه نه وهت خوش بویت، که خوشی ده ویت، پیزی
نه وه بگریت، که پیزت ده گریت. له گه ل نه وانه دابنیشیت که
قوتابخانه پیتی گه یاندوون و باوانیان په روه رده ی کردوون و پوزگار
به باشتین بار ناماده ی کردوون!

پاستیه که ی شتیکی مه زنه دابه زیته سهر زه ویه کی ناپیکی پر
پاشماوه و قولی لی هه لېمالیت و به متمانه به خۆبوونه وه
هه نگاوه کان بهاویژیت بۆ پرگار کردنی نه م و نه و، که کهس ناوپیان
لی ناداته وه.

پاستیه که ی نه ویه گه وره ده زانیت چون خوشه ویستی ده کات..
بی به رانبهر.

چون ده به خشیت بی چاوه پر کردنی پاداشت..

چلون کتیبی زیان ده خوینیته وه، که قورسترین به شی هه لده بژیژیت
و پشت به خوی خوی ده به ستیت و باش قولی لی هه لده مالیت و

گهوره بژی .....
.....

زهینی به ناگا دههینیتوه و ویستی تاو دهسینیت بۆ کردنهوهی
جانورهکی و خویندنهوهی بۆ خه لکی..

۵. سەرەتا باوەرپت بە پرسەکەت ھەبێت

پێشتر پێم گوتی و وا دووبارە ی دەکەمەو: دەبێت باوەرمان بە پرسێکی گەرە ھەبێت تا ببینە کەسانی گەرە.

دەبێت پرۆژە یە کمان ھەبێت کاری بۆ بکەین، ھەریکی بالامان ھەبێت لە پێناویدا قوربانی بدەین، مەبەستیکی مەزن ھەنگاوی بۆ بنێین..

پێویست ناکات گوریسی منی و خودخۆشەویستیمان لێ ھەلبووە شیننەو، بۆ خۆمان دەرژین و بەمجۆرە..

پراستی یە کە ی بۆ ئەوێ گەرە بین پێویستە ئەو پرسە گەرە سەربخەین، کە پەڕەندی بە خەڵکی یەو ھە یە و مرقایەتی پێی بەرز دەبێتەو.

حەز دەکەم بە پاشکاوێ ئەوەت بۆ دووپات بکەمەو باوەرپت بەو پرسە گەرە یە، دەبێت لە تەنیا ((بایەخ پێدانت پێی)) تێبەڕێت!

فەیلە سووفی ئینگلیزی ((جۆن ستیوارت))^{*} دەلێت: تاکە کەسێک باوەری بە شتێک ھەبێت لە ھێزدا زۆر دەبێت بەسەر ٩٩ کەس کە تەنیا بایەخی پێ دەدەن.

^{*} فەیلە سووف و ئابووریزانیکی ئینگلیزی، ناوی تەواو "جۆن ستیوارت میل"ە، لە ١٨٠٦ لە شاری لێندەن لەدایکبوو، چەند کتێبیکی ھە یە، لە ١٨٧٢ لە فەرەنسا

لېږه دا شتيك هه يه وهك ناوچه ي خوله ميښي وايه ناكړيت به پووني
جياي بكه يته وه و تو وا خوت داده نييت باوه پت به پرسه كه هه يه
ته نيا بؤ نه وه ي تو به گرنگي پېده ر دابنر ييت !

به رگري ده كه يت و مشتومر ده كه ي و گفتوگو ده كه يت .. به لام خوت
ده شاريته وه كاتيک ده گاته ساتي ديار ي كړدن .. ساتي كه سامان
به رگري لي ناكات يان گفتوگوي له باره وه بكات يا خود مشتومري
له سهر بكات ..

كاتيک سهر دانه راني شه و* دين يان ده كه ويته بهر تيري په خنه ،
په ننگه خوت بشاري ته وه ، هيرش بكر يته سهر پېنووسه كه ت و
جووله ت نه مي نييت و ده نكت نزم بكه يته وه .. تو باوه پت به پرسه كه ت
نييه ، سهره پاي جه خت كړ دنه وه ي به رده وامت به وه ي پرس ي تويه .

هه موو بانگه شه ي گه يشتن به له يلا ده كه ن

له يلاش ه يي كه سيان به راست دانان ييت

باشه تو گرنگي پي ده ده يت .. به لام ده بيټ بانگه شه ي باوه پي پېوون
بكه يت ..

* نه م ده رپينه بووه ته زار او ، له بنه په تدا مه به ست له و كه سانه بوو ، كه سهر كړده
نايينيه كانيان به نامانچ ده گرت له ماوه ي ده سه لاتي حيز يي سوشياليستي له هه فتا
و هه شتاكاني سه ده ي پايږدو له باشوري په مه ن . (و)

ئەى ھاوڤېم ئەمەش لە بەرئەوێ جیاوازییەکی ئۆر لە نێوانیاندا
هەیه..

یەكێك لە باشییەكان ئەوێ تۆ تاكێك بیت لە سوپای چاكسازیدا، بە
تۆوه ژمارەیان ئۆر بیت، گهورهییان پێ دەبەخشیت لە
جەختکردنەوێ لە هیز و هەبوون و سەرەتای چوست و چالاکی،
ئەمەش بە گواستنەوێ هزرەكان و پەواج پێدانیان و
بلاوکردنەوێان دەبیت، هەروەها چوونە ناو گفتوگۆوێ لەبارەى
گرنگی و گهورهییەوێ، بەلام هەموو ئەمە سەرەپای گرنگییەکی
ناگاتە پلەى باوەڕمێنانی پەها، کە پێگەییەکی بەرزە لە تاییبەتکردنی
هەموو شتیکی گرنگ و گهوره و زیندوو لە پێناوی هزرەکەى.

چ بلیمەتییهك لە وەلامی دایکمان ((عائیشە)) پەزای خوای لەسەر
بیت دەردەکەوێت، کە وەسفی هاوسەرەکەى پێغەمبەر (دروودی
خوای لەسەر بیت) دەکات بەوێ ((قورئانیك بوو لەتێو خەلکید
دەپۆیشت)). بە پوونی دەلێت محەمەد (دروودی خوای لەسەر بیت)
هزریك بوو، داپشتەییەکی راستەقینە بوو بۆ هەموو ئەوانەى
بانگەشەى بۆ دەکردن.

ههروهك جيئي سهرسوورمانه خاوهنى (الظلال)** ئه م باره بهم
گوتيه ده رده برپيت: ((سهره تا تو باوه پت به هزه كهت هه پيت، تا
ئوپه پي بهواپيكردي راست باوه پت پيي هه پيت، له كاتيكا ئه واني
تر ته نيا باوه پيان پييه تي))، ئه وه شي ده خاته سر و ده لپيت:
((هه مو مزيك له دله وه خوراكي پي بدرپيت ده ژيپت! هه رچي ئه و
مزانى له و خوراكه پيروزه ناخون به مردويي له دايك ده بن و
مرفايه تي يه ك بست نابنه پيشه وه))!

ههروه ها تيورداريژه ري گه وره ي پابون ((ماليكى كوپى نه بي))
بۆمان دووپات ده كاته وه گه وره ي خاوه ن پرس ده پيت خاوه نى دوو
كوله گه ي گرنگ پيت ئه وانيش: ((قه ناعه ت پيپون و قه ناعه ت
پيكردي: قه ناعه ت پيپون واته تا ئه وپه پي قه ناعه ت قه ناعه تي به
هزه كه هه پيت.

هه رچي قه ناعه ت پيكردي ئه وه هه ولدانه بۆ قه ناعه ت پيكردي
ئه واني تر به و قه ناعه تي بۆ هزه كه هه ته به و شيويه ي ده كرپت
پۆلى ژياري خوي بگيرپت)).

**مه به ست لتي كتيبي (في الظلال القران) سهد قوتبه (١٩٠٦ ١٩٦٦)، كه

ته فسيري قورئانه و له ٥ بهرگ پيكهاتوه.

† نووسه رو بيرمه نديكي ئيسلامييه و له ١٩٠٥ له جه زانير له دايكبووه، زياتر له ٢٠

كتيبي هه به، له ١٩٧٣ هه ر له جه زانير كچي دوايي كرده وه. (و)

هزره مهزنگان تینی گهرمیان هیه پیویسته بگاته ئوی تر،
پیویسته له قسه و گوشتار و پرفتارت ههست به گهرمییه کای بکریت
پیش ئوهی.. بپوات پی بکریت!

پهنگه هاوپییه ک بپرسیت: چ هزرگه لیکی مهزن پیویسته بنیاتیان
بنیم و بیگوازمه وه بۆ خه لکی؟

دوباره ی ده که مه وه، ئوهی ده توانیت له چاکه ئهی هاوپییم.

هزره مهزنگان زیاتر هانت ده ده ن، چونکه ههر یه کیکیان ببینیت
خۆیه تی، دادپهروهی هزریکی گهره یه، ئازادی هزریکی مهزنگه،
بلاوکردنه وهی هیوا و گه شبینی له دهروونه تیکشکاوه کاندای هزریکی
مهزنگه.

لای تۆش هیه.. هه ژاران و ئازاره کانیان، سته ملیکراوان و
ئارامگرییان، شارستانی و چۆنیه تی بنیاتنای، سه رچاوه
مرویه کان و پێگه کانی په ره پیدانی.. پهنگه ژیانته ته رخا بکهیت
بۆ دهست خستنه سه ر شانی هه ژاران و سووکردنی باری ژیانیان.
ههر پرسیکی مروفایه تی مه بهستیکی پێژداره له خودی خۆیدا. ئه مه
پالم پیوه ده نیت بۆ ئاگادارکردنه وه یه ک سه باره ت به چه مکیکی تری
زۆر گرنگ نه ویش جیاوازیی ئایدۆلۆژیا و ههزه کانه، نابیت پێگریمان
لی بکه ن دهستمان نه خهینه ناو دهستی یه ک بۆ به شداریکردن له

گهشتن به ئامانجیکی پڙدار و بهرز، تهنانهت ئه گهر بیروباوه پ و
ناره تکانیشمان جیا بوون.

پیغه مبر (دروودی خوی له سهر بیټ) ئه م چه مکه به فهرموده یه ک
ده چه سپینیت، که سنوره کانی بلیمه تی تیده په پښیت، ده گیریتته وه
چون ئه وهی بینوه هر چه نده به تهمه ن بچووکیش بووه، به لام
پوداوکی نوازه بووه، ئه ویش پیکهینانی هاوپه یمانیه ک بووه
ئامانجی سهره کی په تدانه وهی سته م و گه راندنه وهی ماف و
وهستانه وه به پووی سته مکاران بوو، بویه ده لیت: ((له مالی
عه بولای کوی جه دعان په یمانیکم بینی، ئه گهر له ئیسلامدا بانکی
بۆ بکرایه به ده میوه ده چوم))، ئه وهی جیگه ی سهرسامیه
لبدوانی دواپی پیغه مبره (دروودی خوی له سهر بیټ)، که هیچ
نهنگی و ناتواوییه کی نه بینی بۆ چونه ناو هر هاوپه یمانیه ک له
باریدابیت به هایه کی شکومه ندانه بهرز بکاته وه، ئه مه بنچینه یه که له
بنچینه کانی بانگه وازه که ی، به چاوپووشی له وهی کی ده ستپیشخه ری
ده کات و کی بانگه شه ی بۆ ده کات، گرنگ ئه وهی به های هزره که و
هیزه که ی و گه وره ییه که ی .. و به رزییه که یه تی.

ده گه پښمه وه بۆ قسه که م له باره ی باوه پت به هزره که و ده لیمه وه
باوه پت به هزره به رزه که چند خالکی گرنگت بۆ ده په خسینیت،
ئه وانیش:

يەكەم: سووربويون (پيڭداگري)، ھەرگيز ناكريٲ لەسەر پەرسىڭ
 سووربيٲ، كە باوھەرت پيٲى نەبيٲ، ناكريٲ وشەكانت گەرموگەر بن
 و گيانٲ ليٲبوردە و دلت پەر لە وزە بيٲ ئەگەر پالئەرهكانت مەزن
 نەبن. پيٲغەمبەرمان (دروودى خواى لەسەر بيٲ) ئەوھندە
 سووربويونى ھەبوو لەسەر كارەكان ھەموو سنوورەكانى تيٲەپەندبوو،
 تەنانەت خوا ناوى شكۆدار بيٲ بە ئاسانكراوھى لەبارەيەو
 فەرموويەتى:

جا لەوانەيە لە خەم و پەژارەدا لە سەرئەنجامى پەشى ئەوانەى
 باوھەر بەم فەرموودەيە ناھيٲن خۆت لەناويەريٲ و لە داخ و خەفەدا
 بمرىٲ

ماناى وشەى (خۆلەناوبەر لە داخ و خەفەدا) ئەوھيە: كۆششكرنت
 بۆ بانگكرنى نەتەوھكەت كۆششيٲكى خۆلەناوبەرە، ئەمەش
 نيشاندانى ھيٲواشكەرەوھ و ئاسانكەرەوھيە لە لايەن خوامانەوھ بۆ
 پيٲغەمبەرەكەى.

باوھەپھيٲان بە ھزرەكە سووربويون لە بانگەشەكردن بۆى و
 خستەپووى و دەستخستنى جۆريٲك لە ژيان و جوولە ديٲنيٲە
 كايەوھ.

دوھم: باوھەپھيٲان بە ھزرەكە ھانت دەدات بۆ شارەزابويون ليٲى و
 ھەولدان بۆ زانينى خالە بەھيٲزەكانى و ناسينى ئەو پەرخانەى

ئاراسته‌ی ده‌کرین. باوه‌په‌ئانانت به شتیك پالت پیوه ده‌نیت بۆ
به‌ده‌نگه‌تان له‌سه‌ری و پاشان به‌رگریکردن لی، ئه‌مه‌ش نایه‌ته‌دی
ته‌نیا به‌زانینی ئه‌و لایه‌نه‌جیاوازانه‌نیه‌ت، که باوه‌پی پییه‌تی و
چووته‌نیو ورده‌کارییه‌کانی و گه‌پان به‌دوای ئه‌وانه‌ی به‌هیزی
ده‌که‌ن و چۆنیه‌تی وه‌لامدانه‌وه‌ی ئه‌وه‌ی هی‌رش‌ی ده‌کاته‌سه‌ر،
ئه‌مه‌ش پالت پیوه ده‌نیت، چونکه ده‌خوینیه‌ته‌وه و تیده‌گه‌یت و
ده‌گه‌پیت و ده‌پرسیت.

باوه‌پ ته‌واو نابیت ته‌نیا به‌زانست نه‌بیت. سۆز و میهره‌بانی خودا
له‌و پیاوه‌ کاتیك شوینکه‌وتووانی پیده‌گه‌یاند تیگه‌یشتنی خسته
پیش دلسۆزییه‌وه و ئاوه‌زی کرده‌ چرای پیش‌په‌وی دلی دلسۆز.. و
به‌مه‌ش هزره‌کان ده‌ژین.

سییه‌م: خۆپاگری.. گرنه‌ترین شت لی‌ره‌دا هی‌ز و خۆپاگریته
به‌رانبه‌ر ئه‌و ئاسته‌نگانه‌ی بی‌گومان پووبه‌پووت ده‌بنه‌وه و هه‌ول
ده‌ده‌ن زه‌فه‌ر به‌خۆت و هزره‌که‌ت به‌رن، هه‌رچه‌نده‌ هزره‌که‌ت بالا
بیت ده‌بینیت بی‌به‌های ده‌که‌ن و هه‌ول ده‌ده‌ن به‌دروێ بخه‌نه‌وه و
خه‌لکی لی‌بترسینن. ئه‌وه‌ی گومان له‌نیازه‌کانت ده‌کات و تۆمه‌ت
بۆ ویزدانته‌هه‌لده‌به‌ستیت و هه‌موو په‌فتاره‌کانت ده‌خاته‌پوو به‌وه‌ی
که‌له‌مه‌به‌ستیکی تره‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گریت به‌پێچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌ی
ده‌رده‌که‌ویت، ناتوانیت به‌رانبه‌ر هه‌موو ئه‌مانه‌ خۆپاگری بیت جگه‌له‌
هیزی باوه‌پوونت به‌هزره‌که‌، ئه‌وکات هه‌ست ده‌که‌یت هه‌موو

ئووهی پووبه پووت ده بیته وه له به لا و ئازاردان ئو و باجهیه دهیدهیت
له پیناوی ئووهی ببیته مروفتیکی مه زن، پاستیی هزره کات له سهرت
پیویست ده کات له پیناویدا بهرگهی شتیکی زۆر بگریت.

چاره م: هیوا.. هه میسه باوه پ هاره لی هیوا و که شبینییه، ئووهی
گومانی له سهرکه وتنی پرسه که ی ههیه سهره تا پیویسته باوه پ
پی به هیژ بکات، به پوانین له خاوه نانی په یامه به رزه کان ده بینین
ئوان له تاریکترین کات و له توندترین و سه خترین تاقیکردنه وه دا
بیگوماننیهان* به قه د سهره په نجهیه ک به سهرکه وتن له ق نه بووه، به
پێچه وانه وه ئوان ئومیدیان به سهر کهسانی تر بلاو ده کرده وه،
ئوان چاره کان پینانه وه په یومهستن و ناخه کان به بینینیهان
گیرۆدهن و دله کان به بیستنی دهنگیان دلفیا ده بن.

---

* بیگوماننیهان: به قین (و)

۶. چاودیری بهشی دەر وونت بکه

به لای به لایان بۆ خاوهن پرسه مهزنه کان ئه وهیه ئاره زوی
دهرون بچیتته دلایانه وه، ئه وهش که پاکیی نیازه تیگه ل به تۆزی
(من)) بیئت.

شتیک که پیوستی به پیداجوونه وهی خیرا هیه ئه ویش زالبوونی
بهشی دەر وونت به سهر بهشی پرۆزه یان هزره که، ده بیئت وشه
مهزنه کانمان له خزمهت مه بهستی بچوک یان ئامانجیکی شاراوهدا
بن، یا تینویتییه کی که م تیراو بکه ن.

سهر که وونی ئه و پرسه ی هه لمان گرتووه کۆششیکی زۆری گهره که
نالیم له زالبوونی بهشی ئه و به هایانه یه که بانگه شه ی بۆ ده که یین
به سهر بهشی دەر ووندا، به لکۆو له چاودیری کردنی دەر وون و زانیی
کاتی گونجاو بۆ گه پاندنه وه ی بۆ ناوچه ی سادده بوونه وه ی ته واوه تی،
له بهرته وه ی ئاره زووه کانمان ناپاکن، ده مانتاسینن و ناوچه یه کی زۆر
له گیانمان داگیر ده که ن و ده ست به فرماندان ده که ن و زۆریه ی
جار پۆشاک ی ئالووالای بریسکه دار له بهر ده که ن.

له بهرته وه کاتی که سهیری دواوه ده که یین ده بینین زۆری که له بانگه شه
مهزنه کان که سیکی دامینه ر پابه رایه تی کردووه، هه میشه توانای
هه بووه هزره که سهر بخت و ئاویتته یه ک ساز بکات به مانای تاکیتی
و هیزه که ی و به گه وره یی هزره که گه وره ده بیئت و بهشی دەر وونی

له دهست دهچیت و کۆتایی پیدیت. نه و گه ورانه له گه ل گه وره بیاندا
 هه رچه نده پۆلی خۆیان له خزمهتی مرۆفایهتی و پزگارگرینی
 ده گێپن، له زهینیاندا نه بووه خۆیان بخه نه شوینیکی تایبته، نه وان
 داوای پیشه نگیهتی نا کهن و هه ولای بۆ نادهن، نه وان له دهروونهوه
 کۆشش ده کهن و نابینریت نه وان خۆیان بکه نه خاوهنی نه
 کۆششه، کاتی که نه رکه که یان کۆتایی دیت میژوو له شوینیکی دیاری
 تایبته دایانده نیت بی پیداکرتن و خۆه لکیشان!

نه مه به ئاشکرا له گه وره محهمه د (دروودی خوای له سه ر بیت) و
 هاوشیوه که ی عومه ری کۆپی خهتاب (په زای خوای له سه ر بیت)
 ده بینیت، هه روه که له ژیننامه ی سه رکه وتوو سه لاهه ددینی نه یوی
 و هزری ((غاندی))* و ساده یی و هیمنی ((نیلسون ماندیلا))** دا
 ده بینیت.

هه موو نه وان به هزری گشتگیر ئاویته بوون، جا هزری په کسانێ
 بوو بیت یا دادپه روه ری یان دزایه تیکردنی سته م یان به رزپوونه وه به

* سه رکرده ی گیانی هیندییه کانه، ناوی ته واوی "موهانداس کرمشاند غاندى" ه، له
 ۱۸۶۹ له دایکبووه، رابه رایه تی بزوای سه ریه خۆیخوازی و خه باتی ئاشتیانه ی
 هیندییه کانی کردوه، له ۱۹۴۸ کوژدراوه. (و)

** سه رکرده ی شۆپش و سه رکۆماری پیشووی نه فریقیای باشووره، له ۱۹۱۸
 له دایکبووه، پۆلیکی بالای له به ره نگاریوونه وه ی هزری په که زپه رستی له ولاته که ی
 گێپاوه و خه لاتى نۆبلی ئاشتی وه رگرتوه، له ۲۰۱۲ کۆچی دوا یی کردوه. (و)

بهما گيانپيه كان بيټ و جيبه جيڪردنيان بڙ پهفتاري دامينه رانه ي
 ميڙو، ده توانيت به پووني نه وه بابينيت کاتيڪ پيغه مبر (دروودي
 خوداي له سر بيټ) چو بڙ بانگ گردني خه لڪي تائيف نه وان
 سوکا به تبيان پيڪرد، کاتيڪ فريشته ي چياکان هات بڙ لاي مؤله تي
 لي خواستن دوو چيا پيڪدا بدات و نه و سته مکارانه له ناو به ريت،
 ده بيټ وه لامي پيغه مبر و نه وه ي به ته واوي واز له به شي دهرووني
 رماني ده هينيت نه وه يه:

((به لکوو خودا بکات له پشتي نه وان که سيڪ بيټن خودا بپه رستن)).

هروه ها عومري کوږي خه تابيش، نه وه ي ماوه يه ک پيش
 موسلمان بووني دڙايه تي ئيسلامي ده کرد ده مانبيني پياويکي دلږه قى
 توندى به توانا بوو، خاوهن شکر و ميڙ بوو، يه ک له موسلمان هان کان
 هاني دا و سنووري به زاند به گوٽني:

((سوڀند به خودا تا گوڍريڙه که ي خه تاب موسلمان نه بيټ عومر
 موسلمان نابيت!)).

نه م پياوه نهنگي له وه دا نه بيني له سر مينبر بوه ستيٽ و بلٽيت:
 ((نه ي خه لکينه، ده بينن من مه په کاني خالوانم له هڙي مه خزوم
 ده له وه ږنم، به رانبر به مشتڪ خورما يا ميون))، پاشان له مينبر
 دابه زي، کاتيڪ هاوه له کاني سه رزه نشتيان کرد به پووني پي گوٽن:
 ((له ناخدا شتيڪم ديت ويستم لي ي دابه زم))، نه مه يه چاوڊيري

بهشی دهررون و کوشتنی پیش نهوهی خوی دهربخات. پهنکه نه
 بۆ هه مان بانگ نهگه پیندریتهوه، چونکه موغیره ی کوی شوعبه
 دهیگه پینتیتهوه بۆ بنچینه ی هزره که، کاتیگ شوعبه پیی کوت: من
 باشم خوا نه تهیلایت.

عومهر وهلامی دایه وه: تو باشیت له خودا ناترسیت، کار کاری
 عومهر نییه.. کی به رانبهر گه وره یی هزره که ده بیته عومهر؟؟

بهیله سنووری که له پورمان بکیشین و ته ماشای غاندی بکهین، که
 بانگه وازه که ی بۆ ئازادی و لیبورده یی و دزایه تیکردنی توندوتیژی
 نه بیته به رزی نه کرده وه، جیگه ی سه رسوورمانه پیاویگ جگه له
 بانگه وازی لیبورده یی هیچی تری هه لئه گرتیته به کوشتن بهریت
 نه ویش دوی شهش هه ولی شکستخواردوی کوشتن. نه م پیاوه، به
 هوی بهرگری له چه وساندنه وهی موسلمانان له لایه ن
 هیندۆسه کانه وه له سه ر دهستی پیاویکی هیندۆسی کوژا ده لایت:
 ((شتیکم نییه بۆ جیهان ئاشکرام کرد بیته: چونکه پاستی و
 ناتوندوتیژی له دیرین زه مانه وه هه بوون))، نه م دامالینه
 سه رقاکه ره که پیکه له قسه ده گریت تا نه وه ی ژیا نی هه مووشتی
 تیدا یه شایانی نه وه یه شانازی پیوه بکات، نه و له تاکیک زیاتر نییه
 له قه واره ی هزریکی مه زندا.

خۇ دامالېن بۇ ھىزىدەكە لە ناساغىيەكانى دەروونى مۇقايەتى دەپپارېزىت، پوون و بالاي دەكات و تواناي پفاندنى ژىرى و ئارەزەكانى ھەيە، ھەروەك خۇدامالېنمان وامان لى دەكات زياتر پاستىگۇ بىن لە بانگەشەكردن بۆى، خوامان ناوى شىكۇدار بىت بە پىغەمبەرەكەى (دروودى خوى لەسەر بىت) دەفەرمويت:

((باش دەزانين گوفتارى ناپاستى خوانەناسان دلتەنگت دەكەن، چون ئەوان بە درۆت ناخەنەو، بەلكو سىتەمكاران نكوولى لە ئايەت و بەلگەكانى خودا دەكەن))

دلتەنگى بالا، دلتەنگىيەك بۇ دووركردنەوھى نىوانى خەلكى و پاستىيە، دلتەنگىيە نەك تووپەيى، نەك بىزارى، نەك بۆلەبۆلكردن، ئەى ھارپىم ئەم دامالېنە پالت پىوھ دەنىت دلخۆش و خۆشحال بىت كاتىك ھىزىدەكە سەر دەكەوئىت، دلتەنگ دەبىت و دەروونت تۆمەتبار دەكەيت كاتىك سەرکەوتن دوا دەكەوئىت. ھەستە نەرىنىيەكانى تر جىگەيان لە دلى ئەو كەسەدا نىيە، كە خۆى دامالېوھ و دلسۆزە بۇ ھىزىدەكە و پىرۆزەكەى.

خۇدامالېن ئەوھە مۇقۇ خىزمەتكارى ھىزىدەكەنى بىت، گوپراپەلى بىت و خۆى ملكەچ بىكات بۇ فەرمانەكانى. پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بىت) وەسفى پىياوئىكى كرد بە فەرموودەى:

((خۆشی بۆ بهندهیهك ههوساری ئهسپهكهی له پیناوی خرا
 رابکیشیت پرچی ئالۆسکا بیت و پییهکانی تۆزای بوو بیت، نهگەر
 پیاسهوانی هه بیت له پاسهوانییه، نهگەر له دواوه بیت له دواوهیه،
 نهگەر مۆلەت هه بیت مۆلەت به ئه و نه دریت، نهگەر شه فاعهت بکریت
 شه فاعهت بۆ ئه و نه کریت)) ((بوخاری گێراویه تییه وه))

دهگه پیمه وه بۆ لات ئه ی هاورپی گهره م و ده لیم خۆد مالینت له
 بهشی دهروونت و پازیبوونت به و پۆله ی داوات لی ده کریت،
 هه رچهنده به ساده یی دهست پیی بکات. ئه مه پێگه ی سه رکه و تن ر
 جیا وازیوون یه کانگیر ده کات.

نهگەر تۆ له گرووپێکدا بیت یا به ته نیا کار بکهیت، نهگەر هزره که
 ئایینی یان کۆمه لایه تی، یا مرۆفایه تی بیت، پیویسته خۆت له
 ویستهکانی دهروونت دابمالیت. به به هیزی له نیوان ویستی
 به رزخواری و بۆماوه و خودخۆشه ویستی و داوی پێداهه لدان و
 له نیوان پالنه کارهکانی خاکیبوون و سۆز و به رژه وه ندیی گشتی
 بوسته، پێگری له یه که میان بکه و کۆنترۆلیان بگره و دووه میان
 که شه پی بده به گیانی لیبوردیه ی و هیمنیت.

له گیانی هه مووماندا ویستیک بۆ داواکردنی پێداهه لدان هه یه، تا له
 چاوی خه لکیدا گهره بین، هه ندیکمان شه رمه زار نابیت له وه ی
 سوپاس ده کریت له سه ر ئه وه ی نه یکردووه، هاورپیم هه موومان به

گهوره بژی .....
 پدی بای منیتی ده‌بینه‌وه و هستی کینه و ئیره‌یی له‌نیوانماندا
 بلا ده‌کاته‌وه، ترسی هه‌موو ترسه‌کان نه‌وه‌یه پێگه‌ی بۆ بکه‌ینه‌وه
 و بۆمان نه‌گیریته‌وه.

نسم بۆ بکه‌ هاورپم له‌باره‌ی پۆژیک هزریکت بنیات بنییت ببیته
 هاوسه‌ریان باوکیکی باش و جهخت له‌وه ده‌که‌مه‌وه به‌مه
 نمرونه‌یه‌کی به‌خته‌وه‌رانه‌ی هاوسه‌رداری پیشکه‌شی ژیان ده‌که‌یت،
 به‌تایبه‌تی له‌کۆمه‌لێکدا خه‌ریکه‌ پرۆسه‌ی هاوسه‌رداری ده‌که‌وێته
 به‌ره‌ره‌شه‌ و قسه‌کردن له‌باره‌ی خه‌زانی سه‌رکه‌وتوو شتیکی
 بێزاروه، نه‌مه‌ له‌ سه‌ره‌وه‌ی نه‌و حه‌وانه‌وه‌یه، که‌ له‌ پێی دلخۆش
 ده‌بیته‌ له‌ ژیانی تاییه‌تیدا.

پاش گوته‌: به‌مه‌ وات لێکردم خۆم له‌ تێروانیی منیتی دامالم،
 پڕۆژه‌ی خه‌زان وای لێ کردم ته‌ماشای هه‌مووان بکه‌م نه‌ک من،
 هه‌رده‌م خۆم وه‌ک قوربانی نه‌بینم، وای لێهات زیاتر ته‌ بگه‌م و
 خۆشیانم بویت، زیتر خه‌شم و تووهره‌یم بخۆمه‌وه، پتر ناگام له
 ده‌روونه‌کانی تر بیته‌ و نزیک به‌م له‌ ئازار و شادییه‌کانیان‌وه.

هه‌گه‌ر پێم نه‌وتی هاورپم.. گه‌وره‌یی کارێکی جادوویی نییه‌ و
 پێویستی به‌ سازکردنی شتی نه‌سته‌م نییه‌، گرنگ نه‌وه‌یه‌ نه‌وه
 بکه‌ی، که‌ پێویسته‌ له‌سه‌رت بیکه‌یت و مله‌لانیی ده‌روونت بکه‌یت

گهوره بڙی ..... داسه

نه گهر به قسه ی خراب فریوی دای، خوت له ویسته کانی مه وسته
داماله.

نیشکر

گهوره مه لپه ی ناوېانگی نییه، به لکوو لئی پا ده کات،
له بهرنه وهی ژاوه ژاوی مه ترسییه له سه ر نارامیې ده روونی و
سوورکه و ته یی گیانی و پا به رایه تیی ژاوه زی..

خالد محمدهد خالد

۷. ناگاداریه نه بیته پاریزه ریکی شکستخواردوو

پرسه گت پیویستی به یه کیگه سهری بخات، پیویستی به پاریزه ریکی زیره که، نوینه رایه تی بکات، توانا هه بیته لایه نه کانی پودن بکاته وه و نه جامیکی باشتی لی به ده ست بهینیت، هه روه ها کسبک بهرگری لی بکات و هه ر گوفتاریک و رهفتار و هه لمه تیگ بکریته سهری پووچه لی بکاته وه.

نارکی بانگه وازه کان له سهر خاوه نه کانیان نه وه یه بویان بینه سهریاز، هه رده م له ناماده باشیدا بن، چاویان کراوه بیته، هه سته کانیان به ناگا بیته، هه میشه ناماده بیته بهرگری له به ها کانی بکات، به لکوو قوریانی له پیناودا بدات نه گه ر کاره که پیویستی کرد.

نۆریه ی جار کی شه کان له وه وه دروست ده بن ئیمه ته نیا به هه بوونی نیازه باشه کان واز ده هینین و بهرگری له پرسه که ده کهین، بی نه وه ی ریگه یه ک یان شیوازیکی به دوا یه کداهاتوو له زهینماندا دیاری بکهین، میسرپییه کان له که له پووریاندا جهخت له وه ده که نه وه که ((به ده ستهینانی راستی هونه ره))، هه رگیز پیویست ناکات راستی له ته نیشتت بیته تا سهرکه وتوو بیته، تو پیویستیت به هوشیاری و زیره کی و نارامی ده روون هه یه و زیاتر له وه ش پیویستت به پالاندانان و ریگخستن و ریگوپیکردنی کاره کان هه یه.

بانگەوازەكان تووشى مەينەتى دەبن بە ھۆى شوينكە وتوانىيان
 ئەگەر ئاسۆيەكى تەنگ و ئاۋەزىكى دەرمارگىر و زىرەكى
 سنووردارىان ھەيىت، چونكە تىۋرداپىژەرى بانگەواز ئاكرىت لە
 شوينكە وتوانى داپىرېت. ئاۋەز بە شىۋەيەكى گشتى قبول ئاكان
 پىرۇگرام لە جىجىكرىن جيا بىت، تۆ ئەۋە ئاگەيت، كە ئاپلىيت،
 پەنگە خەلك كارىگەر بن ئەگەر بىتېنن لەبارەى بەخشىنەرە
 دەۋىيت، بەلام پىزىت دەگىن كاتىك دەبىنن تۆ كۆشش دەكەيت و
 دەبەخشىت، ئەم پەفتارە باشترىنە بەلگەيە لەسەر پاستىگىيى
 بەمانەكەت، پەنگە ھەر لەبەر ئەم ھۆكارە بوۋىت خودامان ئاۋى
 شىكۋدار بىت ستايشى بەخشىنى ئاشىراى كىرۋە لە بابەتلىكا لە
 قورئان ئەۋىش بە فەرمائىشتى:

ئەگەر بەخشىنەكانتان بە ئاشىرا بىت ئەۋە شىتىكى چاكە

سۈرەتى بەقەرە (۲۷۱)

لە سەرەۋەى ئەمەش لەم سەردەمەماندا تىۋر سوۋىكى زۆرى نىيە،
 بە تايىبەتى ئەگەر توانايەكى پاگەياندن نەبىت بۆ پاستى بۆ
 بىدەنگىردنى كەپەنا زۆر و زلەكانى پوۋچىتى. ئەمە واتا لە كۆتايىدا
 ئىمە بەرانبەر ھەموو ئەۋەى پوۋبەپوۋمان دەبىتەۋە لە ئاللىگارى و
 بەرىبەست و دىزايەتى ھىچمان نىيە جگە لە پىگەيەكى سەرەكى
 كىرگ ئەۋىش ((جياكەرەۋەى ئاكارى)) يە.

بۆیه ئه و جیاکه ره وه یه زۆر پێویستمان پێیه تی به رانه ر گومان
دروستکردن له نیازه کان و تواناکان و پالنه ره کانداتا به توندی
لێمان دور بکه و یته وه، له کاتی کدا ئیم به بیده نگی و چه سپاوی کار
ده که یین.

خوامان پاک و بێگه ردی بۆ ئه و پێغه مبه ره که ی و دوا ی ئه وه ئیم
ناگادار ده که ته وه له کاریکی گرنگ نه ویش پوو خۆشی و زار شیرینی و
زمانه وانی یه کی که له ورده کارییه کانی قه ناعه ت پێکردن و
کاریگه ری، له جیگه دانانی وشه ی جوان، مشتومری به و جوړه ی
جوانترین شیوه یه، خوامان ناوی شکۆدار بیته بۆ د لێیا کردنه وه
ده فه رموو یته:

ئه که ر توو په و قسه په ق بوو یته یه له که لیا ندا ئه وه هه موو له ده ورت
بلاویان لی ده کرد

سوره تی ئالی عومران (۱۵۹)

ئایا کاره که به و پاده یه گرنگه ؟؟ به لی

پیشه وای که لی کوپی نه بو تالیب (په زای خوا ی له سه ر بیته)
ده فه رموو یته: ((چه ندان خواردن هه ن پێگر بوونه له به رده م خواردن
تر))، له سه ر بنه مای ئه وه ده لیم: چه ندان که وتن هه بوون

بانگه وازه كانيان كۆتايى پى ھىناو، چەندان وشە ھەبوون چراي
پاستى و پۆشنایيان كۆژاندوو تەوہ...

پیش ئەوہى كەسىك ئازار بەدەيت بە تامکردنى شتىك پىويست
ئاگادارى بکەيتەوہ بەوہى چىژى ھەندىك لەوانەى دەروون ئارەزووى
دەکات لەناوبەر و کۆتايى پىھىنەرە!

بەر لەوہى يەك بە دواى يەك قسە لە دەمتەوہ فرى بەدەيت، بوەستە
و پىداچوونەوہ بە پىتەکانيدا بکە پیش ئەوہى لە دەم بچىتە
دەرەوہ و پەت بکرىتەوہ و بانگە وازەکەش لەگەلیدا پەت بکاتەوہ.

فەيلەسووفى ئەلمانى فریدرىك نیچە* لەوہدا ئاگادارمان دەکاتەرە
بەوہى: ((تۆرىنەى ئەوانەى ھەزرىك پەت دەکەنەوہ تەنیا بەوہى ئەو
تۆنە دەنگەوہ کە کاریگەرىيى دوورکەوتنەوہى پىوہىە))، ئەمەش
لەبەرئەوہى مۆڤ بوونەوہى سۆزدارىن، وشەى جوان و بايەخپىدانى
نەرم و نىانى مۆڤايەتى کاریگەرىيى بەسەریانەوہ دەبىت، گوتەى
خۆبەگەرەزانى بەفیز یا سووکايەتى و بىباکى دەستپىشخەر لە
قسەکردن یا پوخساردا دوورىان دەخاتەوہ.

ئەوئ پۆژى مامۆستای يەکەمى مۆڤايەتى محەمەد (دروودى خواى
لەسەر بىت) لەنێو ھاوہلاننى دانىشتبوو لەوکاتەدا پىاوئىک بەسەردا

* ناوى تەواى "فریدرىك فیلهيلم نیچە" یە، لە ١٨٤٤ لەدایکبوو، نزیکەى ٢٥

بەرھەمى ھەيە، لە ١٩٠٠ کۆچى کردوو. (و)

هات داواى داوهرى دهکرد ((دوچارى شتيك هاتبور)) لى تووپه بوو
((به توندى قسه لى پووى كرد)) هاوه لانى پيغه مبه ر تيگه يشتن
پيويسته بيدهنگى بكن، پيغه مبه ر (درودى خوى له سهر بيت)
پيى نه رمون: ((وازي لى بهينن چون خاوهنى ماف قسه لى خويان
هيه)) ((بوخارى گيپاويه تيبه وه)).

سوئند به خودا نهو پياوه خاوهنى ماف نه بوو، بۆ نهو نه بوو خوى
له سهر دادپه روه رترين موؤ تووپه بكات، به لام نهوه گه وره ييى
پيغه مبه ر بوو كه په يامه كه لى هه لگرتووه به په خساندن لى كه شى
نازايى په خنه گرتن و هه لسه نگاندن و قبول كردنى پاي نهوى تر،
ته نانه ت هه ر كه سيك هات بيت له سهر يازيك بۆ سهر كردنه يه ك يان له
په شو كه وه بۆ سهر وؤك.. هه ر به مهش بانگه وازه كه لى سهر كه وت.

پاريژه رى شكستخوار دوو.. هه موو نهو كه سانه يه كه ئينتيماي بۆ
هزيكى گه وره يا شكودار هيه و ده مارگير ده بن يا ئالنگارى ده كه ن
و پيگه به سۆزه كانى ده دات كه ده ريكون و هه لپچن، زمانى
ده رفه ت به پيچه وانه كه لى و دژه كه لى بدات.

پاريژه رى شكستخوار دوو.. نهو كه سه يه وا گومان ده بات هزه
مه زنه كان خويان گوازشت له خودى خوى ده كه ن و ده رك به وه
ناكات پيويسته له سهر لى پۆلى بنه په تى بگيپيت بۆ شياندى
ئاوه زه كان بۆ قبول كردنى هزه كه هه رچه نده گه وره بيت و

پوونا ککرده رهی نه وهی له دهووبه ریه تی تا جوانی و
سه رنج پراگیشی ده ریکه ویت.. هه رچه نده پوون و ئاشکراش بیت.

پاریزه ری شکستخواردوو.. نه و که سه نییه جلکی فروشیار ده کات و
بازار سازی بو هزره که ده کات و جوانییه کانی ده رده خات و بهرگی
هه رزه گویی ((کریاران)) ده گریت به زه رده خه نه یه کی هیمن و
سووکی له زه رده خه نه که یدا نییه، به مجوره نه گه ر که سیکی تر
کالاگی له خوی بگریت، نه و به هیمنی مالتاواپی لی ده کات به
هیوای په خساندن هیلیکی تر له کاتیکی نزیکدا!

پاریزه ری سه رکه وتوو.. نه و که سه به چاکی له پرسه که ی
کولیوه ته وه و سه رچاوه کانی هیزی و نه و شوینگیه ی پاستی تیدایه
ده زانییت، زور له سه رخۆ و هیمنه به رانه ر تۆمه ته سته مکاره کان
هه لئاچیت، به لکوو شیی ده کاته وه و جیای ده کاته وه و ده یخاته پوو
و واز له ئاوه زه کان ده هیئیت تا ببینن و بیر بکه نه وه..

۸. په له مه که له چنینه وهی به روپووم

((په له کردن له نه جام)) نه هامه تی مرقه، هه ولی بازدان به سر
هنگاره ناماده کاریه کان و نه بوونی هوشیاری سه باره ت به گرنگی
قوناغه به که مینه کان و هنگاره بچوکه ساده سه ره تاییه کان.

گوره خاوه نی په یامیکه پیو یسته هوشیاری به کاره له لوتکه ی
گرنگیدا بیت و ئه رکیه تی به ره و نه و هزره بجته که باوه پی پیه تی
وله هولدان و گیانی پی ببه خشیت تا گشه بکات و گوره بییت،
به لام په یوه نندیدار نیه به وهی به ره که بجته وه و یا نه وه
بدورته وه که چاندوویه تی!

گومانی تیدا نیه ده روون کاتیک به روپوومه که ی بینی دلشاد ده بیت
و به تیروانینی ساتی بردنه وه و سه رکه وتن خوشحال ده بیت، به لام
بانگه وازه بهرز و شکوداره کان زیاتر پیو یستیایان به دامالین هه به
له وساته و په له نه کات له نه جامدان و ململانی ده روون بکات تا
پازی بکات به چیژی کار و به خشش، بی نه وهی په له ی نه جام بیت.

چهند سال پیغه مبه ر (دروودی خوی له سر بیت) ته وافی که عبه ی
کرد و به بت ده وره درا بوو؟

چهند که س له ده سالی به که م باوه پیان پیکرد؟

پیغه مبهَر (دروودی خوی له سهر بیټ) مرد و سنوودی په یامه کی به
 لای که مه وه له پووی جوگرافییه وه نیمچه دورگی عره بی
 تینه په پاند، به لام به له سرخووی له ماوهی سالانی په یامه کی
 نه وهی چاندی و شوینکه و توانی په روه دهرده یان کرد، وایان کرد
 نه مړو شوینیک له سهر پووی زه وی نابین دهنکی بانگی تیدا به رز
 نه کریته وه و گه واهی نه وهی تیدا نه دریت، که محمه د نیردراوی
 خواجه.

خوامان پاکي و بیگه ردی بۆ نه و له سوپه تی نیسپاء دا ناگادارمان
 ده کاته وه به وهی:

((مړو هه میسه به په له و به هه له شه یه))

هه له شه له داواکردنی پوزیدا، هه له شه له داواکردنی سهرکه و تندا،
 هه له شه له مامه له کردن له گه ل دنیادا به هه موو نه وهی تیدایه.
 نه مه سیفه تیکه له په فتارماندا، به لکوو نه نگییه کی مه ترسیداره
 پیویسته پووبه پووی ببینه وه و زال بین به سهریدا، به تاییه تی
 نه وهی په یوه ندی به هزه شکو داره کان و نه و بیروباوه پانه وه هه یه،
 که کاری له سهر ده که ین.

پیویسته خاوه نی په یامه که دهرک به وه بکات، که پچکه کانی
 خودای پاک و بیگه رد له زه ویدا نه وهی تالوگوپ له دیارده
 کومه لایه تییه کان زود له سرخو پوو ددهات و گزبانکاری له خه لکی و

گهواره کاریکه به ئاسانی ناکریت، رهنکه پیوستی به چهند
 ده بیهک هبیت، له کاتیکیدا ته مەنی هاریهک له ئیمه کورته نه گەر
 بهراوردی بکهین به ته مەنی شارستانییهکان، ئه مه وا دهکات هه موو
 قزناغهکانی گورپانکارییه که به چاوی خوی نه بینیت، رهنکه
 ئامازهکانی پوودانی یان کارتیکه رهکانی یاخود بزوات یا گورپانکاری
 بینیت.. له وانهیه هاوسه رده می هۆکارهکان ئه دجامهکانیش بینیت،
 رهنکه ئه دجامهکان بینیت بی ئه وهی کارلیک له گه ل پێشهکییهکاندا
 بکات..

ئه مه وا دهکات پوانینی ئه و کهسه پوون نه بیت، که ده رکی ئه و
 پێچکه گهردوونییه ناکات و ههول ده دات په له بکات له بزواتی
 پالپویه نان. ده بیت وهک ئه و چرایه بیت که پووناکی بۆ لایهکانیتی
 له پیناوی به دیهینانی ئامانجی گه وره تر، تاکه ئامانج گرگرینی
 ته واوه تییه پێش گه یشتنه مه بهستی داواکراو.

یهکیک له هاوه لانی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بیت) به هوی
 ئه شکه نه دانی زۆر له لایه ن بییا وه پانی قورپه یش هه راسان بووبوو،
 ئازاری ده چه شت ده یبینی وا هاوه لانی ئه شکه نه چه ده درین و
 ده کوژرین، بۆ لای پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بیت) پویشت،
 داوای لی کرد به نزا په نا بباته بهر خوا تا سه رکه وتن زووتر بیت، له
 فه رموده یه کدا خه بابی کوپی ئه رت پوژیک بۆ لای پیغه مبه ر
 (دروودی خوی له سه ر بیت) چوو و پیتی گوت:

((تایا سهرمان دهخیت تایا لای خودا نزمان بۆ دهکیت؟
 پیغمبر (دروودی خوی له سهر بیټ) فرمودی: پیاویک له پیش
 ئیوه دا مه بوو چالیان له زه ویدا بۆ مه لکند و خستیانه ناویه و
 مشاریان هیئا و له سهر سهریان دانا و کردیانه دوو که رتهوه، له
 ئایینه کهی پاشگهز نه بووهوه، به شانیهی ئاسن شانیهیان کرد، تا
 گزشتیان له ئیسک و ده ماری جیا کردهوه، له ئایینه کهی پاشگهز
 نه بووه، سویند به خوا بهم کاره دهزان تا نهوهی سوارچاک له
 سه نعاوه ده چیت بۆ چه زه مهوت له هیچ ناترسیټ جگه له خوا و
 میژشی گورگ بۆ سهر میکه له کهی.. به لام ئیوه په له ده کهن)).

سهیری کوتاییی نه و فرموده دانسقهیه بکه.. ((به لام ئیوه په له
 ده کهن)).

نه مه شوینی به ستنه وهی نه سپه کانه*، پیویسته خاوه نانی پرسه
 گه وره کان ده رک به وه بکه ن گره وکردن له سهر نه و کاتهی له
 به رزه وهندیانه کاریکی بنه پرتیه، له به رته وهی خاوه نانی به ره کانی
 تر ویستی چینه وهی به ربووم و دابه شکردنی ده ستهوت و
 تامکردنی به ره مه کان به سهریاندا زال ده بیټ، به رانبه بهم
 مه لسوکه وته ده بیټ نارامگری و خۆپاگری و کۆشش و مه ولی

* په ندیکی پیشینانی عه ره به، لای خیله عه ره بییه کان به کاردیت، مه به ست لپی

نارامگری و خۆپاگری. (و)

بەردەوامان ھەيىت بى جىھىشتىن و ھەرامۆشكردن، ئەو ھە
جياگەرەو ھەي مەيدانە.

جەخت لەو ھەكەمەو ھەست بە ھاورپىيەك دەكەم لە مەبەستەكەم
گەيشتىت و من داواى ئارامگى و خۆراگى دەكەم كە
بانگەوازەكەم بۆ تەنبەلى نىيە، نا ھاورپىيەكەم، بەلكو بە پىچەوانەو ھە
سەرەتا پىويستە بە خۆماندا بچىنەو ھە، بۆ دۇنيابوونەو ھە ھەي ئايا
بە شىو ھەيكى نمونەيى پىگە دەبرىن و بە خىرايىيەكى گونجاو بە
گوڤرەي قۇناغەكە، بەلام پىم خۆشە بە توندى لە پىچكەي خودا لە
گەردووندا ئاگادارت بەكەمەو ھە ئەويش ئەو ھەي بەرپرسىياري ئارامگر
سەرگەوتن بە دەست دەھىننىت، بە تايبەتى كاتىك كارەكە پەيوەست
دەيىت بە مەبەستىكى بەرزى گەورە پىويستى بە كاتىكى زۆر ھەي
بۆ دۇنيابوون لىي و چاندنى لە دل و ئاوەزى خەلكيدا.

۹. بە قەناعەتتەدا بچۆۋە

ئايا دەكرىت ئەو پرسەى سالانىك لە قەمەنى خۆم بۇ تەرغان
 كرىۋە و بە درىژايى سالان بەرگىم لى كرىۋە پرسىكى پاك و بەرز
 و بىگەرد بىت وەك ئەۋەى گومانم بۇ برىۋە؟!

دەزانم زۆر سەختە تىپروانىنى كەسىك بۇ قەناعەتەينانىكى ھزى
 پاست بگەيتەۋە، كە بە درىژايى سالانىكى زۆر باۋەپى پى ھىناۋە،
 لەبەرئەۋەى لە ھەژانە دەترسىت، كە دووچارى دەبىت كاتىك
 دەبىنىت قەۋارەيەكى گەۋرە لە رابردودا بە ھىز و توندىيەۋە
 بەرگى لى دەكرى ئىستا ۋا لەبەر چاۋانيدا.. كورت و بچورك
 دەبىتەۋە.

كى دەلىت ئەمە ھەلگەرانەۋەيە.. و دەبىتە سەربازىكى ھىرشبەر،
 كە بە درىژايى شەۋ پارىزگارى سەربازگەكى دەكات، ئەو خۆيەتى
 كە بوردومانى دەكەن، ھەرچى وشە و دەستەۋاژە و پەخنى
 برىنداركەرى توند ھەيە بەسەرىدا دادەبارىنن.

قسەى من ((بە قەناعەتتەدا بچۆۋە))، مەبەست لى پامانە لە
 ھزەكانتدا دۋاى ئەۋەى لە ئاۋەزتدا پىدراۋە نوپىيەكان بە
 تىپەپوۋنى كات تازە دەبنەۋە، پەنگە توانايەكى زياترت بداتى لە
 جياكردنەۋە و بژاركردنى، بە تاييەتى لەۋەدا و بە تىپەپوۋنى كات و
 لەگەل دەرماگىرى توندمان بۇ ھزەكانمان تىكلۋى زۆر دروست

دەكەين لەنيوان بەهاكان و بىروباوەرمان لە لايەك و لەنيوان كۆمەلەك
كۆششكاري و تيۆردانان و ئەو مەزنانەى زياديان دەكەين بۆ پالېشتى
ئەم بىروباوەرە لە لايەكى ترەو، كۆششكاري تا ئاستى پىرۆزکردن
بەرز دەكەينهوه و دەيكەينه بەشيك لە بەها، ئەمە سەرەپاي
كۆششكاري دواى ماوەيهك لە كەلك دەكەوێت.

لەبەرئەو ئەو ئامۆژگارييه دەكەم هەريەك لە ئێمە بە قەناعەتەكان
و مەزەكانياندا بچیتەو، چونكە ئەم پێداچوونەوێه تەنانت ئەگەر
مەنەك لە بە گومانبوونی لە باوەرپەيتانيان بە پەرۆزەكە بۆ دروست
بوو بە هۆكاريكى گرنگ دادەنرێت لە بينىنى ئەودىوى كارەكان،
لەوانە:

يەكەم: باوەرپەيتانى زۆر بە مەزەكە:

گومانى تيدا نيه كاتيك كەسيك بىر لە مەزەك دەكاتەو، كە
باوەرپى پيەتى، ئەوا ئاوەزى هان دەدات بۆ بىركردنەو لى و بە
وردى تەماشاكردنى باشيەكانى و وەستان بە پامانەو بەرانبەر
ئەوێ لەگەلى ناگونجيت يان لە بىروباوەر ياخود ئايدۆلۆژياكەى
ناگات، پشت بە چەسپاندنى لە ئاوەو دەبەستيت، ئەويش لە
دەروازەى ئاوەزىيەو نەك سۆز بە تەنيا، ئەمە دەستبەرى ئەو
دەكات بە شتوێهكى تەواوەتى يەكانگيريان دەكات.

ئەوێ ئەمە بە تیگەیشتووپیەو پەت دەکاتەو جیاوازه لەوێ بە
دەست پێوە گرتنەو پەتی دەکاتەو، ئەوێ باوەپی بە چاوی
هەیه جیاوازه لەوێ باوەپی بە دیتنی هەیه.

دووەم: نزمکردنەوێ ئاستی دەمارگیری:

کاتیگ تەنیا بە سۆز باوەرمان بە پرسێگ هەیه و بە بیرکردنەو و
پامانەو لێی ئاپوانین، لە بەرگریکردن لێی زۆر دەمارگیر دەبین،
دەبیته هۆی زیان گەياندن پێی، لە کاتیگدا دەبیته وا سەیری بکەین
کە کۆششکارییەکی مەوێ و بەوێ بانگەواز یان هەزێکی مەوێ
پالمان پێوە بنیته بۆ دەست گرتن پێوەی، بێ پێویستبوون بە
گەزێ و دەمارگیری لەگەڵ ئەوێ بە پێچەوانە لێی ئێمە لێی
دەپوانیته، وا دەبینیته ئەنگییەکانی لەوێ گەورەترە لایەنیگ
چاوپۆشی لێ بکات، باشییەکانی لەوێ کەمترە خەلکی لێ کۆ
بکریتهو.

تۆرینە لێ جار دەمارگیری لە ئەزانی و داخستنی زەین و ناامادەیی
پوانینی پەخنەکارانە سەرپاگیرەو دیت لەبارە لێ و کارانە لێ
دەرووبەرماندایە و هەروەها مامەلەکردن لەگەڵ کۆششکاریی مەوێ
بەوپیە لێ چەسپاون یارای گفتوگۆ و جیگە لێ گومان نین.

سپیه م: پیداجوونه وه کان دووباره زهینت پیک دهخه نه وه:

هه ندیک به داخیکی زۆره وه له ئاوه ز دهترسن و له وه دهتوقن
ئاوه ز به هه موو تواناییه وه له بیرکردنه وه و شیکردنه وه کار بکات،
ترسی پاداشتیکی بێته سه ر ئه وانه ی له دوايه وه دین سوپاسی
نه که ن، سه ره پای ئه وه گه وره راسته قینه کان له زۆربه ی جاران
خاوه نی توانای پیداجوونه وه ی چه سپاوه کانیا ن هه یه. ئه وه نه بیته
زۆرینه ی خه لکی هه ز ده که ن ئه وه هه لبژین و ئه وه په سه ند بکه ن،
که له گه ل ه وانه ی نزیکیا ندا ده گونجیت و به رانه ر هه ر ئالۆزییه کی
هه زی و زهینی ده رگه ی له سه ر داده خه ن.

لێره دا هه ر چۆنیک بیته ده بیته گوی له و پرسیا ره بگیری!

ئایا ده کریت مرۆف پیداجوونه وه به هه زیکی به رز و شه کۆدار بکات؟
ئایا ده چیته ئاوه زه وه مرۆف به رسیته ئایا داد یا ن شه کۆمه ندی یا ن
سه رخستنی راستی شه تانیکن شایانی ئه وه ن باوه رمان پێیا ن هه بیته
یا ن نا؟!

وه لام ده ده مه وه .. به ها به رزه کان نا کریت که س جیاوازی له سه ربیا ن
هه بیته، به لام ئه وه ی پێویستی به دووباره سه رجدانه وه هه یه پلانی
کاره، ئامرازه کانه، کۆششکاریی مرۆیه.

پیداچوونہوہ به سوودی ہزرہکے یه و دہولہمہندی دہکات و گیانی
دہبوژینیتہوہ..

له سہرہوہی ئەمەوہ لیژہدا سەر لی تیکدانیککی ترسناک مەیه
پووبہپوومان دہبیٹہوہ، ئەویش ئەوہیہ که هەواداری بۆچوونیک یان
کۆششکارییەکی پیروزی بەها و بیروباوەرەکان دەبین، پەتی
دەکەینەوہ لی نزیك بینەوہ یان پەخنە ی لی بگرین یاخود لەسەر
میزی پەخنە و جیاوازی دایینین.

پیداچوونەوہ سوودمان پی دہگە یەنیت، ہزرہکان و بیروباوەرەکان و
کۆششکارییەکان لە بیژنگ دەدات و ہەر یەکەیان لە شوینی دروستی
خۆی دادەنیت.

ئەمە بہوام پی بکە سەرەتا و کوتایەکە ی لە بەرژەوہندی
پەرژەکەتە و بەرہمەکە ی زیاد دہکات.

۱۰. ھەلۋانەكانت پەرش و بلاۋمەكە

ھەرچەندە بەھىز و چالاك بىت، بەلام شتىك نىيە لە سەرۋەى
مىز و چالاكىي بەكۆمەلى پىكخراۋ بىت، كارى بە كۆمەل ئەۋەيە
لەناۋخۇيدا ھەلۋانە تەككىيە پەرش و بلاۋمەكان كۆ دەكەتەۋە.

كارى بە كۆمەل پەنگە لە ھەندىك كاتدا گوشارمان لەسەر دروست
بكات، ناچارمان بكات بە ئەنجامدانى ئەركىكى دىارىكاراۋ و ھانمان
بدات بۇ پابەندىۋون پىيەۋە. لەۋانەيە شتىك لە گىانى ھەزى
دەركەۋتەنمان تىدا بكوژىت، بەلام ئەگەر راستكۆ بىن لە
پالئەرەكانماندا پىگەيەكى كورتىر و زىاتىر چالاكتەر بۇ گەيشتن بە
ئامانچە گەرەكانمان.

پىشەۋا ھەلى كوپى ئەبو تالىب (پەزەلى خوداى لى بىت) جەخت لەۋە
دەكەتەۋە، كە ((تۆز و گەردى كۆمەل لە بىگەردىيى تاك چاكتەر))،
ئەمە لەبەرئەۋەى تۆز و گەرد نامىنىتەۋە و لەگەل كۆمەل كۆتايى
پى دىت لە بەلپىندان و ئامۇژگارى لەنىۋان تاكەكانىدا دەرۋەتى
گەرەپانەۋەيان بۇ پىگەى دروست بۇ دەرۋەخسىنىت. پەنگە تاك ئەگەر
چالاكى ورياش بىت لە كاتىك ھەر دەبىت لاۋازى و پىسى و كەۋتن

به رۆکی پی ده گرن. بویه پیغه مبه رمان (دروودی خوی له سهر بیت)
له فرموده یه کدا، که ئه لبانی به فرموده یه کی باش (حسن)
دایناوه، ناگادارمان ده کاته وه به وهی: ((پیویسته پابه ندی کۆمه ل
بیت، چونکه گورگ مه پی دورکه وتوووه ده خوات))، نه وه
پینیشاندانیکی پیغه مبه رانه ی قووله تا هه ولدانه کانمان کۆ بکه یه وه
و به کی به خین و پیکه وه هاوکار و هه ماهه نگ بین، تا وه کۆ
سه ریچی ده روونمان بکه ین له که موکۆپی لاوازی و که وتن و هه وله.

خاوه نانانی په یامه مه زنه کان هه رده م ده رک به وه ده که ن پیکانی
ئامانج به شیوه ی تاکه که سی به دی نایه ت، بویه پیداو یستیه کانی
سه رکه وتن داوی کۆمه لێک پیکه یته ر ده کات له تاکه که سیك
ده سه به ر نابیت هه رچه نده گه رده و به هیژ بیت. سه یری سی
په یامه ئیبراهیمیه که بکه به پرونی ده بینیت هه لگرانی له
پیغه مبه ران سوور بوون له سهر نه وه ی کۆمه لێک که سیان هه بیت
له گه لیان په یامه که هه لگرن و یارمه تیده ریان بن له پیتاوی
بانگه وازکردن بۆی و بلاوکردنه وه ی.

نه وه موسا (سلاوی خوی له سهر بیت) داوی له خوا ناوی شکۆدار
بیت ده کرد تا به ها پرونی برای پشتی قایم بکات بۆ نه وه ی له
پووبه پروبوونه وه یه کی یه کلاکه ره وه و گرنگدا له گه ل فیرعه ون
پشتیوانی بیت وه ک ده فرموده ییت:

گونی پەروەردگارا سینه م گوشار و ئاسوودە بکە ﴿٢٥﴾ کاروبارم
ئاسان بکە ﴿٢٦﴾

گرنی زمانی بکەوہ ﴿٢٧﴾ تا لە قسەکانم تێ بگەن ﴿٢٨﴾ لە
کەسوکارم یارمەتیدەریکم

بۆ بێزار بدە ﴿٢٩﴾ هاپوونی برام ﴿٣٠﴾ پشتمی پێ قایم بکە
﴿٣١﴾ بیکە بە هاوبەشم

لە گەیانەندی پەيامە کە تەدا ﴿٣٢﴾

ئەوێش عیسا (سلاوی خواي لە سەر بیئت) حەوارییه کانی هەلبژارد و
لێیەوێ بێهەمانی بانگەوازه کە ی و پەيامە کە ی و بانگەوازه بۆکردنی
فێر بوون، بە لکۆر لە و کاتە ی هەستی بە دڵتەنگی کەشی دەوری
دەکرد پالپشتی دەبوون:

کاتێک عیسا هەستی بە کوفر و بیباوه پێی ئەوانە دەکرد وتی کێ
پشتیوانمە بۆ لای خوا

حەوارییه کان گوتیان ئێمه پشتیوانانی خواین باوه پەمان بە خوايه
و تۆش گەواهی ئەوێ بدە

ئێمه موسلمانین ﴿٢٥﴾ پەروەردگارا ئێمه باوه پەمان هێناوه و
شوێنکەوتە ی

پیغهمبهره که تین له گهل گه وامیده ران تۆمارمان بکه (۲۶)

سوپرەتی ئالی عیمران

ئەوەش باشتەین پیغهمبەر و گەورەترین مەوفا، خەوای پاک و بێگەرە
شەوینکە و تەووی وەفاداری دڵۆزی پی بەخشی و ئەو یەک لە باشتەین
ئەو ئەوانە ی بەسەر زەویدا پۆشیشتەون، سەختییەکانی پەیا میان
لە گهل ئەودا هەلگرت.. و دەوای ئەویش.

ئەمە پێچکە یەکی گەردوونی یە ناکرێت پێچەوانە ی بوەستینەو
هەرچەندە هەریەک لە ئێمە زیرەک یان بەهێز یان کاریگەریش بێن،
شاعیر بۆ ئاگادارکردنەوی پێچکە یە دەلێت:

مێروولە بە پێکەو ییان شارەکان بنیاد دەنێن

هەنگیش بە هاوکاری یە کتر شیلە بۆ هەنگوین دەمژن

کاری بەکۆمەل بوو تە پڕۆگرامیکی گشتیگر و زانستیکی لە
زانستەکانی بەریوەبردن لە هەموو زانکۆکانی جیهاندا دەخویندرێت،
لە کەرتی دامەزراوەیی قازانجیست بێت یا لە کەرتی خێرخوانی
قازانجەویست. ستیفن کۆفی یەکیک لە گەورەترین و گرنگترین
زاناکانی بەریوەبردن لە جیهاندا جەخت لەو دەکاتەو بە دەوای
کەسە سەرکەوتووکانی ژیان دەچێت و بۆ سالانیکی درێژ لە ژێر
هاوینە ی پشکنین و پامان دایاندەنێت تا ئەو ی دەرکی بەو کرد

کۆمه لێک سیفەت هەیه هەموو گهوره کان و سه رکه وتوو ه کان تییدا
 ماویه شن، یه کیکیان توانای به شداریکردنه له گه ل جگه له خۆی له
 پێناری به ده ستهینانی سه رکه وتنیکی ناوازه ی نااسایی و له
 کتێبه که ی به ناو نیشانی ((هه وت خووه که ی که سانی پێشه نگ)) دا
 جهخت له وه ده کاته وه هه ماههنگی و هاوکاری له گه ل ئه وانی تر دا
 زیاده یه کی گرنگمان پێ ده به خشیت ئه ویش:

به ره مه یینانی پوانین و وینا کردنی سییه م نه ک ته نیا پای من و پای
 تو، نه ک ته نیا ئاوه زی من و ئاوه زی تو، نه ک ته نیا هه ولدانی من و
 هه ولدانی تو، لێره دا بۆچوونی سییه م هه یه و ئاوه زی سییه م و
 هه ولدانی سییه م باشتره له عه قل و بۆچوون و هه ولدانی هه ریه ک له
 ئیمه به تاکه که سی. کۆفی جهخت له وه ده کاته وه کاتێک هاوکاری
 یه ک ده که یین هاوکی شه ی لۆژیکی $1+1=2$ تیده په پێین بۆ $1+1=3$
 یان په نگه زیاتریش! به جهختکردنه وه له وه ی هاوکاری
 داهینانکاری ناوازه ده توانیت به ره مه میکی زیاتر به ره مه به یینیت و له
 هه مان کاتدا هه له و که وتن که م ده کاته وه.

بێگومان لێره دا هه ولاوێردی ئه و پێسایه ش هه یه، ئه وه ی به
 کۆتوبه ندی کۆمه ل نا په حه ت ده بییت و هه وانیه ی له تاکیتی ده بیینیت،
 به تاکه که سی سوود ده که به نییت و به ره مه می ده بییت، له ناو گرووپ دا
 به خششه کانی په رش و که م ده بنه وه، په نگه وای به بیینیت وای بۆ
 باشتره له گه ل هه مووان به یه ک مه ودا نیتوانی هه بییت بۆ ئه وه ی

له سهر هيچ گروپ و قهواره يهك مه ژمار بكرت. به لام نه وه
پيساكه جهختي له سهر دهكاته وه مه ولاوړده و پوچه لي ناكاته وه،
ده نا بنچينه هاوكاري و يارمه تي و كومه له.

۱۱. له گه ل پوټيكي دياريكراودا بگونه جی

خودای پاک و بیګرډ به تواناګه لي ناچوونیهك و به هره گه لي جياولز
دروستی كړدوین. زیره كي و ناګايي و پوانینمان وهك بهك نییه،
نهمه ش تامانچ ليی دهوله مه ندرکړنی ژيان و ژيانندنه وهی گیانی
هاندانه، كه نه وه نه بیټ چاكسازي له زه ویدا بهرپا ناكړت و
ته واوكاري له نیوان هاویه شانی سهر زه وي دیته كاپه وه و هر
یه كه یان كاره كانیان به باشتړین شیوه نه حجام ده دهن، كه پیوړستی
به كه سی تر نه بیټ..

خاوه نانی پرسه گوره شكوداره كان پیوړستیان به هوشیاریه
سه باره ت به پوټه دياريكراوه كانیان بو خزمه تي گشتی پرسه كه و
له وه وه ناچنه سهر شتی بیجګه له وه. نه گه ر پوټ له سهر كړدایه تیدا
نه بو، پیوړسته له سهرت له نه حجامدانی نه ركه كه ت بی هیچ وه ستان
و فه راموښییهك دوا نه كه ویت، به لكوو ده بیټ دوور بكه ویته وه له
پوښینی جلکی سهر كړدایه تي به فه راموښی و تیكشكاوییه وه به ره و
پرسه كه ت. نه گه ر پوټ نه بو له پاسه وانیکردن یان ناوپیدان یاخود
چاودیریکردن... پیوړسته له سهرت سهر بازیکي به ناګاي هیرشبه ر

بیټ بڼ ته نېلې و گوټپټنه دان و دورکه وتنه وه له و پوله ی بڼ
بیارې کراوه.

نو که سې باوه پې به پرسه کې و بانگه وازه کې هیه پڼګه ی
سهرکړدایه تی و پڼګه ی سهر بازبوون لای نو یه کسانه، مادام بوونی
نو له هر شویننیکدا بیټ به چاکه ی بانگه وازه کې و هنډه کې
ده شکېته وه، به ته وای خوی له حزی دهرکه وتن و خوشه ویستی
سهرکېوون داده مالیت و خوی دور ده گرت له وهی له سهر لوتکه ی
قوچه که (الهرم) بیټ به چاوپوښین له توانا و بنیاتنه ره کانی.

پټغه مېر (درودی خوی له سهر بیټ) ستایشی که سیکې گورجوګول
دهکات، که پازیه به پوله کې له پټناوی خزمه تی پرسه کې بڼ
نوهی گله یی دهریپیت:

((خوښی بڼ به نده یه که هوساری نه سپه کې له پټناوی خوا
پابکښیت پرچی نالوسکا بیټ و پټیه کانی تړلوی بوو بیټ، نه گهر له
لواړه بیټ له لواړه یه، نه گهر پاسه وانی هه بیټ له پاسه وانیه)).

نهی هاوړپیانم هریه که له نټمه له شتیکدا څاره زایه و له زږد شتی
تردا کوله واره. ده بیټ به ته وای دهرککړدن و زیره کییه وه ناګاداری
نوه شته بیټ که تییدا څاره زایه و گرنگی پڼ ددات و واز له وه
بینیت که به که لکی نایه ت. هره که پټغه مېر (درودی خوی
له سهر بیټ) وه لامي هاوړلی به پټز نه بوزه پې غه فاربی دلیه وه کاتیک

داوای لیگرد بیکاته میری یهك له میرنشینهکانی موسلمانان، بهلام
له بهرنهوهی پیاویکی دلنهرم بوو و ویستی به تنگهوه نههاتنی
دونیای مه بوو پهنهگه نه مه له ناستی تاکه که سیدا ناسایی بیت، بهلام
نه گهر کومه لیک که س نهو نه رکه بخه نه نه ستوت نه گهر جیبه جیی
بکیت له گهل باری تاکه که سی ناگونجیت به بهراورد به باری گشتی،
مهروهك لهو فهرمووده یه ی موسلم گتپراویه تییه وه..

((له نه بوزه پ گتپراوه ته وه گوتی: نه ی پیغه مبهری خوا کاریکی پی
ناسپیری؟

گوتی: دهستیکی له شانم دا و پاشان گوتی: نه ی نه بوزه پ تر
لاوازیت، نه مه بهرپرسیار تییه، نه مه سه رشوپی و په شیمانی پوژی
دواییه ته نیا بو نه وه نه بیت به راستی وهری ده گرت و نه وهی
له سهریه تی جیبه جیی بکات)).

نه مه سه ره پای ستایشی پیشووی پیغه مبهری بوی و جه ختکردنه وه
له سه ر چاکه ی نهو له خزمه تی بانگه وازدا. له فهرمووده یه کدا که
پیشه واه نه حمده له پیغه مبهره وه (دروودی خوی له سه ر بیت)
پیغه مبهری ده فهرموویت: ((زه وی به خو یه وه نه گرتوه و ناسمان
سیبه ری بو پیاویک نه کردوه له نه بوزه پ راستگوتی)).

له بهرنه وه نه بوزه پ تووپه نه بوو، به لکورو ده رکی به وه کرد پوولی نهو
له خزمه تکردنی پرسه که یه تی، نهك له سه ر کورسی میرنشینی

دەنبەشت، بۆيە پۈرى بە لای مەبەستىكى تر وەرچەرخاند و ژيانى لە
پەرستىن و وازەيتان و بە تەنگەرە نەھاتنى دونيا و بانگەوازکردنى
خەلکى بۆ خۆيەكلاکردنەو بۆ خوا و ئايىنەكەى بەسەر برد. خوا
پەلەى پېشەوا سوفيانى كۆپى عويىنە بەرز بکاتەو، كە ھاوکات
ستايىشى يەككە لە زامىدەكانى ئىسلام دەكات و پېچەوانەى
دەرەستىتەو لە ھەندىك كاروبارى فيقھيدا ئەويش بەو گوتەيەى
دەلالت:

((سۆز و مېھرەبانى خودا بۆ ئىبراھىمى كۆپى ئەدھەم، پياويك بوو
خواناس بوو، بەلام لە كاروبارى ئايىندا شارەزا نەبوو)).

چ نەنگىيەك لەو دەايە بەندەى خوا بيت، زامىدەك بيت بى ئەوەى
شارەزاي ئايىن بيت؟ كەس ناتوانيت جەلەوى بەھرەكان بگريتە تەنيا
ئەوانە نەبيت دەگمەنن.

نەويەكى ترى زۆر گرنگ ئەو پۈون دەكاتەو گەورەكان گلەيى
ناكەن لەوەى لەو شوينە بېنە خوارەو كە بانگەوازە گەورەكان و
پەرسە شكۆدارەكان دايان دەنييت. ئەو خاليدى كۆپى وەليد كە لە
سەكردايەتيكردنى سوپا دوور كەوتەو، ھەرچەندە سەركردەيەكى
سەركەوتوو بوو، لەژىر سەركردايەتتى ئەبوعوبيدە كارى دەكرد بى
تەنبەلى و ناپازەيى دەربەين، ئەو ھەش باشتەين فەرمانەرەوا و پالېشت
بوو.

عومهری کوپی خه تاب سهرنجیکی گرنګمان پی دهبه خشیت کاتیګ
نیردرای شه پی نه هاوهند هات بۆ لای و پیی گوت: ئه ی میری
باوه پداران، که سانیکی زقر مردن تو نایانناسیت، کوپی خه تاب گریا
و گوتی: چ خرابیه کی هیه من نایانناسم کاتیګ که خوا
دهیانناسیت!

به واتای ئه وهی ئه و سهربازانه ی که کتیه کانی میژوو فهراموشیان
ده که ن ناویان بهینن و خه لکی له بیریان ده که ن، خوا به باشتین
شیوه یادیان راده گریت و ناوه کانیان ده زانیت و قوریانیدان و ئه وهی
بۆ بانگه وازه که یان پیشکه شیان کردووه تۆمار ده کات.

بۆیه ئه م ئاگادار کردنه وهیه پیویسته هاوپی گه وره م پۆلت له
خزمه تکردنی هزره کانت هه بیته ئه گه ر له سهر پشتی ئه سپ بیت، یان
له سهر راسته وخۆ له سهر زهوی بیت، یاخود له سهر دوانگه یان
شاشه ی ته له فزیۆن بیت، یان له په نهاییدا بیت که خه لک لیی بی
ئاگان.

شوینی خۆت بزانه، پاشان هه ر چۆنیک بووه پیاو به، ئاگادار به با
له وهی بانگه وازه که له ویوه بیت.

۱۲. بیرکردنه وهی په خنه گرانه

چاوی کسی گه وړه پټویست ناکات به هاوټنه ی سۆز په نگین
بکړیت.

پټویست ناکات پټکه به سۆزه کانی بدریت به وهی زال بن له
بنیاتنانی بۆچوون و دیاریکردنی ناراسته و چاره نووس..

خاوهنی پرسه که که سیکه باش دهرک به وه دهکات هه لسه نگاندنی
کاروباره کان پټویسته ملکه چی بنه ما ئاوه زی و لوژیکیه کان بیت و
چاوی په خنه گرانه یه کټکه له و ئامرازه گرنگه کانه ی که ده توانین به
هویه وه بۆچوونه کان جیا بکهینه وه و له بیژنگیان بدهین و هه لیان
بسه نگیتین.

لیره دا نه ده بیاتیک هه یه پټویسته پټکه یه کی دیاری له ئاوه زی
خاوهن په یامه که دا هه بیت و وا بجیته پیشه وه نه که ویته شوینی
هه لخلیسکانی سۆز و لایه نگریی کویرانه وه.

یه کټکه له گرنگیه کانی نه م نه ده بیاته بیرکردنه وهی په خنه گرانه یه و
به باشی له سه ر بنه مای شینه یی وه ستاوه پیش دانی حوکم و

لېكۆلېنەۋە لە شتېك و ھەلسەنگاندنى بە ھۆشيارىيەكى تەۋاۋە پېش
دەركردنى بېرلار لە بارەيەۋە.

ئەمە جۆرىكە لە گەشېنى و نيازچاكى كە پال بە ھەريەك لە ئىمەۋە
دەنېت ھەر كاتېك بېت بۆ پەسەندكردنى پاستىيەك تەنەنەت
پېچەۋانەي ئەۋە بېت باۋەپمان پېيەتى، مادام ئاۋەز و لۆزىك و
پاستى بە لايەۋە دەچن و جەختى لى دەكەنەۋە.

پاستىيەكەي بېركردنەۋەي پەخنەگرانە زاراۋەيەكى پاكوزەر نىيە،
بەلكو جۆرىكە لە زىرەكىيەكى ئاۋىتە، كە توۋزەرانى بە
پېناسەكردنەۋە و لېكدانەۋەي و گەپان بە دۋاي پېگەكانى
پەرەپېدانى سەرقال كىرۋە، ئەۋەي جەختى لى دەكەنەۋە ئەۋەيە
كارامەيىيەكانى بېركردنەۋەي پەخنەگرانە چەقى تواناي گەشېنى و
پېكخستن و جياكردنەۋەيە لەنئوان بۆچۈن و پاستى. ئەمە
لەبەرئەۋەي مۇۋفى خاۋەن بېركردنەۋەي پەخنەگرانە توانايەكى
گەۋرە ھەيە لە جياكردنەۋەي ئەۋەي كامە بۆچۈن پېكان و
نەپېكان ھەلدەگرېت و لەنئوان ئەۋە پاستىيەي كە پارايى ھەلناگرېت.
كىشەي نۆرىنەي خەلكى لە پەسەندكردنى بۆچۈنەكان و
بەرگىركردنە لىيان ۋەك ئەۋەي پاستىيە، تەنيا لەبەرئەۋەي
خاۋەنەكەي پېگەيەكى گەۋرە يان جياۋازى ھەيە. بەداخەۋە
نۆرىنەي خەلكى بۆچۈنەكان پات دەكەنەۋە ۋەك ئەۋەي
پاستىگەلېكى جەختلېكراۋ بن، تەنيا لەبەرئەۋەي لە ھۆيەكانى

پاڭه ياندن يان له سەر زاری نه وانه ی بهويان پتيه نى و ده پرازينه وه
بوويات ده کړته وه.

له بهرنه وه پتيوښته له سهرمان ناگادار بين و هه لوه سته بکه ين پيش
په سندن کړن و جه ختکړنه وه له زانياريه ک يان هه واليک يان هر
شتيک، هه روه ما له گرنگيه کاني بيرکړنه وه ی په خنه گران
به بوالاچونه بۆ ناستى وردى زانياريه که، زانياريه کان شى
ده کاته وه و نه و يان که له خودى خويدا به شىک له پاستى و به شىک
له هه لى هه لگرتووه مه ترسيدا ترين يانه و مه ترسيدا ترين سړى سړى
نټوان دوو که وانه ی پاستيه و نه وه ی ماموستايانى بانگه شه ناويان
ناوه ((بانگه شه ی خوله ميشى))، نه مه نه شه په په ش بيت بتوانريت
جيا بکړته وه و نه پاستيه سپى بيت و به پوښنايه که ی
بدره وشيته وه. به داخه وه زورينه ی مړوځ نه و فيله يان لى ده کړت،
له بهرنه وه پتيوښته له سهر خواهنى په پام خواهن پوانينى
په خنه گرانه بيت و بوه ستيت بۆ جه ختکړنه وه له وردى گوزارشت
و سهرچاوه ی زانيارى پيش نه وه ی وه رى بگړت.

گرنگ نه وه په بوه ستين له ده رکړنى بريار يان داده ورکړن له سهر
هر فرمانيک که زانيارى ته واومان له باره په وه نه بيت، نه مه ده بيته
هه لويستىکى دروست و پوانينىکى پاست.

زانایان نه وه پوون ده که نه وه به های پیوه ره کان گرنګه پیوښته
په چاوی بګه ین له کاتی به لګه کاری و وردبونه وه و چاره سه رکړنی
کاره کان، نه وانیش:

۱ پوونیی ده رپړین یان زانیاری:

گرنګترین پیوه ره له پیوه ره کانی بیرکړنه وه ی په خنه گرانه،
چونکه ده رپړین نه ګر پوون نه بوو، نه وا ناتوانین به شیوه یه کی
دروست تی بګه ین و نه وه ی له ساری پک ده خړیت له سار بڼه مای
ناراسته کړدن یان هزړیک یان قه ناعه تیکي هه له یه.

له سار زمانی که سایه تی خاوه ن بیرکړنه وه ی په خنه گرانه نه م
جوړه ده رپړینه نه زال ده بیټ وه: ((نایا ده کړیت زیاتر پوونی
بګه یته وه؟ - نایا له وه و نه وه ی ګوتم تیده ګه ی؟ - به دیاریکړوی
مه به ستت ګامه؟...))، له جیاتی هه لچوونی یه که له دوی یه که له ګل
نه وه ی ده ګوتریت نه وه ی له خوی ده کړیت له پارایی و تیڼه ګه یشتن.

۲ دروستیی ده رپړین یان زانیاری:

پیوښته ده رپړینه که دروست و جیګه ی متمان به یټ، دوی نه وه ی
ده رپړینه که پوون ده کړیته وه پیوښته به دوی پاشخانی
راستییه که یدا بګه پړین و مه دوی خوږاګری به رانېر پامان و
وردبونه وه و پرسبارکړدن هه بیټ.

۲ پیکه وه بهستن:

مه بهست لئی مه وداي په یوه نندی نیوان نه و زانیاریه که ده گورت و نه و پرسیاره یان نه و بابه ته ی که قسه ی لیوه ده که یان گفنگوی له باره وه ده که یان، له بهرنه وه ی له فیله کانی یاری پیکه ره کان نه وه یه هه ندیک تۆز به مه ودا ده پرژینن و سیمای شته کان ده شوینیت و دیمه نه که ده شله ژینیت و کیشی تیگه یشتن و وه لامدانه وه و پوونکر نه وه ت بۆ دیته پیشه وه، له بهرنه وه له زیره کی تویه گفنگوکار و هینه ری هوال و زانیاریه که بگه پینته وه بۆ بنچینه ی پرسیار و بابه ته که، وردی و دیاریکراوی هه ربوکیان گرنگن، تا بۆچوون و قه ناعت پوون و قوله کان بنیات بنرین.

۴ سه رجدان له قولایی ناواخنی باره کان:

کاتیک بابه تیکی هزی چاره سه ر ده که یه، پتویسته بجیه قولاییه وه و نه و زه مینه یه ببینیت له سه ر بنیات ده نریت، ژۆرینه ی په تکر نه وه مان بۆ قه ناعت و هزه کان بۆ قولنه بوونه وه مانه و تیگه یشتنی له سه ر نه و بنه مایه یه خاوه نی هزه که بۆ په سندکردن و بهرگریکردن لئی خه لکی بۆ هان ده دات.

۵ فراوانی:

مه به ست لى ئه وه يه پوانىنت فراوان بكهيت بۆ بينىنى سهرجه م
 لايه نه كانى بابته جىگه ي گفتوگو، ئه مه له به رته وه ي پيشديتنه كانى
 پرسه كه بۆ دورترين شيوه ي ئىستا ده تگورپت و هه روه ها بينىنت
 بۆ سه ره تاكان تپروانىنت بۆي ده هيئته گوران و ئاراسته ي
 ته ماشا كردنت بۆي پاست ده كاته وه .

٧ لۆژيك:

ئه مه شوپنى به ستنه وه ي ئه سپه كانه، دواى ئه وه ي
 زانيارىيه كانمان پوخت كرد و له وردى دلتيا بووين و ته ماشاى
 لايه نه جوراوجوره كانيمان كرد و به قولى و پامانه وه سه يرمان كرد،
 دواى ئه وه پۆلى لۆژيك و هوشيارى ديت كه پشتيان پى ده به ستين
 له داوه ريكردنى يه كه م و كوتاييدا. پيوسته ته ماشاى گوftar و
 هزره كان بكهين و به شيوه يه كى زنجيره يى و لۆژيكى پيكيان بخهين،
 گوزارشت له مانايه كى پوون و گونجاو.

خواه نى پرس بىرمه نديكى په خنه گرى هزر و قه ناعه ت و ئايدۆلۆژيا
 هه بووه كانه، تا له لۆژيكدا هۆكارىكى ده ست ده كه وپت بۆ
 جه ختكردنه وه يان و به هيزكردنيان. دووباره جهخت ده كه مه وه من
 له باره ي كوششكارىيه مروييه كانه وه ده دويم، تا له زۆريه ي كاتدا
 سيفه تى پاريزداوى و پيروزي وه رده گريت هه رچه نده هه له و خراپه ي
 تى كه وت بپت.

بیرمندی پەخنەگر کۆمەڵێک خەسلەتی ھەبە کە جلەوی بێپارەکانی
و دانایی بەسەر کارەکانەو ھەبە، با سەیرێک بکەین پاشان
تەماشای خۆمان بکەین بزانی چەند لەو کەسایەتییەو نزیکین:

پەگەم: خۆبەکەمزانیی ھزی:

بیرمندی پەخنەگر باوەر بەو دەھێنێت ھەرچەندە شارەزا و زانا
بە لایەنێک بەلام توانای مەعریفی سنووردارە، پەنگە بە چەندان شت
بێ ئاگا بێت، لەبەرئەو خۆ بەکەمزانی بەرانبەر ئەوێ دەبێخاتە
پەر، بێ شەرمکردن و خۆبەزلزانی کۆشش بۆ لێکۆڵینەو و پامان و
فیروون دەکات.

بەداخەو ھەندیکمان مشتومڕ و گفتوگۆ دەکەین و ئەوانی تر بە
ھەلە تۆمەتبار دەکەین، تەنیا لەبەرئەوێ کەمێک لە بازنی
مەعریفی یا بێپارەییەو نزیکە، وا گومان دەبات زانیە بەوێ
خەلکی تێیدان و گوێ ناگری و نابێستیت، ئەمەش دەبێتە ھۆی
ئەوێ تواناکانی دەستەپاچە بێن لە بێپاردان یان تێپوانینی
دروست.

دووەم: خۆپاگری و ئازایەتی ھزی:

بە تاییەتی بەرانبەر بیروباوەرەکانی پیشوو و ھزە قوڵەکان و ئەو
قەناعەتانەیی بەو جۆرە خەلکی وا دەبینێت کە بەشیکی لە پێچکەیی

گهردوونی، تاوهکوو نازایه تی و چه سپاویمان هه بیت بڙ
پووبه پووبوونه وهی هه ر بیروباوه پښک بی ترس و دواخستن.

سپیه م: نیازیا شیبی هزی:

پیویسته نهو پیوه ر و بنه مایانه ی له سه ر دژه که ی په پیره وی
ده که یت، له سه ر خوشت په پیره وی بکه یت، هه موو کار و
کوشتکاریه کی هزی به یه ک ته رازوو بیپویت، جا لای دوسته وه
بیت، یان لای دوژمن.

چاره م: بهر زکړنه وهی به های تاوه ن:

له بهر نه وهی سۆز زۆربه ی هه لویسته کانی کومه لکه ده بات به پړوه،
بویه پوالت لیږه دا به دیار ده که ویت به وهی تاوه زت بکه یت نهو
پارسه نگه ی ته رازوو که کاره کان به پړوه ده بات و ده یانکیشیت و له
شوینی شایان دایانده نیټ.

نوسه ر و بیرمهن دی نه مریکی هارناداک Anita Harnadek له
کتیبه که ی (بیرکردنه وهی په خنه گرانه) هه ندیک سیفه تی تری
بیرمهن دی په خنه گر ده ژمیږیت، نه وانیش:

● زهینی کراوه بیت به ره و به و هزانه ی نوی و نا تاشنان پی.

- نسه سه بارهت به شتېك نه كات هيچ له باره وه نازانيت.
- برانېت چ كاتېك له باره ي شتېكه وه پټويستی به زانباري زياتره.
- جياوازي نيوان شو نه جامه ي ده بېته پاسته قينه و شو نه جامه ي پاسته قينه به برانيت.
- برانيت مړه مړي جياوازي سه بارهت به واتاي وشه كان هه په.
- پټويسته له هه لې باو سه بارهت شيكرنه وه ي كاروباره كان سوور بگويته وه.
- پرسبار له باره ي شتېكه وه بكات تي ناكات بي هيچ شه رمكن و روډلييه ك.
- ههول بدات جياوازي له نيوان بيركرنه وه ي سؤزداري و بيركرنه وه ي لؤزيكيدا بكات.
- بهرام بي بگ هاورېم په يامه كات نه وه ي لېت ده وېت زياتر له پټويست هوشيار بيت تا چاوه كانت نه نوقېنيت.
- هه نديك نايين و مه زه ب و گروپ شوېنكه وتواني خويان فير ده كن ((چاوت بنوقينه و شوېنمان بگ وه))، هه رچي نيسلامه چاو دزه نيمان ده كاته وه، له قورناني پيرؤزدا نزيكه ي ٦٤٠ نايهت باسي كاركرنې ناوه ز و پامان ده كات، هه ردهم خوا سه رزه نشتي بنده كاني ده كات به وه ي ((نه وه يو بير ناكه وه)).. ((نه وه پانامېنن))... و نه نكي له خه لكې ميسرې ده گريت به وه ي گوپاپايه لي

فیرعه و نیان ده کرد و به تاوه زسووکی و نه بوونی پوانینی په خنه گرانه
وه سفیان ده کات وهك نه وهی ده فهرموویت:

سوره تی

که له که ی به سووک داده نا نه وانیش گوپرایه لیان ده کرد

زوخروف (۵۴)

خوا له سهر سوره تی نه لزومه پ سه نای هه ندیک له بهنده کانی ده کات
به وهی:

نه وانه ی گوی بۆ قسان ده گرن و به دوی باشتینیان ده چن، نه وان
خوا هیدایه تی داوون و هه ر نه وانیشن خاوه نانی تاوه ز و ژیرین

سوره تی زوخروف (۵۴)

﴿۱۸﴾

بۆ خوا پیم بلی چون باشتین قسه ده ناسیته وه نه گه ر نه گه ر قسه ی
خراب نه ناسیت؟

چون دیاری ده کهیت و بریار ده دهیت کامه باشتینه تا به شوینیدا
بهویت، نه گه ر تو خاوه نی پیوه ره کانی په خنه و شیکرینه وه نه بیت؟

له بهرته وه له جوانکاری دابه زاندنی قورئان له لایه ن خواوه پاک و
بیگه ردیی بۆ نه و کوتاییی نه و نایه ته پیروزه ی به وه میتاوه به وهی
نه وان خاوه نانی تاوه ز و ژیرین، خاوه نانی تاوه زگه لی به ناگا و
زهینگه لی هوشیار و هزی نازادی دره وشاوه.

پەسەندى ئايىنىڭ دەكەين پۇلەكانى ھان دەدات بۇ كۆشكىكارى و
بەكارخستنى ئاۋەز، بۇيان دوپات دەكاتەۋە ھەلە كۆتايىيى دۇنيا
نېيە، بەلكو پاداشتى لەسەر وەردەگريت ((ۋاتە كۆشكىكارى
ھەلە))، مەرج ئەۋەيە ئاۋەزماڭ باش كار بىكات و بىر بىكەينەۋە و
پىڭە بە زەين بدەين گوزارشت لەۋ ھىزە بىكات خوا پىيى داۋە.

۱۲. قەناعەت پىھىئانى ئەۋانى تر بە ھىزەكەت

بازارپسازى ھىز زۆر لە بازارپسازى ھەر بەرھەمھىئىراۋىكى
بەردەست سەختەرە، چونكە مەۋۇ جىاۋازن لەۋ پالئەرانەى ھىزەكان
بىيات دەنىنن، پۇلىكىيان بەرچاۋمان دەكەون سۆزدارىن پىۋىستىيان
بە گوتارى نەرمونىيانى لىۋانلىۋ لە سۆزى پىر جۇش ھەيەكە
قەناعەتھىنەر و كارىگەر بىت، ھەندىكى تر پىۋىستىيان بە گوتارى
ئاۋەزگەرايىيى قەناعەتھىنەر ھەيە. پۇلى سىيەم وىستىيان
قەناعەتھىئانە بەۋەى جەماۋەر قەناعەتى پى دىت يا ئەۋەى بە
پۇشنىبىرىيى داپراۋ ناسراۋە، پۇلى چۈرەم وىستىيان قەناعەتھىئانە
تەنيا بەۋەى شەى بەرژەۋەندىيەكىيان بۇ دەھىئىتە دى و پىۋىستى
بەۋەيە چۆن قەناعەتى پى بەھىئىت لەسەر وەتەرى بەرژەۋەندىيەكى
بەدەستھىئىراۋى گىشتى يان تايىبەت لى بدىت.

ھونەرى كارىگەرى و قەناعەتھىئان لە كۆنى كۆنەۋە ھەيە، پىشتىر
پىيى گوتراۋە ((پوونىيى)) يان ((زىمانپاراۋى)) پىڭەيەكە دەتوانىن

لښه کارېگري له سهر هزر و پالنه و په فتاره کاني نه واني تر
داسين، نه مړه نه لايه نه بوو ته زانست، له گه ل نالوزبووني ژيان و
زوربووني نه و په يامانه ي مړه ده يانينيت و پووه پوويان ده بيته وه،
له نيتا قه ناعه تپه ينيان ي نه واني تر به په ياميکي بي هي تر
کاريکي سهخته، پيوستې به که ساني پيشه مهنده.

راستيه که ي خاوه نې په يام پيوسته فيري بنه ما و هنگاره
زانستيه کان بيت بو گه ياندي هزره که ي به پووني و ناشکراي بو
نه واني تر، پيوستې به فيريبووني نه و شيوازان هه يه ريگه ي چونه
ناو ناوه ز و ويژداني نه واني تر ناسان ده که ن و شويي مه به ست
ده پيکن. پيوسته له سهر خاوه نې په يام زورتر تواناي کونترول کړدي
خوي هه بيت و خوي له سهر پشودريژي و نارامگري جوان و
هيمني هاوسانگ رابه ينييت و هه ول بدات نه واني تر به هزره که
قه ناعه ت پي به ينييت.

نه ي هاوپيم مړه سهاره ت هزرت سي پولي سهره کين:

پولي پشنيوان، پولي دن، پولي فراهو شکر، زيره کيت له وه دايه
بزانيت نه وه ي گفتوگوت له گه ل ده کات سهر به کامه گروپه، نه گه ر
سهر به پولي يه که م بوو، نه و به خيرا يي ده رده که وييت و تيشوي
قسه و قه ناعه تپه ينيان بو تو به سه، به لام نه گه ر له پولي دوو م بيت
په ننگه چاره ي نمونه يي نه وه بيت قا بيت ده کريت واي لي بکه يت

بیلايهن بیټ، واته وای لی بکهیت له وهی دژته بیگوازیته وه بۆ
نه وهی له گهل بیټ یان دژت نه بیټ، له په خنه لیگرتنه وه بۆ
وهستان له په خنه گرتن.

هرچی ئامانجی تویه له گهل پۆلی سییه م (بیلايهن) نه وهیه
قه ناعه تیان پی بهینیت پشتیوان و سرخهر و باوه پدار بن به
هزره که.

زۆر مه له ده کهین کاتیك خۆمان ده دوین و کۆنگره و دیداره کانمان
به شوینکه وتوان و پشتیوانانمان پر ده کهینه وه و به سر له قانندن و
ئاماژه ی پازیبوونیان دلخۆش ده بین، ده رک به وه ناکهین نه وه وهک
گلۆپ ده دره وشیته وه و وهک خۆری پرشنگدار ده که شیته وه،
له بهر نه وهی له بهر ته وه هزره که پوون و ئاشکرایه له ئاوهزی
نه وانه دا.

هر وه ما مه له ده کهین کاتیك مامه له له دژی هزره که ده کهین و
ئامانجی یه که م و کوتایی و تاکه ئامانجمان نه وهیه قه ناعه تی پی
بهینین سره پای سه ختییه که ی، باری خۆمان قورس ده کهین و
ناکهین هیچ سوودیک شایانی باسکردن بیټ.

زیره کی نه وهیه ئامانجیکی واقعی دیاری بکهیت له گفتوگو له گهل
نه و که سه ی ده ته ویت به هزره که قه ناعه تی پی بهینیت، پی
بکهیت.

پاشان دەست دەكەين بە ھەندىك ھەنگاوى زانستى تا بە ھىزى
ھىزمان يا پەسەنایەتیمان قەناعەتیان پى بەینین، ھەنگاوەکان
لەمانەدا كورت دەبنەوہ:

۱. نیازپاكى:

ئەمە يەكەمىن و گرنگترین و مەترسیدارتترین ستراتىژییە، بەلام
بەداخوہ کاتىك گفتوگو لەگەڵ يەكىك دەكەين بە گفتوگوکەمان بە
ئاراستەى جیاوازیی كەسى دەبەين، ئەوا قەناعەتپێھێنان یان
قەناعەتپێنەھێنان دەبێتە باسیكى كەسى، ئەمەش مەترسیدارتترین
بەربەستە دیتە پێشمان.. ئەى ھاوپىم نیازپاكى ھانت دەدات بۆ
خۆپاگرى، كە خۆپاگر نەدەبووى ئەگەر قسەت لەبارەى پرسىكى
كەسییەوہ بكردایە و ھەستت پى دەكرد و ئەو وشە و گومانانەى
پووبەپووت دەكرایەوہ دەتخواردەوہ و بە جۆرىك لە پازیبوونى گيانى
وہرت دەگرت، ئەوہش بەھۆى خۆپاگر دەبیت و ئارام دەگريت لە
پێناوى پرسەكەت و پازىكردنیان.

زەردەخە دەكات لەو كاتەى لوتى بەرانبەر دەشكىنیت، بە ھىمنى
دەدویت و سەرنج دەدات، ھەرچەندە دەتوانیت تا ئەوپەپى دەنگى
بەرز بكاتەوہ، بە دەنگى بەرز و قسەى ھەلچوو بىزار دەبیت.
نیازپاكى تەوہرىكى زۆر گرنگە تاوہكوو زۆرتر ھاوسەنگى و ھىمنى و
ھىزت ھەبیت.

۲. تېگە يىشتىن لە تېپوانىنى ئەوى تر:

قەسكەرى باش گويىگى باشە، قەتەينانت بە ئەوانى تر داوات لى
دەكات سەرەتا لىيان تى بگەيت و لەو پالئەر و بنەما و بيانوانەى
باوەرى پىتەنى، ھەروەك گومان و بيانووەكان وا دەكەن
ھەلوئىستىكى جياواز لە پرسەكەت ھەريگريت.

وازي لى بىتە قەسە بكات و لە سەرەتاوہ لەبارەيەوہ تېپوانىنىك يان
قەناعەتتىكى كەسى مەخە پوو، ھەرچەندە بە گالتەجايى و خراپى و
پىكەنىناوى لە پەوى ئاوەزى و لۆژىكەوہ بنىات نرا بىت، چونكە
لەگەل لاوازي بەرانبەر لۆژىكى تۆ پتەو و سەخت دەبىت لە ئاوەزى
ئەوى تر، ئەوہى ھەروەك پىشتەر گۆم لە پوانگەى سۆز و
بەرزەوہندىيەوہ يەك دەگرن.

تېگە يىشتىن بۆ تېپوانىنى ئەو تەنانەت ئەگەر قبووليشى نەكەيت، بە
زىرەكى دەتباتە خالى سىيەم.

۳. ھەستان لە ناوچەكانى بەيەكگە يىشتىن:

كاتىك گويى لە خەلكى دەگرىت، بە وردى دوو شت ديارى بكە،
يەكەم ناوچەكانى جياوازي و بەركەوتن، دووہم ناوچەكانى
بەيەكە يىشتىن و خالەكانى پىكەوتن، ئەوہ وات لى دەكات پالپىشتى
بىت بۆ قەناعەتپىيەننى بەو جۆرەى دەتەوئىت يان تەواندەوہى ئەو

چيا به سته له كهي له نيوانتاندایه .. توانات بۆ دارشتنی گوتاره كهت به
دارشتنێكى ئه رێنیه و ئه و كه سه ی گفتوگۆت له گه ل دهكات به ره و
پیشی ده بات و ئاستی پێكدادان و دابړان زۆر كه م ده كاته وه.
زۆر جار ئه وه فه رامۆش ده كه ين له نيوان خۆمان و دژه كانمان
ناوچه گه لی به یه كگه یشتن و پێكه و تن هه یه و وا گومان ده كه ين
جیاوازی ئایدۆلۆژیا و قه ناعه ته كانمان جیاوازی له هه موو ورده كاری
و پوانینه كانمان به دواى خۆیدا ده هیئت، ئه مه ش پاست نییه،
به لكوو ده كریت به هۆی شتیكه وه له پێكخستن و پامان له سه ر
خالگه لی به یه كگه یشتن هه لوه سته بكه یت و له سه ری بوه ستیت و به
ده ست لی و هه ریگریت، تا گوئی له وه بیئت، كه ده بیئت گوئی لی
بیئت.

٤. خاله به هیژه كانی خوی پی بده:

جیاوازی وات لی نه كات پێچه وانیه ئاوه ز و لۆژیک و پاستی
بوه ستیه وه، ئه گه ر تیپوانین یان به لگه یاخود خالگه لی به هیئت بۆ
ئاخیوه ره كهت نه بوو باشته دادمه ند* بیئت و خۆبده یته ده ست
پاستی ئه وه ی ده یلیت و ئه و تیپوانین یاخود شیکارییه ی هه یه تی،
به مجۆره زیاتر وهك دادمه ندیكى نیازباش ده رده كه ویت، ئه و

* دادمه ند: المنصف (و)

دهکه ویتته هه لوئستی شه رمه زارانه وه نه گهر خۆنه داته دهستی
دروستی هه لوئست و تیپوانینی تۆوه.

۵. نه وهی بلی له گه ل ئاخپوه ره که ت ده گونجیت:

پهنگه به لگه ی زۆری قه ناعه تیپه یتنه رت هه بیته، پیوئستی به وه نییه
هه موویان بلتیت، پهنگه به خشنده بیت له خستنه پرووی هه موو
به لگه کان و به رانبه ره که ت جا تاک بیت یان گروپ له ده ریای
که واهیده ر و راستیه کان نقوم بکه یت و له وانه یه زیانت لی بدهن
نه گهر زیاد له پیوئست بوون. ته نیا نه و که واهیده ر و به لگانه ی بۆ
بخه پروو، که له گه ل ئاوه زی ئاخپوه ره که ت و نه و هه لوئسته
ده گونجیت، که تۆ تییدای.

۶. جه ختکرده وه له سه رچاره کانت:

که قسه که ت کوتایی پی ده هیئت هه ول بده تیپوانینت پوخت
بکه یته وه، جه خت له وه بکه یته وه که دۆزیوته وه له نزیک بوونه وهی
پوانین و هزره کان، ئاخپوه ری به رانبه ر سه رسووپمان مه که له مانای
وشه کان و ناواخنی نه و په یامانه ی ده ته ویت پی بکه یه نیت. به

وشەگەلى كورت و پوون بۆ گۆيگرەكانت ئەو دەوپات بگەرە ك
هەولت دەدا لە ماوەى قسەكردنت بۆيان پوون بگەيتەو.

ئەم خەفت بنەرەتە سەرەككە پۆلىكى گرنگ لە قەناعەتپەيتەنانى
ئاخىوهرى بەراتبەرت دەگىپن، بەلام پيش ھەموو ئەمانە پيوستە
ئاخىوهرى بەراتبەر يان جەماوەرەكەت بە باشى بخوينتەو، تا
بزانيت ئايا سۆزدارىيە يان ئاوەزىيە، توندپەو يان دادمەندە، لەگەلتە
يان دژتە؟

شارەزايانى بازارپاسازى زۆربەى جاران پەنا دەبەنە بەر ((شيوازى
دۆپان)) لە مامەلەكردن لەگەل كړپارە سۆزدارەكانيان، مەبەستيان
لەمە پيدانى ئاماژەيە بە كړپار بەوہى ئەو كالايانە نەكپن، كە
بازارپاسازيان بۆ ناكړيت دەيانخەنە ناو دۆپانتيكەوہ زياترە لەوہى
چيژى لى وەرېگرن، ئەمەش لەسەر بنەماى ئەو بنەرەتە دەروونىيەى
دەلتيت: ((ھېچ كەسك لە ئيمە نابيت ھېچ شتيك بدۆپړينيت يان
لەدەست بدات))، پەنگە دووبارەى بگەمەوہ ئەگەر بارەكە
پەيوەندى بە قازانجەوہ ھەبیت، بەلام پشت دەبم لەسەرى كاتيك
دۆپانى شتيك پى دەلتيت يان ئاماريك كە ئەنجام دراوہ بەوہ
جەماوەر ئاگادار دەكریتەوہ بە ئاگا دەبیت وەلامى ئەو بانگەشەيە
دەداتەوہ، كە بە ((دەرفەتى تەمەن لەكيس مەدە)) دەست پى
دەكات زياترە لەو كارليككردنەى كە بە بانگەشەى ((دەرفەتى
تەمەن بقۆزەوہ))!

..... گهواره بژی

لهم خاله‌دا ده‌مویست شه‌وه بلیم بازارپسازیی سه‌رکه‌وتویی هزر
پنویستی به کارامه‌یی و زیره‌کی و پیشه‌مندی هه‌یه و زۆربه‌ی جار
سه‌رکه‌وتن له یاری ئاوه‌زه‌کاندا بۆ شه‌وه و که‌سه‌یه کلێله‌کانی پییه.

١٤. ئه‌رینی به

خۆپازاندنه‌وه به سیفه‌تی ئه‌رینی شتیکی بنه‌ره‌تی خاوه‌نی
په‌یامه، به‌لکوو ده‌کریت بلین خالی جیاکه‌ره‌وه‌ی نیوان که‌سیکی
ساده و که‌سیکی گه‌وره له‌و نیوانه وه‌ستاره تا چه‌ند پیوه‌ی پابه‌ند
ده‌بین یان پابه‌ند نابین به کردار و په‌فتاری ئه‌رینییه‌کان..

ئه‌رینیبوون سیفه‌تیکه له ناخی هه‌ریه‌ک له ئیمه‌دا له بچووکیه‌وه به
پێگه باوانی یان قوتابخانه‌ی و شه‌وه ژینگه‌یه‌ی تیدا ده‌ژیین
ده‌چینریت، له‌به‌رئشه‌وه ده‌توانیت شه‌وه به‌ پوونی ببینیت چۆن
ته‌واوی که‌لێک چیژ له‌و سیفه‌ته وه‌رده‌گرن، له کاتی‌کدا نه‌رینی
سیمای که‌لێکی تره، شه‌مه‌ش پیچه‌وانه‌ی ئه‌رینیبوونه.

کاره‌که به ساده‌یی تایبه‌ته به‌ وینه‌ی زه‌ینی و شه‌وه سروشته
گشتیه‌ی هه‌ریه‌ک له ئیمه به‌ درێژایی سالا‌نی ته‌مه‌نی له‌باره‌ی
خۆیه‌وه هه‌یه‌تی و شه‌وه کردارانه‌ی ده‌یخاته پوو.

نموونهی مندالیک وهر بگره له مال دهچیتته دهرهوه باوهپی به
پاستیهتی مندال له نهزمون و هله دا هیه و وا دهبینیت
که ورتین بایه خ به مندالان پیدانی دهرهتی به دوایه کداهاتوره له
پیناوی گوزارشتکردن له خوی و دوزینه وهی به هره کانی.

لیره دا مندال هیچ نابیسیتت جگه له هاندان و هه لانی برده وام
له سر نه جامدانی شتی نوی، بی شکاندنی که سایه تی و بنیاتی
دروونی یان هزی به هوی هر خراپیه که وه بیت.

به دلنیا ییه وه باره که دهگوریت له نیوان نه منداله و یه کیکی تر، که
له سر بنه مای نه وه په روه رده کرا بیت هله بی سزا دهر باز نابیت،
ته نانه ت نه گه ر له نه جامی کوششکارییه ک بوو که شایانی سوپاس و
ستایش بوو، له نه وهی که شه دهکات و ناراسته یه کی هه ژارانه ی
هیه له نهزمون و به خشین پشینیا زه نوییه کاند، له پاشاندا
بیرکړنه وه به شیوهی داهینه رانه ی جیاواز. نه و وا دهبینیت پرگه ی
سه لامه ت نه و پرگه یه پیشت پریدا پوشتوون و به دوایدا نه ونده
به سه هه میسه له په راویزی ژياندا برییت!

نه وه تاوانیکي که وده یه کومه لی په روه رده کاران به رانه ر پوله کانیا
دهیکه کاتیک سیفه تی نه ریستی و پازیوون به که مترین که م له ناخی
پوله کانیا نه دهچینن، پاشان دهچن په خنه یان لی دهگرن و په دجه ی
تومه تیان بړ دریژ ده که ن.

بېگومان لېږه دا پرسپارېک له زهینتدا دهستپېشخه ری دهکات
نوریش:

را دابنې من کوږی دایبابېک بووم دهړکیان به ګرنګی هاندان و
هالنام نه کرد بؤ خولقاندن و باشرتکردنی سیفته تی ئرینی له مندا،
تا وای لی بیت له و سیفته ګرنګه هه ژار بم و کاریګه ری له سه رژیانم
دهبیت، ئایا چاره سه رییه ک هیه ئه م که موکوږییه ی پی چاره
بکړیت؟!

وه لامه که ش: به لی کومه لیک هه نگار و ناموژګاری هیه وه ری بګره تا
ئو سیفته ته ګرنګه بهینیته دی، با ګرنګترینیانت پی بلیم:

• جیاوازی بکه له نیوان لاوازی ویست و لاوازی توانا: زږبه مان
نګر پووبه پووی ئالنگارییه ک ته بووینه وه و نه مانتوانی زال بین
به سه ریدا په نجه ی تۆمه ت بؤ هه ول و ویستمان دریژ ناکهین،
به لکوو به رپرسپاریه تی ئه مه ده که ویتته ئه ستوی تواناګانمان و
هه بووه کانمان.

بؤ نمونه ده لیتین: ((به داخه وه به دهوله مهندي له دایک نه بووم و
سامانی پیویستم نییه))، یان : ((که سیکی نزیکم له شویننکی
دیاری دهوله تدا نییه وه ک ئه م و نه))، یاخود په نګه له بیومیدی و
که مزاین بلین: ((ناتوانم))

خۇمان تۆمەتبار دەكەين بەۋەى بۇ ئەۋە لەدايك نەبوۋىن تا بىن بە
كەسى گەرە، بۇ ئەۋە نەخولقېتراۋىن پەيامھەلگىر بىن، خوا ھىچ
ھەبوۋىەكى جىاۋازى پى نەداۋىن، نە ئامادەيىيى بانگخۋازىكى
ناودار، نە پەۋانېۋىيى پاميارىكى ئەزمووندار، نە پلان و پىكخستنى
سەرگىردە و پابەرىك.

ئەم بىانۋانە زۆرىەى كات ناپاستن و تواناكانمان زۆرىەى جار بى
تاۋانن و كارەكە پەيوەستە بە ويست و ھەول و
جەسۋوربوونمانەۋە.

كەسايەتىيى ئەرىنى بە بىانۋى نەبوۋىى توانا خۇ نادات بە دەستەۋە،
ھەردەم پوۋىەپوۋى خۇى دەيىتەۋە و ھەۋلدانى بە ئاگا دەھىنېت
ئەگەربىنى ھەزى تەنبەلى و ۋازھىنانى ھەيە.

ھۇى شىكستت پى دەلېت بەھۇى كەمتەرخەمىت لە ئەنجامدانى
داۋاكرۋ، بە پىنەكردنى ھەلەكان تۆمەتبار دەكرېت.

ئانامادەيىيى ويست گرېدراۋى بەلایى زۆرىەى كەسە پەشىمانەكانە،
كاتىك ويست ئانامادە دەيىت تواناكانىش بە پۇلى خۇيان ئانامادە
دەبن، بۇ خوا پىم بلى چۆن تواناى پلاندانان و داهىنان و گەرەيى
و پوانىنى پاستم بۇ دەۋزىتەۋە بە ويست پىچەك نابم پالم پىۋە
بىنېت بۇ گەرەن لە ناۋەۋەى خۇم و دەرختىنى بەھرەكانى؟!

● لە بازەنى ھەلۋىستەۋە بچۇ بازەنى كارىگەرى: كاتىك ھەلۋىستىكى
ناخۇش بۇ ھەرىەكىك لە ئىمە پوۋ دەدات، پوۋەپوۋى يەكىك لەم
دوۋ كەسانە دەيىنەۋە: يان بەرانبەر ھەلۋىستەكە دەۋەستىن و

دهگرین و دهلاوینینهوه، یاخود بهخیرایی بهره و بازنه‌ی کاریگری
دهچین و دهست دهکین به گه‌پان به دوا‌ی پښگی نمونه‌یی بۆ
زالبوون به‌سەر ئه‌م هه‌لویت و کیشه‌یه‌دا.

یان به شیوه‌یه‌کی تر تۆ سه‌رپشکی ئایا له ناوه بۆ ده‌ره‌وه بیر
ده‌که‌یته‌وه، یان له ده‌ره‌وه بۆ ناوه‌وه بیر ده‌که‌یته‌وه.

یان کیشه و گرفته‌که به‌سەرتدا زال ده‌بیت و ده‌ست به په‌له‌اویشتن به
ناختدا ده‌کات، یاخود تۆ به‌سەر کیشه‌که‌دا زال ده‌بیت و په‌لوپۆی
ده‌که‌یت پیش نه‌وه‌ی گه‌وره‌ بیت و وای لی بیت له گیانت گه‌وره‌تر
بیت.

پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوای له‌سەر بیت) پوانینیکی داهینانکارانه‌ی بۆ
ئه‌م باره‌ هه‌یه و ده‌بینین له‌ فەرمووده‌یه‌کی پیروژدا ده‌فه‌رمویت:
((مه‌لی من نه‌وه و نه‌وه ده‌که‌م، به‌لکوو بلی قه‌ده‌ری خوا و نه‌وه‌ی
ویستی نه‌وه ده‌بیت))

کاتیک ده‌که‌ویت به‌ کیشه یان پووداویتی چاوه‌پینه‌کراوه‌وه خیرا
((نه‌گه‌ر)) دیت به‌ خه‌یالتدا ئه‌مه‌ش بۆ لۆمه‌کردنی به‌رده‌وام هانت
ده‌دات، کیشه و پووداوه چاوه‌پینه‌کراوه‌که تیده‌په‌پښیت و
یه‌کسه‌ر ده‌ست ده‌که‌یت به‌ خستنه‌ پووی چاره‌سه‌رییه‌کان.

• به‌سەر ئاره‌زووی ده‌روونتدا زال به: گه‌پان به دوا‌ی هه‌وانه‌وه و
خه‌والوویی داواکاری جه‌سته‌یه، زۆرینه‌مان ئه‌گه‌ر به‌ره‌نگاری
ئاره‌زووی ده‌روونمان له ده‌سته‌وه‌ستانی و ته‌نبه‌لی نه‌بینه‌وه نه‌وا
دوور ده‌بین له ده‌ستپیشخه‌ری و ئه‌رینیبوون.

ههروهك دهروونهكان تووشى زىدهپۆيى و تاوان دهبن داواى ئهوه دهكهن كه خوا حهرامى كردوه يان پىچهوانهى نهريت و ياسايه. كهسى ئهرينى ئهوه كهسهيه جلهوى دهروونى خۆى دهگريت و دهپاريژيت له ئارهزوو و ويستهكان و ناچارى دهكات مل بۆ توندى و سهختيهكان بدات.

نۆربهى ئهوانهى له شهربى ژياندا دۆپاون، هۆكارى يهكهى شكستهكهيان خوديه و بهرانبهى ئارهزوو يان داواكارى پىگهپينه دراو كهوتوون و له پىگهى گهوهيهى و بالابوون لای داو و خستوونهتیه گىژهنى شكست و كهوتنى بهردهوامهوه.

له باشى قسه ئهويه جهخت لهوه بكرىتهوه سهركهوتن بهسهى دهرووندا به دريژايى پىگه نابيت، چونكه مرقفين وا دروست كراوين نۆر ههله بكهين، بهلام راستيهكهى گهوه ئهوه كهسهيه ههميشه ههلوستهكانى راست دهكاتوه و سوود له ههلهكانى وهردهگريت و سنووداركردنى گيانى له زالبوونى ئارهزووهكانى گهوهتر دهبيت.

- خۆت باش بخوێنهوه: ههريهك له ئيمه خاوهنى توانا و كارامهيهى و بههرهيه، ههروهها نهنگى و كيشه و كهموكوپيشى ههيه. كهسى ئهرينى ئهوه كهسهيه لهسهى خاله بههيزهكانى دهوستيت و ههول دهيات ههردهم بههيزيان بكات و لهسهى نهنگيهكانى دهوستيت و ههول دهيات چاكيان بكات و چارهسهريان بۆ بدۆزىتهوه.

خوڭدەنەۋەي ھەريەك لە ئىمە بۇ خۇمان پىۋىستى پىۋىستى بە
چاۋكراۋەيى و دانايى ھەيە، ئەو دوو سىفەتەنە مەۋۇ دەتوانىت بە
پىڭگەي خوڭدەنەۋە و دانىشتەن لەگەل ئەزمووندارانى خاۋەتەنەي
شارەزايى و دانايى و گۆيگرتەن لەۋانى تر ئەۋانەي مەتەنەت بە
بۆچۈنەكانى ھەيە لە پەخنەگرتەن لىمان و دەرپىنى بۆچۈن
لەبارەمانەۋە.

دەگەپىمەۋە بۇ جەختكردەنەۋە لەۋەي كەسايەتتى ئەرپىنى تواناي
ناسىنى خۇي ھەيە بە باشى و بىننى خالە بەمىزەكان و
مەتەنەتكرەن پىيان و چارەسەركردنى ھەلە و نەنگىيەكان بە
تەۋاۋى لە كەسايەتيدا.

• بېۋا بە ھەمۇ ئەۋە مەكە لەبارەتەۋە دەۋىتت: كەسايەتتى
ئەرپىنى پەخنە قېۋل دەكەت و ئەگەر كەسەك لە ھەلە و نەنگى
ئاگادارى كردهۋە بە پامانەۋە تەماشاي ناخى خۇي دەكەت، بەلام
ئەمە ماناي ۋا نىيە ئاتارامىي ويژدان يان شەلەۋاۋى نىيە.

لە ميانەي سەرنجەدانىكى وردەۋە دەبىنن زۆرەي كەسە نەرىنىيەكان
نەرىنىيەكەيان لەو بېۋاكرەننە بەۋەي لەبارەيانەۋە دەۋىتت،
ھەروەھا زۆرىك لەۋانەي زىدەپۇيى بە بۆچۈننى خۇيانەۋە دەكەن
لە ميانەي پىدەھەلدانى زىدە گەيشتۈنەتە ئەۋىنەيە.

كەسى گەورە ماۋە ماۋە بە دانىشتەن لەگەل خۇيدا بېزار نابىت، بە
تەماشاكردىكى سەراتاپاگىرانەي پىشكىنەرانە تەماشاي خۇي

دهکات، تا له سهر په ههنده راسته قینه ییه کانی که سایه تی
بوه سستی، دوور له روانینی نه وانی تر بژی.

• بنه ما چه سپاوه کانت به زیره کی به پړوه ببه: هه مووان ۲۴

سه عاتیان له پوژیکدا هه یه، هه موومان ته نیا که مته ندانمان نه بیټ
خاوه نی دوو دهست و دوو چاو و دوو پی و تاوهز و هه ستین!

که سی گه وره له ژياندا پیش ده که ویت و له میانه ی به پړوه بردنی
باشی کاته کانی جیاواز ده بیټ و مامه له ی به کلاکه ره وه له گال

لیه اتووییه که سییه کانی دهکات و به شیوه یه کی باش و دروست
به کاریان ده بیټیت. که سی نه ریټی نه و بنه مایانه نابینیت، ته نیا

نه وه ده بیټیت پیویستی به هه ژماریکی بانکی و باوکیکی
دهوله مند و که سانیک هه یه له ناوه نده دیاره کانی دهوله ت بن!

که سی گه وره ده رک به وه دهکات زیره کی به ته نیا پیویست نییه،
سامان به ته نیا پیویست نییه، هه روه ها میژووی گه وره ش به ته نیا

پیویست نییه.

نه و شته ی زوړترین کاریگری له جیاوازیووندا هه یه له سهر ئاستی

گشتی و که سیدا مه ودای زیره کیمانه له به پړوه بردنی بنه ما
سهره کییه کاند، مه ودای توانامانه له پارټیزکاریکردن له

دروشانه وه ی گیان و بوژانه وه ی تاوهز و به پړوه بردنی دروستی
کات و فیژیوونی به رده وامدا.

بیگومان سهرلیشیواو و له وه همدا نفرو ده بین نه گه رگوتمان بارودوخه

باشه کان جیاوازی ناسازیټن، نه وه ی ناکریت دژی بین نه وه یه

..... گهوره بڑی

بارودۆخی باش یارمه تی مړؤ ددهات له دانانی کاریگری که
دهخوآزا به شیوه یه کی باشتربوایه نه گره بارودۆخه که خراب
بوایه، به لام به چاپۆشین له هه موو نه و بارودۆخانه ی پووبه پرومان
ده بیته وه که سی گه وره ده زانیّت به وه ی خو به ده ست بارودۆخه
خراپه کانه وه نادات، به لکوو وه ربه ره یّنانی تیّدا ده کات به
سه رکه وتنی بارودۆخه باشه کان یا یارمه تیده ره کان.

له هه موو باریکدا نه وه ی له سه ریه تی هه ولّی بؤ ددهات و تواناکانی به
شیوه یه کی ناوازه به پړیوه ده بات.

• له فله سه فه ی شکست تی بگه: به یارمه تیت وه لامی نه م
پرسیارانهم بده وه:

له ماوه ی خویندنندا چهند که سی کۆششکار وانه کانی خویند و
کۆششی کرد و دهرنه چوو؟

چهند که س له وانه ی دیوته به باشی پلانی داناوه و کاری له سه ر
کردووه له پیناوی سه رخستنی پړۆژه که ی تووشی شکستیکی
به نیّش بووه؟

چهند له وانه ی بینیوتن بزه ده که ن و خه لکیان خوْش ده ویت و له گه ل
هه موواندا خاکین، به لام بیزارون و که س خوْشی ناوین؟
پرسیاریکی سه یره .. ئایا وایه !!؟

چاوگه ی سه مه ره ییه قسه له سه ر هاوکی شه یه کی نالۆژیکی بکه یت،
له وه راهاتووین له پووی پوانین و تیگه یشته وه هه موو کۆششکارێک

بەشى خۆى دەست دەكەوئیت، ئەوہى كۆشش بكات و بەرھەمەكەى
دەبىنیت، لۆژىكى نىيە كۆتايىيى خويندن كەوتن بىت و ئەنجامى
پلاندانان و كۆششكردن شكستى خىرا. ھەروەك كەسى خاوەن
ئاكارى جوان و ئۆد خاكى ناچىتە ئاوەزەوہ ھەمووان پقيان لىي
بىت.

بەلام ئەم پرسىارانەم پى كوتى بۆ پىپراگە ياندنى شتىكى گرنك..

كەسى گەورە باش دەرك بەوہ دەكات لە ژيان و ياساكاندا
پاستىگەلىك ھەن، كاتىك لە بەدىھىنانى ئامانجىك سەركەوتوونابىت،
سەرھەتا دەست دەكەين بە پىداچوونەوہى ئەوہى بە لايەكانى
ھاوكىشەكە دەست پىكردووە، شكست واتە لە كاتى ئامادەكردن يان
سازدان ھەلەيەك پووى داوہ و سەرنەكەوتنىش واتە كەمتەرخى لە
منەوہ بووہ و دووركەوتنەوہى خەلك لىم پەنگە لە ئەنجامى
پەفتارى خراپى منەوہ بىت بەرانبەريان.

لاى خۆيەوہ دەست دەكات بە چاككردنى ھەلەكان و پاستكردنەوہ
كىماسىيەكان.

شكستى پاستەقىنە خۆدانەدەستى بەزىن و نەخويندن و وازھىنان
لەو دانايىيە خوا بۆى ناردووى تا سوودى لى وەرېگريت.

گهوره دواي سهرنه که وتن له خودي خوږه وه دهست پي بکات، به دواي شتيکي هه له ده که پيټ که تي که وتووه و پاشان چاکي دهکات، په نکه نه نگی له مندا بيټ، يان له وانه يه له جگه له من، بينه ري کيماسي و هه له ده بيټ و له سهر يه تي دهست بکات به که پان به دواي چاره سهر دا.

• هه رده م ناماده به بۆ هه لگرتني بهرپرسياريه تي:

مروفي گه وره بهرپرسياريه تي هه لسو که وته کاني هه لده گرټ، نه ريټي بيت يا خود نه ريټي، باش بيټ يان خراب، يان خه لات وه ريگرټ يان دوو چاري ليپرسيينه وه و سزا بيټ، باره که له هه موو کاتيکدا لاي که سي گه وره يه که، به ته واي دان به بهرپرسياريه تي و نه نجامه کان ده نيټ، به لين ده دات کوشش به رده وام بيټ يان بۆ چنيه وه ي ده سته که وتي زياتر، يان بۆ راستکردنه وه ي هه له و سهرنه که وتن.

نه ريټيه کان نه وانه له بهرپرسياريه تي کاره کانيان پا ده که ن و نه نجامه که ي هه لئاگرن و پا ده که ن له وه ي دان به که مته رخم ي و هه له کانيان بنيټ.

له کوتاييدا نه ي هاوړيم هه سته کردن به بهرپرسياريه تي هه نگاوي يه که مي هه موو سه رکه وتنيکه و ده که ريټ هه ريکه له نيټه له ژياندا به ده ستي به يټين، نه و که سه ي له بهرپرسياريه تي پا ده کات ناتوانيت

چاره سهری کیشه که یان کیماسیه که ی بکات و له بنه پهدا وا نابینیت لئی بهرپرسه. پاکردن و بهانه میخانه وه خاسیه تی پدهای هموو هه لچوونه کانیه تی. هرچی که سی ئه رینیه بهرپرسیاریه تی هه لده گریت و وا کار ده کات وه که ئه وه ی ده توانیت زال بیت به سهر هموو باره کانی ده ور به ری، له سه رووی ئه مه خوی پاداشت ده کات له کاتی سه رکه وتن و خوی سزا ده دات له کاتی سه رنه که وتن، به جهخت کردنه وه له وه ی بهرپرسیاری راسته و خویه له کاره کانیدا!

په یامه کهت پیوستی به گیانی ئه رینیوون و په یماندانی بهرده وام به هه نگاونان هه یه

بی پاپایی و ترس، سۆز و میهره بانی بۆ ئه و که سه ی له پۆژیکدا گوتی دهسته

له رزۆکه کان.. ناتوانن هیچ بنیات بنینن.

وه سېت

- خودا پايه رزى و شكۆمەندىي كاروباره كانى خوښ ده وىت و پقى له بى بهايىي كاروباره كان ده بىته وه. فرموده ده كه پاست و لروسته
- نه زانترين كه س سه بارهت به چا كه نه و كه سهيه دهنگ بۆ داوا كردنى پاداشتدانه وهى بهرز ده كاته وه.
- تېروانىنى تو پاسته قينه نييه، به لكوو نه گهر پاست بوو پوويه كه له پووه كانى پاستى و لايه نيكه له لايه نه كانى هه ق.
- دانايىي خوا بپيارى لى داوه تاكه كه سيك هه موو پاستى قورخ نه كات، سه ره پاي كارامه يىي ليزانىمان ناكريت هه موو كات نيمه پاست بين.

• زىڭ ئەو كەسەيە شتەكان وەك راستەقىنەي خۇيان دەبينىت،
نەك بەو شىۋەيەي ھەز دەكات و ئاۋاتى پى دەخۋازىت و
دەيەۋىت.

• دەمارگىر كەسىكى لاۋازە ھەزىكى لاۋازى ھەلگرتوۋە، چۈنكە
ھەزە گەرەكان ھەزى چەسپاۋىي دەروۋنى دەبەخشىتە
ھەلگىرانى و تواناى قبولگىردنى پىچەۋانەكەي ھەيە.

• زۆرىي ئەۋەي لە جىھاندا ھەيە لە راستىيە گەرەكان و
دۆزىنەۋە سەرقالگەرەكان و كارە شىكۆمەندەكان، كەسانى وەك
من و تۆ ئەنجامى داۋن و زۆرجار گوتيان تاساۋە بە
دەرىپىنەكانى وەك ((كى حىيىب بۆ تۆ دەكات))!

• پارىزگارى لە ھەلدانىت بىكە، چۈنكە ھەلدان دەستىيىكى
شتەكانە، ئەۋەي ھەلدانى باش بىت و تىيدا راستگۆ بىت ئەۋا
لەۋەۋ بە دۋاى كارەكانى باش دەبىت.

کوتایی

پیش نہ وہی له کاروانه که دابه زین و له یه ک جیا بینه وه پیم باشه
جهخت له سهر شتیکی گرنه بکه مه وه، نهویش نه وه یه نووسهری
نهم وشانه کوششکاریکه حهز دهکات پاداشتی دواپوژی دهست
بکهویت. نه وه نووسیوه باوه پی دلفیاییم پییه تی، به لام ناتوانم
بانگه شهی نه وه بکه م نه وهی نووسیومه دووره له هه له و
که موکوپی، ههروهک ناشتوانم بانگه شهی نه وهش بکه م رهفتارم
به ته وای هاوشیوهی نه وه یه گوتوومه و فریودان و یه کانگیربونی
تیدا نییه ..

من نه وهی دهینووسم نه وه یه سهره تا خۆم مه به ستمه بینووسم،
هه ولێکه پالی پیوه ده نریت بۆ پێکه برین به ره و پێکه ی راست،

ئەوئى پالايان پىئو دەئىت بەدەستەئىننى پاداشتى ئامۇزگارىيە و لە
زۆر كاتدا ھاورپىگەيان دەئىت تا چاكە نىشاي خەلكى بدات و بۆ ئەو
ھانىيان بدات و ئەگەر سەرگەوتوش نەبوو بۆ جولاندىيان بەرەو
چاكە.

ئەگەر بەئىت راستگۇ بىم لەگەل خۇم دەبوايە ھەموو ئەو پىتانەئى لە
سنگمدا نووسىيومان دەستيان پىئو بگرم، دەگەپىمەوئە بۆ ئەوئى
ئەوئە بە بىر ئەو دەروونە بىئەمەوئە كە فەرمانى زۆرى بە تەئەئى و
خەوانە پىي كىرەوم، گىر و تىن بدەمە پەروئىشبوونى تا سەرگەوتوش
بىت و بەرەو پىش بچىت.

بەلام خەز دەكەم لەپىئاوى جىئەئىشنى جىماوئەكى* جوان لە
دونىادا ئەم وشانە زىرەكت بكات، پەنگ بلاوكەرەوئە لە گوپگر
بەئاكاتر بىت.

دووبارەئى دەكەمەوئە ئەئى ھاورپىم من لە ھەموو مەوئىك زىاتر
پىئوئىستىم بەم وشانە ھەئە، بەلام خەلكى بۆ ھان دەدەم و لەگەئىشدا
وئەسەئىم ئەوئەئە: ئەگەر لە مەبەستە شىكۇدارەكت نەزىك بووئەئە لە
نەزى پاداشت و لىخۇشبوون بىي بەئىم نەكەئىت و دىواي ئەوانىش نەزى
بە كۆل بۆ ئەوئى ھەموومان لە لوتكە پىت بگەئىن نووسەئى
وشەكان و خويئەرەكەئى.

که ریم شانلی

نوسەر و توژمر له بولری زانسته مرۆیه کان و پەرە پیدانی کەسی،
زیاتر له ٢٠ کتیبی له بولری ژبانی خێزانی و پەرە دەر داییدا ههیه.

به هێنۆدی خوولی له کۆمهڵێک پۆژنامه و کۆفاری عەرەبیدا
نوسیبووەتی و بەرنامەی پادبۆیی و تهلهفزیۆنی له میسر و ولاتیانی
عەرەبی پێشکەش کردووه.

گهوره بژی

گهوره پاسته قینه کان هرگیز وا نازانن به مانه وه یان گهوره ده بن،
 نه وان پۆلی دیاریکراوی خویان له خزمه تی پرسه گهوره کانیاں
 ده گپن، داوای شکۆ و به رزی ناکه ن، به دواي پروناکیی ده رکه وتن و
 چه پله پیزان و هه له له لیدان ناگه پین، چاوانیاں به دواي
 نامانجه کانی خویانه وه یه، به دواي مه به سته به رزه کانه وه، به ره و
 پرویاں هه نگاو ده نین، به کۆلنه دانیاں چیرۆکیکی ته واو ده نه خشینن
 وه که نه فسانه نه وه کان نه وه دواي نه وه بیگپنه وه ..

نه خاسمه وه ستان له کار بۆ داواکردنی پیداهه لدان و چه پله لیدان
 بۆ گهوره کان پیویست نییه، خوا پله ی نه وه به رز بکاته وه نه وه ی به
 ناگادارکردنه وه وه گوتی: "نه زانترین کهس به راستی نه وه کهسه یه
 داوای پاداشتی له سه ر ده کات" له سه ره وه ی نه وه ش نه زانترین

..... گهوره بژی

کەس بە گهورهیی ئەو کەسە یە داوا لە ژیان بکات لە کەسایەتیی
بەرز بکاتەو و بە گهورهییەو لە بارە یەو بنووسیت...!

کەریم شازلی

- نووسەر و توێژەر لە بواری پە یوە ندییه مە ییە کان.
- ۲۳ کتییی بلاو کراوە ی هە یە، ۲ ملیۆن دانە ی لی فرۆ شراوە و
بۆ ۵ زمان وەر گێ ێ دراو ن.
- زیاتر ۲۵۰ هە زار کە سی لە جیهانی عەرە بیدا ئامادە کردووە
و پاهێ ناو، لە بەر ئە وە ی لە تێ زە کۆ مە لایە تییه کانیدا
کاریگەری هە بوو، ئە مە ش بوو تە هۆ ی زۆر تر لە خە مە
پاستە قینە کانی لاوان نزیک بێ ت.
- لە ۲۶ ی تشرینی یە کە می ۱۹۷۸ لە دایک بوو و بە کالۆریۆ سی
لە زانکۆ ی قا هیرە بە دە ست هێ ناو.

پیرست

- پیشکه شکردن..... ۵
- گه رانیك به دواى گه وره ییدا..... ۶
- راسپارده..... ۷
- له ده ستييكدرا..... ۱۰
- له به را ییدا هاوار هه بوو!..... ۲۲
- گه وره بژی..... ۴۳
۱. چاو بېره ئه ستيړه كان..... ۴۴
۲. له نيوان كه وتنى به را يی. و ويستی سوور بوون..... ۵۳

۳. بخوئنه ۶۲
۴. خوشەويستی پرسىكى گەورەيە ۷۱
۵. سەرەتا باوەرت بە پرسەكەت ھەيئەت ۷۷
۶. چاودىرىي بەشى دەروونت بگە ۸۶
۷. ئاگاداربە نەبيتە پارىزەرىكى شكستخواردوو ۹۴
۸. پەلە مەكە لە چىنەوھى بەروبوم ۱۰۰
۹. بە قەناعەتتدا بچۆو ۱۰۵
۱۰. ھەولدانەكانت پەرش و بلاو مەكە ۱۱۰
۱۱. لەگەل پۆلىكى ديارىكراودا بگونجى ۱۱۵
۱۲. بىركردنەوھى پەخنەگرانە ۱۲۰
۱۳. قەناعەت پيھىنانى ئەوانى تر بە ھزرەكەت ۱۳۰
۱۴. ئەرىنى بە ۱۳۸
- وھسىت ۱۵۰
- كۆتايى ۱۵۲